

Maastricht University

Faculteit Rechten

Master in de rechten

Masterscriptie

De zorgvolmachtclausule in de huwelijksovereenkomst: een juridisch en praktijkgericht onderzoek naar de bescherming van echtgenoten bij wilsonbekwaamheid

Lisa Winthaegen

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van Master in de rechten, afstudeerrichting rechten

PROMOTOR:

Prof. dr. Wuyts Tim

DAGELIJKSE BEGELEIDER:

Jans Amber

Samenvatting

Deze masterscriptie onderzoekt of de opname van een zorgvolmachtclausule in een huwelijksovereenkomst een meerwaarde kan bieden voor de bescherming van echtgenoten bij wilsonbekwaamheid, in het licht van artikel 12 van het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (IVRPH). Het uitgangspunt is dat het Belgische recht geen automatische vertegenwoordigingsbevoegdheid toekent aan echtgenoten wanneer één van hen wilsonbekwaam wordt, wat in de praktijk tot juridische en administratieve problemen leidt.

Het onderzoek is interdisciplinair en combineert een rechtsdogmatische analyse met een empirisch luik. In het juridisch onderzoek worden de kernbegrippen wilsonbekwaamheid, handelingsonbekwaamheid, bewindvoering en huwelijksovereenkomst verduidelijkt, evenals het normatieve kader van artikel 12 IVRPH, waarin autonomie, zelfbeschikking en gelijkheid voor de wet centraal staan. Vervolgens wordt een overzicht gegeven van de bestaande beschermingsmechanismen, met een onderscheid tussen buitengerechtelijke bescherming via de zorgvolmacht en gerechtelijke bescherming via bewindvoering, aangevuld met huwelijksvermogensrechtelijke instrumenten.

Uit deze analyse blijkt dat geen van deze instrumenten een alomvattende oplossing biedt. Bewindvoering is ingrijpend en formalistisch, terwijl de zorgvolmacht afhankelijk is van een voorafgaand initiatief. De huwelijksvermogensrechtelijke instrumenten zijn fragmentarisch en vereisen doorgaans rechterlijke tussenkomst. Tegen deze achtergrond wordt voorgesteld om een zorgvolmachtclausule te integreren in de huwelijksovereenkomst, zodat echtgenoten elkaar vooraf kunnen aanduiden als vertegenwoordiger bij wilsonbekwaamheid.

De toetsing aan artikel 12 IVRPH toont aan dat een dergelijke clausule in belangrijke mate aansluit bij de beginselen van het verdrag. Zij vertrekt van de voorafgaande wil van de betrokkene en kan worden beschouwd als een vorm van ondersteunende besluitvorming, waarbij autonomie en zelfbeschikking worden gerespecteerd. Tegelijk vereist de toepassing adequate waarborgen om misbruik te voorkomen en het evenwicht tussen bescherming en autonomie te bewaren.

Het empirisch onderzoek, gebaseerd op tien diepte-interviews met notarissen, bevestigt dat de zorgvolmacht in de praktijk aan belang wint. Notarissen erkennen de voordelen, maar wijzen op een beperkt bewustzijn bij jonge koppels. Ten aanzien van de voorgestelde clausule bestaat een overwegend positieve houding, met aandacht voor maatwerk, duidelijke formulering en veranderende omstandigheden.

De masterscriptie besluit dat de opname van een zorgvolmachtclausule in een huwelijksovereenkomst een waardevolle aanvulling vormt binnen het Belgische recht. Zij bevordert een efficiëntere en meer autonomiegerichte bescherming bij wilsonbekwaamheid en sluit aan bij artikel 12 IVRPH. Deze meerwaarde is niet absoluut en vereist een zorgvuldige uitwerking met voldoende waarborgen. De clausule vormt geen vervanging, maar een aanvulling op bestaande beschermingsmechanismen.

Dankwoord

Het finaliseren van deze masterscriptie betekent het einde (of toch bijna) van mijn studententijd. Het vormt één van de laatste opdrachten en zonder twijfel de meest omvangrijke binnen deze bijzondere periode. Hoewel het schrijven ervan gepaard ging met de nodige uitdagingen, overheerst bij het afronden ervan een gevoel van voldoening en trots. Deze scriptie had echter niet tot stand kunnen komen zonder de steun en hulp van verschillende mensen. Graag neem ik via dit dankwoord de gelegenheid om hen uitdrukkelijk te bedanken.

Allereerst wens ik mijn promotor, professor dr. Tim Wuyts, te bedanken. Dankzij zijn begeleiding kreeg ik de kans om een masterscriptie te schrijven over een zelfgekozen onderwerp dat mij sterk interesseert en tevens aansluit bij zijn eigen expertise. Zijn diepgaande kennis en gerichte feedback hebben mijn inzichten voortdurend verrijkt en mijn kritisch denkvermogen tijdens het schrijfproces versterkt. Daarnaast gaat mijn oprechte dank uit naar mijn dagelijkse begeleider, Amber Jans. Haar doctoraatsonderzoek met betrekking tot bewindvoering maakte haar begeleiding bijzonder waardevol. Haar constructieve feedback en betrokkenheid vormden een essentiële steun gedurende het volledige academiejaar. Zonder de deskundige begeleiding van hen beiden zou dit eindresultaat niet hetzelfde zijn geweest.

Vervolgens wil ik alle notarissen bedanken die de tijd hebben genomen om deel te nemen aan de interviews. Hun bereidheid om hun ervaringen en inzichten te delen vormde een belangrijke meerwaarde geboden aan dit onderzoek. Ik ben mij bewust van hun drukke agenda's en waardeer hun engagement des te meer. Door hun inbreng werd het mogelijk om de theorie te toetsen aan de praktijk.

Verder wil ik mijn moeder bedanken. Zij heeft mij de kans gegeven om deze studies aan te vatten en succesvol af te ronden. Bovendien leverde zij een waardevolle bijdrage door deze scriptie nauwgezet na te lezen, ondanks dat het onderwerp niet binnen haar interesseveld ligt.

Ook mijn vriendinnen en studiegenoten verdienen een woord van dank. Zij hebben een onmisbare rol gespeeld tijdens mijn studententijd. In het bijzonder tijdens het schrijven van deze masterscriptie boden zij een luisterend oor, steun en de mogelijkheid om ideeën en obstakels te bespreken.

Tot slot wil ik mijn verloofde oprecht bedanken. Zijn onvoorwaardelijke steun, zowel tijdens mijn rechtenopleiding als bij het schrijven van deze masterthesis, heeft een grote betekenis voor mij gehad. In momenten van twijfel wist hij mij telkens opnieuw te motiveren en gaf hij mij het vertrouwen om in mezelf te blijven geloven.

Lisa Winthaegen

10 mei 2026

Inhoudsopgave

Inleiding.....	1
§ 1. Inleidende casus.....	1
§ 2. Onderzoekscontext	1
§ 3. Belang onderzoek	2
§ 4. Probleemstelling	3
§ 5. Afbakening.....	5
§ 6. Onderzoeksvragen	5
§ 7. Methodologie.....	6
§ 7.1 Rechtsdogmatisch onderzoek.....	6
§ 7.2 Sociaalwetenschappelijk onderzoek	8
§ 8. Opbouw onderzoek	10
Hoofdstuk 1. Gehanteerd begrippenkader	13
1.1 Te beschermen personen.....	13
1.1.1 Wilsonbekwaamheid.....	15
1.1.2 Handelingsonbekwaamheid	16
1.2 Bewindvoering	18
1.3 Huwelijksvereenkomst	20
Hoofdstuk 2. Bescherming van personen met een handicap in artikel 12 IVRPH	23
2.1 Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap	23
2.1.1 Facultatief protocol bij het verdrag	25
2.1.2 Toepassingsgebied	26
2.1.3 Algemene principes	27
2.2 Artikel 12 IVRPH: gelijkheid voor de wet	28
2.2.1 Doel en achtergrond.....	29
2.2.2 Rechtsbekwaamheid.....	32
2.2.3 Ondersteuning.....	33
2.2.4 Waarborgen	34
2.2.5 Verplichtingen van de verdragsluitende Staten.....	34
Hoofdstuk 3. Omgaan met wilsonbekwaamheid binnen het huwelijk	37
3.1 Overzicht	37
3.2 Buitengerechtigd instrument: zorgvolmacht	38
3.2.1 Situering.....	38

3.2.2	Voorwaarden	40
3.2.3	Aanvang	42
3.2.4	Handelingen	43
3.3	Rechtelijk instrument: bewindvoering	44
3.3.1	Situering	44
3.3.2	Aanvang	46
3.3.3	Keuze familiale of professionele bewindvoerder	47
3.3.4	Handelingen	48
3.3.5	Verhouding ten opzichte van buitengerechtelijke bescherming	51
3.4	Huwelijksvermogensrechtelijke instrumenten	52
3.4.1	Primair huwelijksvermogensstelsel	53
3.4.2	Secundair huwelijksvermogensstelsel	58
3.4.3	Verhouding ten opzichte van gerechtelijke bescherming	61
3.5	Tussentijdse conclusie	62
Hoofdstuk 4. De zorgvolmachtclausule		65
4.1	Conceptuele uitwerking van de zorgvolmachtclausule	65
4.1.1	Concept	65
4.1.2	Doelstelling	66
4.1.3	Voordelen	67
4.1.4	Beperkingen en aandachtspunten	68
4.2	Praktische implementatie	69
4.2.1	Vereisten huwelijksovereenkomst	69
4.2.2	Inwerkingtreding van de zorgvolmachtclausule	70
4.2.3	Het einde van de affectieve relatie	71
4.2.4	Opdracht van de lasthebber	72
4.2.5	Informatieverplichting	72
Hoofdstuk 5. Tussen bescherming en zelfbeschikking: de zorgvolmachtclausule en artikel 12 IVRPH		75
5.1	Gelijkheid voor de wet	75
5.2	Autonomie en zelfbeschikking	75
5.3	Ondersteunende versus plaatsvervangende besluitvorming	76
5.4	Waarborgen tegen misbruik	77
5.5	Herroeping, wijziging en beëindiging	77

5.6	Tussentijdse conclusie.....	78
Hoofdstuk 6. Empirische evaluatie van de zorgvolmachtclausule in de huwelijksovereenkomst		79
6.1	Bevindingen uit de interviews	79
6.1.1	Stijgende populariteit.....	79
6.1.2	Beperkte aandacht voor zorgvolmachten bij jonge koppels.....	80
6.1.3	Voordelen zorgvolmachtclausule	81
6.1.4	Nadelen zorgvolmachtclausule.....	83
6.1.5	Vertrouwensinstrument	87
6.1.6	Samenwoningsvereiste of echtscheidingsprocedure	87
6.2	Tussentijdse conclusie.....	89
6.3	Vergelijking met rechtsdogmatisch onderzoek.....	90
Conclusie.....		93
Bibliografie.....		97
Wetgeving		97
1.	Internationaal	97
2.	Europese Unie	97
3.	België	97
Rechtspraak.....		98
1.	Europees Hof voor de Rechten van de Mens.....	98
2.	Hof van Justitie van de Europese Unie.....	99
3.	België	99
Rechtsleer		100
1.	Internationale en Europese rechtsleer	100
2.	Interne rechtsleer	101
Varia.....		105

Lijst van bijlagen

Bijlage 1. Overzicht onderzoeksvragen	1066
Bijlage 2. Vragenlijst diepte-interviews.....	1077
Bijlage 3. Transcripties diepte-interviews	1099

Inleiding

§ 1. Inleidende casus

1. De onderstaande fictieve casus dient ter illustratie van de problematiek die in dit onderzoek centraal staat. Anne en Thomas zijn vijf jaar gehuwd. Ze zijn begin dertig, wonen in een recent aangekochte woning en hebben hun leven zorgvuldig uitgestippeld. Beiden hebben een vaste job, een gezamenlijke lening voor hun huis en verschillende lopende administratieve en financiële verplichtingen. Toen zij destijds naar de notaris gingen om hun huwelijksovereenkomst op te stellen, stonden zij voornamelijk stil bij de organisatie van hun vermogen tijdens het huwelijk. Over mogelijke toekomstige onbekwaamheid werd nauwelijks nagedacht. Zoals zoveel jonge koppels gingen ook zij ervan uit dat echtgenoten automatisch voor elkaar kunnen optreden wanneer dat nodig is.
2. Deze veronderstelling blijkt onjuist wanneer Thomas betrokken raakt bij een ernstig verkeersongeval en zware hersenschade oploopt. Hij wordt wilsonbekwaam en kan zijn belangen niet langer zelf behartigen. Anne wordt geconfronteerd met zowel de emotionele gevolgen als de praktische en juridische implicaties van deze situatie. Zij wenst onder meer financiële beslissingen te nemen, administratieve formaliteiten te vervullen en goederen op naam van Thomas te beheren. De bank weigert haar optreden, aangezien er geen zorgvolmacht werd opgesteld. Anne beschikt bijgevolg niet over een rechtsgeldige vertegenwoordigingsbevoegdheid.
3. Deze casus illustreert een reëel en frequent voorkomend probleem. Wanneer geen voorafgaande regeling wordt getroffen, kunnen partners in dergelijke situaties geconfronteerd worden met aanzienlijke juridische beperkingen. Vanuit deze vaststelling onderzoekt deze masterscriptie of het opnemen van een zorgvolmachtclausule in de huwelijksovereenkomst een juridisch haalbare en zinvolle oplossing kan bieden.

§ 2. Onderzoekscontext

4. Het idee om een zorgvolmachtclausule te onderzoeken ontstond deels naar aanleiding van de actualiteit en deels door het programma 'Over geld gesproken' op VTM. In dit programma bespreken de presentatrice Frances Lefebure en notaris Carol Bohyn op een toegankelijke manier veelvoorkomende notariële thema's. Hun doel is om het taboe rond financiële en juridische onderwerpen te doorbreken en deze onderwerpen begrijpelijk te maken voor een breed publiek.¹
5. Voor deze masterscriptie is met name de tweede aflevering relevant. In die aflevering wordt een gehuwd koppel, Julien en Carla, geholpen met hun vragen over erfrecht en de mogelijke gevolgen van beginnende dementie bij Julien.² Omdat het koppel tot dan toe nog niets had geregeld, toont het programma via een educatief spel wat de impact van bewindvoering kan zijn. In het spel stelt

¹ VAN DEN BROEK N., 'Over geld gesproken' met Frances Lefebure op VTM ging van droge notaris-tv naar een programma over de relatie van Pedro en Saskia', *HUMO* 3 september 2025, <https://www.humo.be/tv/over-geld-gesproken-met-frances-lefebure-op-vtm-ging-van-droge-notaris-tv-naar-een-programma-over-de-relatie-van-pedro-en-saskia~b4c11031d/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>.

² 'Over geld gesproken', *VTM* 2025, 00:01:29-00:02:04, <https://www.vtmgo.be/vtmgo/over-geld-gesproken~95fb5547-b8cd-46a8-8145-325548e7c8a0>.

Frances Lefebure telkens een concrete vraag over wat Julien of Carla nog zou mogen doen wanneer Julien in een vergevorderd stadium van dementie verkeert en onder bewind staat. Het antwoord wordt onthuld via een ballon gevuld met confetti: groene confetti betekent "Ja, toegestaan", rode confetti betekent "nee, niet toegestaan".³

6. De eerste vraag luidde of Julien zijn identiteitskaart nog zelf kon verlengen. Het antwoord was negatief. Vervolgens werd gevraagd of Carla dit namens hem mocht doen, ook dit bleek niet mogelijk.⁴ In de tweede ronde ging het om het afhalen van medicijnen op voorschrift: Julien mocht dit zelf nog doen, maar opnieuw niet via Carla.⁵ In de laatste ronde kwam de vraag aan bod of Carla het huis mocht verkopen. Het antwoord was opnieuw nee, met de toelichting dat hiervoor de bewindvoerder moet worden geraadpleegd.⁶

7. Tot grote verbazing van het koppel bleken zij, ondanks hun huwelijk, geen handelingen in elkaars plaats te kunnen stellen. Hun reactie is begrijpelijk, intuïtief gaan echtgenoten ervan uit dat ze automatisch elkaars belangen kunnen behartigen, ook wanneer één van beiden wilsonbekwaam wordt. Notaris Bohyn raadde het koppel daarom aan om een zorgvolmacht op te stellen, zodat Carla bepaalde beslissingen in Juliens plaats zou kunnen nemen indien zijn gezondheid verder achteruitgaat.⁷

8. Deze scène riep de vraag op of dergelijke afspraken niet reeds eerder kunnen worden vastgelegd, bijvoorbeeld bij het opstellen van de huwelijksvereenkomst. Het integreren van een zorgvolmachtclausule zou mogelijks bijdragen tot meer rechtszekerheid en praktische efficiëntie.

§ 3. Belang onderzoek

9. Het ontbreken van een zorgvolmacht tussen echtgenoten is maatschappelijk en juridisch bijzonder relevant, zeker in het licht van de vergrijzing van de bevolking en de toename van aandoeningen die leiden tot wilsonbekwaamheid.⁸ Volgens cijfers van het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen lijden naar schatting meer dan 200.000 mensen in België aan dementie, een aantal dat tegen 2070 mogelijk zal verdubbelen.⁹ In veel van deze gevallen is een zorgvolmacht essentieel voor een efficiënte juridische en praktische regeling van persoonlijke, medische en vermogensrechtelijke aangelegenheden.

10. Daarnaast tonen recente cijfers aan dat steeds meer mensen zich proactief voorbereiden op een mogelijke wilsonbekwaamheid. Volgens gegevens van de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat (Fednot) werden in de eerste elf maanden van 2025 in België 121.524 zorgvolmachten

³ *Ibid.*, 00:27:47-00:29:15.

⁴ *Ibid.*, 00:29:15-00:31:59.

⁵ *Ibid.*, 00:32:00-00:32:59.

⁶ *Ibid.*, 00:32:59-00:33:04.

⁷ *Ibid.*, 00:41:13-00:42:37.

⁸ GROMMEN S., 'Vergrijzing van de Belgische bevolking versnelt nog in de komende 10 jaar', *VRTNWS* 2025, www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/02/11/vergrijzing-van-de-belgische-bevolking-versnelt-nog-in-de-komend/; VLANOT, 'De zorgvolmacht', juni 2023, 7.

⁹ STEYAERT J., 'Wat is dementie? Prevalentie', *Expertisecentrum Dementie Vlaanderen*, www.dementie.be/home/wat-is-dementie/prevalentie/.

afgesloten, waarvan 109.539 in Vlaanderen.¹⁰ In Vlaanderen was er in november een stijging van 46% in het aantal zorgvolmachten ten op zichte van het voorgaande jaar.¹¹ Deze toename wijst op een groeiend bewustzijn rond bescherming bij wilsonbekwaamheid. Tegelijkertijd maken de uitgesproken regionale verschillen duidelijk dat dit proces nog sterk afhankelijk is van een individueel initiatief en juridische begeleiding, Brussel en Wallonië waren dit jaar goed voor slechts 11.985 zorgvolmachten.¹²

11. Tegelijkertijd blijkt uit demografische gegevens dat 47% van de meerderjarige bevolking op 1 januari 2025 in Vlaanderen gehuwd was.¹³ In 2023 werden onder deze gehuwden 8.189 nieuwe huwelijksovereenkomsten afgesloten en 22.002 bestaande contacten gewijzigd.¹⁴ Volgens cijfers van Fednot werden in België in totaal 40.734 huwelijksovereenkomsten afgesloten.¹⁵ Deze omvangrijke bevolkingsgroep vormt een belangrijk uitgangspunt voor een efficiënte juridische regeling. Het opnemen van een zorgvolmachtsclausule in de huwelijksovereenkomst, waarbij wordt voorzien dat de echtgenoten elkaar wederzijds kunnen vertegenwoordigen, zou het aantal noodzakelijke individuele handelingen kunnen beperken, administratieve lasten verlichten en recht doen aan het onderliggende vertrouwen dat het huwelijk veronderstelt.

§ 4. Probleemstelling

12. Deze masterscriptie beoogt een interdisciplinair onderzoek naar de hypothese van een zorgvolmachtsclausule en naar de verhouding tussen het systeem van bewindvoering, de zorgvolmacht en verschillende huwelijksvermogensrechtelijke instrumenten, met bijzondere aandacht voor de positie van echtgenoten. Centraal staat de vraag hoe deze beschermingsmechanismen zich juridisch en praktisch tot elkaar verhouden wanneer één van de echtgenoten wilsonbekwaam wordt. In dat kader wordt onderzocht of, en op welke wijze, het opnemen van een zorgvolmachtsclausule in een huwelijksovereenkomst een zinvolle aanvulling kan vormen binnen het Belgische recht. Meer bepaald wordt nagegaan of een dergelijke clausule de rechtspositie van echtgenoten kan versterken wanneer één van hen niet langer in staat is zijn of haar belangen zelf te behartigen. Daarbij wordt rekening gehouden met zowel juridische als praktische overwegingen, waaronder de nood aan voldoende flexibiliteit om in te spelen op veranderende omstandigheden, zoals gewijzigde familiale verhoudingen of evoluerende vermogenssituaties, evenals het voorkomen van misbruik. Tegelijk wordt ruimte gelaten voor kritische reflectie, aangezien de invoering van dergelijke clausules ook nieuwe vragen en aandachtspunten oproept, onder meer met betrekking tot het respect voor de vrije en actuele wil van de lastgever. Deze masterscriptie

¹⁰ AZARE B., "Al ruim 120.000 zorgvolmachten in 2025. Vooral Vlamingen sloten zo'n volmacht af", 2025.

¹¹ *Ibid.*

¹² *Ibid.*

¹³ STATISTIEK VLAANDEREN, 'Bevolking naar burgerlijke staat' 2025, www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/bevolking/bevolking-naar-burgerlijke-staat.

¹⁴ FEDNOT, 'Steeds meer Belgen passen hun huwelijkscontract aan tijdens hun huwelijk', *Notaris.be* 2024, <https://www.notaris.be/nieuws/steeds-meer-belgen-passen-hun-huwelijkscontract-aan-tijdens-hun-huwelijk/>; FEDNOT, 'Steeds meer koppels passen hun huwelijkscontract aan tijdens hun huwelijk', <https://www.fednot.be/nl/perscommuniqué/steeds-meer-koppels-passen-hun-huwelijkscontract-aan-tijdens-hun-huwelijk/>.

¹⁵ FEDNOT, 'Steeds meer Belgen passen hun huwelijkscontract aan tijdens hun huwelijk', *Notaris.be* 2024, <https://www.notaris.be/nieuws/steeds-meer-belgen-passen-hun-huwelijkscontract-aan-tijdens-hun-huwelijk/>; FEDNOT, 'Steeds meer koppels passen hun huwelijkscontract aan tijdens hun huwelijk', <https://www.fednot.be/nl/perscommuniqué/steeds-meer-koppels-passen-hun-huwelijkscontract-aan-tijdens-hun-huwelijk/>.

beoogt dan ook deze juridische, praktische en ethische vraagstukken te analyseren, mogelijke lacunes in de huidige regelgeving en rechtspraktijk bloot te leggen en te onderzoeken of een structurele oplossing via de huwelijksovereenkomst wenselijk en werkbaar is.

13. Het onderzoek vertrekt vanuit de vaststelling dat echtgenoten binnen het Belgische recht niet automatisch bevoegd zijn om elkaar te vertegenwoordigen wanneer één van hen wilsonbekwaam wordt, bijvoorbeeld ten gevolge van ziekte of een ongeval. Hoewel het huwelijk verschillende rechten en plichten doet ontstaan, zoals het recht om alleen te handelen met betrekking tot het gemeenschappelijk vermogen en de plicht tot getrouwheid, hulp en bijstand, biedt het geen sluitende regeling voor situaties waarin één van de echtgenoten zijn of haar belangen niet langer zelf kan behartigen, in het bijzonder op het vlak van vermogensbeheer en bepaalde persoonlijke beslissingen.¹⁶ In dergelijke omstandigheden beschikt de niet-wilsonbekwame partner dus niet automatisch over de bevoegdheid om namens de andere op te treden. In de praktijk leidt dit vaak tot een beroep op gerechtelijke beschermingsmaatregelen, zoals bewindvoering of een rechterlijke machtiging. Deze procedures zijn evenwel vaak tijdrovend, formeel en ingrijpend. Hoewel binnen het huwelijksvermogensrecht bepaalde instrumenten bestaan die een rol kunnen spelen in het vermogensbeheer van echtgenoten, bieden ook deze geen volledige oplossing voor situaties van wilsonbekwaamheid. Tegelijkertijd wint de zorgvolmacht de laatste jaren aan belang als instrument dat meer autonomie en flexibiliteit beoogt bij de organisatie van toekomstige vertegenwoordiging.¹⁷

14. In dit kader wordt het voorstel van een zorgvolmachtclausule tevens getoetst aan artikel 12 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (IVRPH). Dit artikel vormt een centrale bepaling inzake de erkenning van de gelijkheid van personen met een handicap voor de wet en het respect voor hun handelingsbekwaamheid.¹⁸ Het verplicht de verdragsluitende staten om maatregelen te nemen die personen met een handicap ondersteunen bij het uitoefenen van hun rechten, zonder hun juridische handelingsbekwaamheid onnodig te beperken.¹⁹ Vanuit dit perspectief wordt nagegaan in hoeverre een zorgvolmachtclausule in een huwelijksovereenkomst kan bijdragen tot een ondersteuningssysteem dat verenigbaar is met de beginselen van het IVRPH, en of een dergelijk instrument aansluit bij de verplichtingen die voor de Belgische rechtsorde uit dit verdrag voortvloeien.

¹⁶ art. 213 (Oud) Burgerlijk Wetboek, BS 21 maart 1804; Art. 2.3.30 Burgerlijk Wetboek van 13 april 2019, BS 14 mei 2019.

¹⁷ HACON M. en JEURISSEN L., Evaluatie van de wet van 17 maart 2013 tot hervorming van de regelingen inzake onbekwaamheid en tot instelling van een nieuwe beschermingsstatus die strookt met de menselijke waardigheid, 22 januari 2025, 211, https://justitie.belgium.be/nl/publicaties/evaluatie_van_de_wet_van_17_maart_2013.

¹⁸ General Comment No. 1 - Article 12: Equal recognition before the law, 19 mei 2014, 1-2, <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-1-article-12-equal-recognition-1>; OHCHR, 'Background to the Convention', <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crpd/background-convention>.

¹⁹ General Comment No. 1 - Article 12: Equal recognition before the law, 19 mei 2014, 2, <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-1-article-12-equal-recognition-1>; D'ESPALLIER A., SOTTIAUX S. en WOUTERS J., *De doorwerking van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap*, Intersentia, 2014, 74-75; FELDER F., DAVY L. en KAYESS R., 'Forms of Equility, Faces of Discrimination: CRPD Article 5, Article 12, and the Disability's Difference Debate' in *Disability Law and Human Rights*, Palgrave, 2022, (107) 118.

§ 5. Afbakening

15. Om het onderzoeksobject duidelijk af te bakenen en het onderzoek beheersbaar te houden, worden binnen deze masterscriptie een aantal inhoudelijke afbakeningen gemaakt. Deze afbakeningen hebben tot doel het onderzoek te concentreren op de meest relevante juridische vraagstukken die verband houden met de mogelijke opname van een zorgvolmachtclausule in een huwelijksovereenkomst.

16. In de eerste plaats wordt de analyse beperkt tot situaties waarin één van de echtgenoten wilsonbekwaam wordt. Andere vormen van gerechtelijke bescherming of vertegenwoordiging blijven buiten beschouwing voor zover zij niet rechtstreeks verband houden met deze problematiek. Zo wordt de beschermingsmaatregel wegens verkwisting niet afzonderlijk onderzocht, aangezien deze een andere doelstelling en toepassingscontext heeft en minder nauw aansluit bij de centrale onderzoeksvraag.

De focus ligt daarbij voornamelijk op de vermogensrechtelijke aspecten van vertegenwoordiging en op de bevoegdheden die kunnen worden uitgeoefend bij wilsonbekwaamheid van één van de echtgenoten. Beslissingen omtrent de persoon, en meer bepaald vraagstukken uit het medisch recht en de gezondheidszorg, zoals patiëntenrechten en medische besluitvorming, vallen buiten het centrale onderzoeksgebied. Deze materies worden slechts zijdelings behandeld voor zover zij relevant zijn voor de werking van de zorgvolmacht of voor specifieke vormen van vertegenwoordiging.

17. Daarnaast richt het onderzoek zich uitsluitend op echtgenoten. Andere samenlevingsvormen, zoals feitelijke of wettelijke samenwoning, worden niet in de analyse betrokken. Evenmin wordt in deze masterscriptie een uitgebreide bespreking opgenomen van de verschillende huwelijksvermogensstelsels en hun specifieke gevolgen. Voor de bespreking van de voorgestelde zorgvolmachtclausule wordt uitgegaan van een algemene kennis van de basisprincipes van het huwelijksvermogensrecht.

18. Ten slotte wordt het onderzoek, zowel wat betreft het subject als het voorwerp, beperkt tot meerderjarige gehuwde personen. Hoewel minderjarigen in uitzonderlijke omstandigheden kunnen huwen en een huwelijksovereenkomst kunnen sluiten, wordt deze categorie bewust buiten beschouwing gelaten. De juridische positie van minderjarigen en de beschermingsmechanismen die op hen van toepassing zijn, verschillen immers aanzienlijk van die van meerderjarige personen. Om die reden worden deze specifieke regels niet verder betrokken in de analyse.

§ 6. Onderzoeksvragen

19. De centrale onderzoeksvraag luidt: **“Zou de opname van een zorgvolmachtclausule in een huwelijksovereenkomst een meerwaarde zijn in het licht van de vereisten van artikel 12 van het Verdrag inzake rechten van personen met een handicap (IVRPH), in het geval van wilsonbekwaamheid van één van de echtgenoten?”**. Dit is een evaluerende onderzoeksvraag, aangezien ze tot doel heeft de geformuleerde hypothese van de

zorgvolmachtclausule in een huwelijksovereenkomst af te toetsen. Meer bepaald wordt nagegaan of die hypothese verantwoord is op basis van de mensenrechtelijke normen van autonomie, zelfbeschikking en gelijkheid voor de wet, verankerd in artikel 12 IVRPH.²⁰ Om de centrale vraag te kunnen beantwoorden, wordt het onderzoek verder opgedeeld in zes deelvragen (zie bijlage 1):

- Subonderzoeksvraag 1: Hoe worden de begrippen wilsonbekwaamheid, handelingsonbekwaamheid, bewindvoering en huwelijksovereenkomst gedefinieerd en toegepast naar Belgisch recht?
- Subonderzoeksvraag 2: Wat bepaalt artikel 12 van het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (IVRPH) over gelijkheid voor de wet, zelfbeschikking en autonomie?
- Subonderzoeksvraag 3: Welke juridische instrumenten staan echtgenoten ter beschikking wanneer één van hen wilsonbekwaam wordt, en hoe verhouden deze instrumenten zich tot elkaar?
- Subonderzoeksvraag 4: Op welke wijze kan een zorgvolmachtclausule juridisch worden vormgegeven binnen een huwelijksovereenkomst, en welke voorwaarden en beperkingen zijn daarbij relevant?
- Subonderzoeksvraag 5: In welke mate kan de opname van een zorgvolmachtclausule in een huwelijksovereenkomst worden verantwoord in het licht van de beginselen van artikel 12 IVRPH, met name gelijkheid voor de wet, zelfbeschikking en autonomie?
- Subonderzoeksvraag 6: Welke voor- en nadelen zien notarissen in de opname van een zorgvolmachtclausule, bekeken vanuit de vereisten van artikel 12 IVRPH?

§ 7. Methodologie

20. Dit onderzoek is een empirisch-juridisch evaluatieonderzoek. Dit interdisciplinair onderzoek combineert een rechtsdogmatisch onderzoek met een sociaalwetenschappelijk onderzoek. Deze combinatie van rechtsdogmatisch en empirisch onderzoek draagt bij tot een meer omvattende evaluatie van het voorgestelde instrument. Uiteindelijk worden de resultaten van deze twee onderzoeksmethoden samengebracht om een onderbouwd antwoord te formuleren op de centrale onderzoeksvraag. Het onderzoek is grotendeels beschrijvend en evaluerend.

§ 7.1 Rechtsdogmatisch onderzoek

§ 7.1.1 Bronnen

21. Het rechtsdogmatisch onderzoek in deze masterscriptie wordt uitgevoerd aan de hand van een grondige literatuurstudie, waarbij wetgeving, rechtspraak en rechtsleer systematisch worden geanalyseerd.

22. Wat de wetgeving betreft, ligt de focus in de eerste plaats op het Belgische recht, in het bijzonder op bepalingen uit het (oud) Burgerlijk Wetboek en andere relevante nationale regelgeving

²⁰ General Comment No. 1 - Article 12: Equal recognition before the law, 19 mei 2014, 1-2 en 6, <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-1-article-12-equal-recognition-1>; OHCHR, 'Background to the Convention' s.d., <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crpd/background-convention>.

met betrekking tot onder meer het huwelijksvermogensrecht, de zorgvolmacht en de gerechtelijke bescherming van wilsonbekwame personen, zoals de wet van 17 maart 2013 tot hervorming van de regelingen inzake onbekwaamheid en tot instelling van een nieuwe beschermingsstatus die strookt met de menselijke waardigheid. Daarnaast wordt ook aandacht besteed aan internationale normen, zoals het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (IVRPH). Deze internationale instrumenten zijn van belang omdat zij fundamentele beginselen bevatten met betrekking tot autonomie, zelfbeschikking en gelijkheid voor de wet. Ter aanvulling worden eveneens voorbereidende werken geanalyseerd. Deze bronnen bieden inzicht in de bedoeling van de wetgever en dragen bij tot een beter begrip van de context en doelstellingen van de betrokken regelgeving. Het raadplegen van wetgeving vormt het vertrekpunt van het juridisch onderzoek, aangezien de relevante rechtsregels daarin zijn vastgelegd.

23. Naast wetgeving wordt ook rechtspraak geraadpleegd. In het kader van dit onderzoek wordt zowel nationale rechtspraak van Belgische hoven en rechtbanken als rechtspraak van Europese rechtscolleges onderzocht. Deze rechtspraak wordt voornamelijk gebruikt om de praktische toepassing van de besproken regels te illustreren en te onderbouwen.

24. Wat de rechtsleer betreft, wordt voornamelijk gebruikgemaakt van gezaghebbende handboeken en bijdragen in juridische tijdschriften. Bijzondere aandacht gaat daarbij uit naar handboeken binnen het personen- en familierecht, het huwelijksvermogensrecht en het internationaal en Europees recht. Deze werken zijn doorgaans geschreven door auteurs die erkend worden binnen hun respectievelijke rechtsdomeinen en vormen daarom een belangrijke bron van literatuuronderzoek. Daarnaast worden bijdragen uit verschillende juridische tijdschriften geraadpleegd. In het bijzonder wordt gebruikgemaakt van tijdschriften zoals Tijdschrift voor Privaatrecht, Tijdschrift voor Familierecht en Notariaat: notarieel en fiscaal maandblad. Naast Nederlandstalige literatuur worden ook Franstalige en Engelstalige bronnen betrokken. De Franstalige literatuur heeft betrekking op het Belgische recht, terwijl de Engelstalige bronnen vooral relevant zijn voor het internationaal en Europeesrechtelijke luik van deze masterscriptie.

§ 7.1.2 Onderzoeksaanpak

25. De zoektocht naar deze verschillende bronnen gebeurde hoofdzakelijk via online juridische databanken, in het bijzonder Jura, Strada Lex en LexNow. Deze databanken worden binnen de rechtenfaculteit algemeen erkend als belangrijke onderzoeksinstrumenten en vormen daarom een eerste toegangspoort tot relevante juridische literatuur, rechtspraak en wetgeving. De databanken werden zowel op de campus van de Universiteit Hasselt als op afstand geraadpleegd. Daarnaast werd ook onderzoek verricht in de Rechtsbibliotheek van Hasselt, wat toeliet bijkomende bronnen op te sporen en werken te consulteren die niet of slechts gedeeltelijk digitaal beschikbaar zijn. Tevens werd gebruikgemaakt van de Campusbibliotheek van de Universiteit Hasselt op campus Diepenbeek voor de raadpleging van handboeken inzake kwalitatieve onderzoeksmethoden.

§ 7.1.3 Beperkingen van het onderzoek

26. De toegang tot bepaalde bronnen vormde een belangrijke uitdaging binnen het onderzoeksproces. Hoewel de geraadpleegde databanken een groot aantal relevante bronnen

opleveren, is een aanzienlijk deel daarvan niet volledig toegankelijk buiten de universitaire omgeving. Sommige werken zijn enkel raadpleegbaar op de campus, terwijl andere uitsluitend beschikbaar zijn via fysieke exemplaren in de rechtsbibliotheek. Bovendien zijn bepaalde gezaghebbende bronnen zelfs in de bibliotheek niet steeds onmiddellijk beschikbaar. Zo is de meest recente editie (de negende uitgave uit 2026) van het boek *Het personen- en familierecht* van Frederik Swennen niet voorhanden, enkel de achtste uitgave uit 2023 is beschikbaar. Deze beperkingen bemoeilijken het verkrijgen van een volledig overzicht van de relevante literatuur.

27. Daarnaast vormt ook de beschikbare tijd een belangrijke beperking. Het uitvoeren van een grondige literatuurstudie, het analyseren van rechtspraak en het verwerken van rechtsleer vergt immers een aanzienlijke tijdsinvestering, terwijl een masterscriptie binnen een afgebakende periode moet worden afgerond. Dit vereiste een selectieve benadering van de bronnen, met een focus op de meest relevante en gezaghebbende werken.

28. Ondanks deze beperkingen biedt de gehanteerde rechtsdogmatische methode een solide basis voor de beantwoording van de onderzoeksvragen. De analyse van wetgeving, rechtspraak en rechtsleer maakt het mogelijk het bestaande juridische kader grondig te onderzoeken. Bovendien wordt dit juridisch luik aangevuld met een sociaalwetenschappelijk onderzoek.

§ 7.2 Sociaalwetenschappelijk onderzoek

§ 7.2.1 Doelstelling

29. Naast de rechtsdogmatische analyse wordt in deze masterscriptie ook gebruikgemaakt van een sociaalwetenschappelijke onderzoeksmethode. De keuze voor een empirisch luik is ingegeven door de overtuiging dat praktijkervaring van gespecialiseerde actoren een belangrijke meerwaarde kan bieden bij de evaluatie van het voorstel om een zorgvolmachtclausule op te nemen in een huwelijksovereenkomst. Het betrekken van een empirisch perspectief is bovendien relevant omdat de effectiviteit van de beginselen uit artikel 12 IVRPH in belangrijke mate afhankelijk is van de concrete toepassing van juridische instrumenten. Daarom wordt, naast de analyse van wetgeving, rechtspraak en rechtsleer, ook aandacht besteed aan de ervaringen van actoren die rechtstreeks betrokken zijn bij de totstandkoming en toepassing ervan. Dit draagt bij tot een meer omvattende en realistische beantwoording van de centrale onderzoeksvraag.

30. Het empirisch onderzoek richt zich in het bijzonder op de laatste subonderzoeksvraag, die evaluatief is van aard en tot doel heeft de notariële visie te verzamelen over het invoeren van een zorgvolmachtclausule. In het bijzonder kan de praktijkervaring van notarissen inzicht verschaffen in de wijze waarop de bestaande regelgeving rond zorgvolmachten en huwelijksovereenkomsten in de praktijk wordt toegepast, welke knelpunten of onzekerheden zich voordoen bij gehuwde cliënten, en hoe de haalbaarheid en mogelijke meerwaarde van een dergelijke clausule binnen de notariële praktijk wordt ingeschat. Notarissen fungeren immers als eerstelijnsactoren bij het opstellen van huwelijksovereenkomsten en zorgvolmachten en spelen een belangrijke rol bij de advisering van cliënten over deze instrumenten. Hun ervaringen en professionele inzichten bieden daarom een waardevolle aanvulling op de juridische analyse.

§ 7.2.2 Onderzoeksaanpak

31. Om een onderbouwd antwoord te kunnen formuleren op voormelde subonderzoeksvraag werden tien diepte-interviews afgenomen met praktiserende notarissen. Conform de principes van kwalitatief onderzoek werd gewerkt met een gerichte steekproef, waarbij respondenten werden geselecteerd op basis van hun professionele expertise en hun betrokkenheid bij het opstellen van zorgvolmachten en huwelijksovereenkomsten.²¹ De interviews werden afgenomen bij notarissen die actief zijn in de provincie Limburg. De selectie van de respondenten gebeurde via de website notaris.be, meer bepaald via de rubriek 'Zoek een notariskantoor'. Via deze databank konden notariskantoren binnen de provincie Limburg worden geïdentificeerd en gecontacteerd. Er wordt bewust gekozen om enkel notarissen in Limburg te interviewen, omwille van praktische en organisatorische overwegingen zoals verplaatsing, tijdsbeheer en efficiëntie. Enerzijds maakt deze geografische afbakening het haalbaar om binnen de beschikbare tijd en middelen alle interviews tijdig te plannen en af te nemen. Anderzijds laat de beperkte scope toe om dieper in te gaan op de ervaringen van de respondenten, wat de kwaliteit van de gegevens ten goede komt. Hoewel deze keuze de representativiteit in geografische zin beperkt, doet dit geen afbreuk aan de inhoudelijke waarde van het onderzoek. De inzichten van notarissen in Limburg zijn indicatief voor bredere tendensen in de praktijk en worden bovendien getoetst aan de juridische literatuur.

32. In een eerste fase werden potentiële respondenten per e-mail gecontacteerd, met toelichting van het doel en de inhoud van het onderzoek en de vraag tot deelname. Begin december 2025 werden dertig notarissen aangeschreven, wegens beperkte respons werden begin januari 2026 nog vierendertig bijkomende notarissen gecontacteerd. Voorafgaand aan de interviews werd een General Data Protection Regulation (GDPR)-checklist ingevuld om de naleving van de regelgeving inzake gegevensbescherming te waarborgen. De interviews zelf vonden plaats tussen eind december 2025 en midden februari 2026. Elke respondent ontving vooraf een toestemmingsformulier met informatie over de verwerking van persoonsgegevens, het gebruik van de gegevens en de rechten van de respondent, waaronder het recht op inzage, correctie, verwijdering en intrekking van toestemming. De interviews werden, op twee na, fysiek afgenomen op locatie. Tijdens het gesprek werd, met toestemming van de respondent, een geluidsopname gemaakt met behulp van een dictafoon. Deze opnames werden nadien getranscribeerd en gepseudonimiseerd. De transcripties werden nadien voorgelegd aan de betrokken respondenten met de mogelijkheid om eventuele opmerkingen of correcties aan te brengen. Tot slot werden zowel de toestemmingsformulieren als de transcripties veilig opgeslagen in een Google Shared Drive, waartoe uitsluitend de student-onderzoeker en de promotor toegang hebben.

§ 7.2.3 Onderzoeksmethode

33. Er wordt gekozen voor een kwalitatieve onderzoeksmethode die toelaat diepgaande en genuanceerde inzichten te verkrijgen in complexe juridische en praktische vraagstukken. In tegenstelling tot kwantitatieve methoden, die voornamelijk gericht zijn op statistische veralgemening, staat bij kwalitatief onderzoek het verkrijgen van een rijk en gedetailleerd inzicht in

²¹ ROOSE H. en MEULEMAN B., *Kennis maken. Methodologie voor sociale wetenschappers*, SKRIBIS, 2023, 136.

ervaringen, opvattingen en interpretaties centraal.²² Hoewel de resultaten van een kwalitatief onderzoek niet statistisch kunnen worden veralgemeend, bieden zij wel een hoge mate van inhoudelijke diepgang.²³ De verkregen inzichten dragen aldus bij aan een beter begrip van de praktische context waarin de onderzochte juridische instrumenten functioneren en vormen een waardevolle aanvulling op de doctrinale analyse.

34. Binnen deze kwalitatieve benadering wordt gekozen voor diepte-interviews als dataverzamelmethode. Deze methode laat toe om het perspectief van de respondenten centraal te stellen en om hun ervaringen, opvattingen en argumentaties in detail te verkennen. In tegenstelling tot bijvoorbeeld surveys, die doorgaans gericht zijn op gestandaardiseerde en kwantificeerbare antwoorden, bieden diepte-interviews de mogelijkheid om door te vragen naar achterliggende motivaties, interpretaties en praktijkervaringen.²⁴ Hierdoor kan een meer genuanceerd beeld worden verkregen van de wijze waarop notarissen omgaan met zorgvolmachten en huwelijksovereenkomsten, en van hun beoordeling van het voorgestelde instrument.

35. De interviews die werden afgenomen zijn semi-gestructureerde diepte-interviews. Deze methode combineert een vooraf vastgelegde thematische structuur met voldoende flexibiliteit om in te spelen op nieuwe inzichten die tijdens het gesprek naar voren komen. Enerzijds maakt deze aanpak het mogelijk om bepaalde kernonderwerpen systematisch met alle respondenten te bespreken. Anderzijds laat zij ruimte voor spontane aanvullingen en praktijkvoorbeelden die door de notarissen zelf worden aangebracht.²⁵ De behandelde thema's werden geselecteerd op basis van de voorafgaande literatuurstudie en omvatten onder meer:

- de huidige rol van notarissen bij het opstellen en registreren van zorgvolmachten voor gehuwde cliënten;
- de concrete werkzaamheden van notarissen met betrekking tot zorgvolmachten;
- de kennis en bewustwording van cliënten omtrent het instrument van de zorgvolmacht;
- de knelpunten en onzekerheden die zich in de praktijk voordoen, in het bijzonder in situaties waarin echtgenoten betrokken zijn;
- de visie van notarissen op de wenselijkheid en haalbaarheid van een zorgvolmachtclausule in het huwelijksovereenkomst.

Een overzicht van de gehanteerde interviewvragen is opgenomen in bijlage 2.

§ 8. Opbouw onderzoek

36. Deze masterscriptie is opgebouwd in zes hoofdstukken. In hoofdstuk één worden enkele frequent gehanteerde kernbegrippen verduidelijkt. Daarbij wordt in het bijzonder aandacht besteed

²² MORTELMANS D., *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*, Acco, 2020, 20-21 en 25; ROOSE H. en MEULEMAN B., *Kennis maken. Methodologie voor sociale wetenschappers*, SKRIBIS, 2023, 54; SILVERMAN D., *Doing qualitative research*, Sage, 2017, 7, 10 en 282.

²³ MORTELMANS D., *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*, Acco, 2020, 23 en 25; SILVERMAN D., *Doing qualitative research*, Sage, 2017, 283-284.

²⁴ MORTELMANS D., *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*, Acco, 2020, 25 en 224-225; ROOSE H. en MEULEMAN B., *Kennis maken. Methodologie voor sociale wetenschappers*, SKRIBIS, 2023, 156, 313 en 317; SILVERMAN D., *Doing qualitative research*, Sage, 2017, 283.

²⁵ MORTELMANS D., *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*, Acco, 2020, 23, 25 en 221; ROOSE H. en MEULEMAN B., *Kennis maken. Methodologie voor sociale wetenschappers*, SKRIBIS, 2023, 323-324.

aan de begrippen wilsbekwaamheid en handelingsbekwaamheid, evenals aan de concepten bewindvoering en huwelijksovereenkomst. Het doel van dit hoofdstuk is om een duidelijk begrippenkader te creëren dat als basis dient voor de verdere analyse in de daaropvolgende hoofdstukken. In hoofdstuk twee wordt vervolgens het normatieve toetsingskader van dit onderzoek uiteengezet, met name artikel 12 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (IVRPH). Daarbij wordt ingegaan op het relevante wetgevende kader, het toepassingsgebied van deze bepaling en de fundamentele beginselen en verplichtingen die daaruit voortvloeien. In hoofdstuk drie wordt een overzicht gegeven van de verschillende juridische instrumenten waarop echtgenoten momenteel een beroep kunnen doen wanneer één van hen wilsonbekwaam wordt. Hierbij wordt nader ingegaan op de zorgvolmacht, de gerechtelijke beschermingsmaatregel van bewindvoering en een aantal relevante huwelijksvermogensrechtelijke instrumenten. Voor elk van deze figuren worden de toepassingsvoorwaarden, de draagwijdte en hun onderlinge verhouding besproken. Op basis van deze analyse wordt in hoofdstuk vier het eigen voorstel van een zorgvolmachtclausule in een huwelijksovereenkomst uitgewerkt. Vervolgens wordt dit voorstel in hoofdstuk vijf getoetst aan het normatieve kader van artikel 12 IVRPH, waarbij in het bijzonder wordt onderzocht in welke mate een dergelijke clausule verenigbaar is met de beginselen van autonomie, gelijkheid voor de wet en zelfbeschikking. Ten slotte worden in hoofdstuk zes de bevindingen uit het sociaalwetenschappelijk onderzoek besproken. In dit hoofdstuk worden de resultaten van de interviews met notarissen geanalyseerd en vergeleken met de uitkomsten van de juridische en theoretische analyse. Op die manier wordt nagegaan in hoeverre het voorgestelde instrument niet alleen juridisch verdedigbaar is, maar ook praktisch haalbaar en relevant binnen de notariële praktijk.

Hoofdstuk 1. Gehanteerd begrippenkader

37. Dit hoofdstuk behandelt de eerste subonderzoeksvraag: **“Hoe worden de begrippen wilsonbekwaamheid, handelingsonbekwaamheid, bewindvoering en huwelijksovereenkomst gedefinieerd en toegepast naar Belgisch recht?”**. Het is noodzakelijk de veelvoorkomend gehanteerde begrippen te definiëren en de samenhang te onderzoeken. Daarbij wordt het onderzoeksgebied duidelijk afgebakend.

1.1 Te beschermen personen

38. In het oud Burgerlijk Wetboek (hierna: oud BW) is in Boek 1 Personen, titel XI Meerderjarigheid en beschermde personen, een afzonderlijk hoofdstuk gewijd aan de te beschermen personen. Deze categorie vormt het materieel toepassingsgebied van de wettelijke beschermingsmaatregelen (*infra* nrs. 112 en 117), zoals omschreven in de artikelen 488/1 en 488/2 oud BW.

In wat volgt wordt de focus gelegd op artikel 488/1 oud BW, waarin de wetgever het begrip wilsonbekwaamheid heeft geïntroduceerd.²⁶ Deze staat van onbekwaamheid vormt tevens het uitgangspunt van het voorstel dat in deze masterscriptie wordt ontwikkeld en vereist nadere analyse. Artikel 488/1 oud BW bepaalt dat bescherming mogelijk is voor meerderjarigen die wegens hun gezondheidstoestand geheel of gedeeltelijk niet in staat zijn om zonder bijstand of andere beschermingsmaatregel hun vermogensrechtelijke of niet-vermogensrechtelijke belangen behoorlijk waar te nemen, voor zover de bescherming van hun belangen vereist is.²⁷

39. De wetgever heeft het begrip ‘gezondheidstoestand’ niet nader gedefinieerd, vanuit de veronderstelling dat dit voldoende duidelijk en algemeen bekend is, zodat verdere verduidelijking overbodig wordt geacht. Bovendien betreft het een open norm, die kan worden geïnterpreteerd in functie van de stand van de wetenschap.²⁸ Het kan zowel psychische stoornissen, zoals verstandelijke beperkingen, psychoses of dementie, als fysieke aandoeningen omvatten.²⁹ Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen psychische en lichamelijke oorzaken, waardoor de vrederechter over een ruime beoordelingsbevoegdheid beschikt bij de concrete invulling ervan. De onbekwaamheid kan bovendien gedeeltelijk zijn, hetzij naar voorwerp, met betrekking tot bepaalde aangelegenheden, hetzij naar draagwijdte, wanneer de betrokkene niet zelfstandig kan optreden. Of iemand zijn

²⁶ MEVESEN B., 'Het bewind: werking en organisatie' in SENAËVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (141) 11; SWENNEN F., 'Toepassingsgebied van de wet' in *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (10) 13-14.

²⁷ Art. 488/1, lid 1 oud BW; MOSSELMANS S. en VAN THIENEN A., 'Meerderjarige beschermde personen: update en modernisering met titel 2 van de wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie', *T.Fam.* 2020/2-3, (38) 39; SWENNEN F., 'Toepassingsgebied van de wet' in *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (10) 13.

²⁸ Wetsvoorstel tot invoering van een globaal beschermingsstatuut voor meerderjarige wilsonbekwame personen, KAMER, 2010-2011, 11 januari 2011, nr. 53-1009/001, 33; Vred. Zottegem-Herzele (Herzele) 18 januari 2012, *T.Vred.* 2013/7-8, (436) 437; SWENNEN F., 'Toepassingsgebied van de wet' in *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (10) 13-14.

²⁹ Wetsvoorstel tot invoering van een globaal beschermingsstatuut voor meerderjarige wilsonbekwame personen, KAMER, 2010-2011, 11 januari 2011, nr. 53-1009/001, 33; Vred. Zottegem-Herzele (Herzele) 18 januari 2012, *T.Vred.* 2013/7-8, (436) 437; SWENNEN F., 'Toepassingsgebied van de wet' in *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (10) 14.

belangen 'behoorlijk' kan behartigen, wordt beoordeeld aan de hand van een objectieve referentienorm, namelijk die van een normaal, redelijk en zorgvuldig persoon.³⁰

40. Binnen deze staat van onbekwaamheid moet een onderscheid worden gemaakt tussen feitelijke en juridische bekwaamheid. De feitelijke bekwaamheid verwijst naar de werkelijke geschiktheid van een persoon om bepaalde handelingen te stellen.³¹ Dit omvat onder meer de feitelijke bekwaamheid om materiële handelingen en rechtshandelingen te verrichten, schuldbekwaamheid of toerekeningsvatbaarheid.³² Binnen deze categorie situeert zich het begrip wilsonbekwaamheid (*infra* nr. 43). De juridische bekwaamheid kan op haar beurt worden onderverdeeld in rechtsbekwaamheid en handelingsbekwaamheid (*infra* nr. 47).³³

41. Een afzonderlijke bespreking van wilsbekwaamheid en handelingsbekwaamheid is aangewezen. Wilsbekwaamheid speelt een centrale rol bij de beoordeling van de geldigheid van rechtshandelingen en bij de bescherming van kwetsbare personen.³⁴ Aangezien dit onderzoek focust op situaties waarin de mogelijkheid tot het vormen en uiten van een geldige wil centraal staat, is een duidelijke afbakening van dit begrip noodzakelijk. Enkel zo kan begripsverwarring met aanverwante concepten, zoals juridische onbekwaamheid of wilsgebreken, worden vermeden. Daarnaast is ook de handelingsbekwaamheid van belang, aangezien het een essentiële voorwaarde vormt om geldige rechtshandelingen te stellen, waaronder het opnemen van clausules in een huwelijksovereenkomst.³⁵

³⁰ Wetsvoorstel tot invoering van een globaal beschermingsstatuut voor meerderjarige wilsonbekwame personen, KAMER, 2010-2011, 11 januari 2011, nr. 53-1009/001, 33-34; Vred. Zottegem-Herzele (Herzele) 18 januari 2012, *T.Vred.* 2013/7-8, (436) 438; Vred. Brussel (Etterbeek) 20 juni 2016, *T.Vred.* 2018/1-2, (8) 10; MEVESEN B., 'Waarom een bewind overbodig kan zijn (noot bij Vred. Antwerpen (2e k.) 7 juni 2018)', *T.Vred.* 2019/5-6, (276) 276; ROTTHIER K., 'Wie kan worden beschermd?' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (1) 10; SWENNEN F., 'Toepassingsgebied van de wet' in *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (10) 14-15.

³¹ ROTTHIER K., WUYTS T. en VAN DEN EEDEN E., 'De rechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (103) 106; SENA EVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 48; VAN LOOCK S., 'Art. 1990 BW' in DAMBRE M., TILLEMANN B. en TANGHE T. (eds.), *Bijzondere overeenkomsten. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2025, (189) 193.

³² SENA EVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 48; VANHOVE K., STIJNS S., VAN RANSBEECK R. e.a., *Handboek algemeen huurrecht*, die Keure, s.d., 352; VAN LOOCK S., 'Art. 1990 BW' in DAMBRE M., TILLEMANN B. en TANGHE T. (eds.), *Bijzondere overeenkomsten. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2025, (189) 193.

³³ Art. I.3, lid 2 BW; BRULOOT B., DE GROOTE B. en DE CORTE R., *Privaatrecht in hoofdlijnen. Volume 2. Overzicht van het privaatrecht*, LeA Uitgevers, 2022, 101; SENA EVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 49; SWENNEN F., *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2023, 166 en 169; VAN LOOCK S., 'Art. 1990 BW' in DAMBRE M., TILLEMANN B. en TANGHE T. (eds.), *Bijzondere overeenkomsten. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2025, (189) 193.

³⁴ ROTTHIER K., WUYTS T. en VAN DEN EEDEN E., 'De rechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (103) 106; SENA EVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 48; VAN LOOCK S., 'Art. 1990 BW' in DAMBRE M., TILLEMANN B. en TANGHE T. (eds.), *Bijzondere overeenkomsten. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2025, (189) 193.

³⁵ BRULOOT B., DE GROOTE B. en DE CORTE R., *Privaatrecht in hoofdlijnen. Volume 2. Overzicht van het privaatrecht*, LeA Uitgevers, 2022, 101; SENA EVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 50; SWENNEN F., *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2023, 167; VAN LOOCK S., 'Art. 1990 BW' in DAMBRE M., TILLEMANN B. en TANGHE T. (eds.), *Bijzondere overeenkomsten. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2025, (189) 193.

1.1.1 Wilsonbekwaamheid

42. Zoals uiteengezet (*supra* nr. 40), onderscheidt het Belgisch recht een eerste categorie van bekwaamheid, met name de feitelijke bekwaamheid. Deze verwijst naar de daadwerkelijke geschiktheid van een persoon om rechtshandelingen te stellen. Binnen deze categorie wordt het begrip wilsbekwaamheid gehanteerd.

43. Een expliciete en algemene wettelijke definitie van wilsonbekwaamheid ontbreekt in het huidige oud BW, hoewel het begrip op verschillende plaatsen in de wetgeving wordt gebruikt.³⁶ De nadere invulling ervan is voornamelijk ontwikkeld in de rechtsleer en rechtspraak. Hoewel de invulling van het begrip daarom kan verschillen, hanteert deze masterscriptie deze beschrijving: feitelijk in de (geestelijke) onmogelijkheid om een vrije en bewuste wil te vormen en deze kenbaar te maken. In dat geval kan de betrokkene de rechtsgevolgen van zijn handelingen niet naar behoren begrijpen of afwegen, waardoor hij de facto niet in staat is om zelfstandig geldige rechtshandelingen te stellen.³⁷ Het beschermingsdoel van deze benadering is duidelijk: voorkomen dat personen handelingen stellen waarvan zij de draagwijdte en gevolgen onvoldoende kunnen inschatten.³⁸

44. Of een persoon al dan niet wilsonbekwaam is, moet steeds concreet en individueel worden beoordeeld.³⁹ In dit verband heeft het Hof van beroep te Antwerpen geoordeeld dat een persoon die lijdt aan een psychische aandoening, die zich uit in megalomanie en paranoïde episodes met waanbeelden, wilsonbekwaam kan zijn. In dat geval is er geen sprake van een wilsgebrek in de zin van artikel 5.33 BW, aangezien de wil van de betrokkene niet werd aangetast. Het gaat daarentegen om wilsonbekwaamheid, omdat de vorming van een geldige wil onmogelijk was ten gevolge van bewustzijnsstoornissen.⁴⁰

45. Wilsonbekwaamheid kan uiteenlopende oorzaken hebben. Zij kan voortvloeien uit geestelijke aandoeningen, zoals ontwikkelingsstoornissen, psychiatrische stoornissen of dementie, maar ook uit bepaalde fysieke toestanden. Deze diversiteit aan mogelijke oorzaken toont aan dat wilsonbekwaamheid zowel aangeboren kan zijn als zich later in het leven kan manifesteren.⁴¹

³⁶ Art. 145/1, lid 2; art. 231, lid 2 en 328, §2, lid 2 oud BW; art. 4.139, lid 2 BW; MOSSELMANS S. en VAN THIENEN A., 'Meerderjarige beschermde personen: update en modernisering met titel 2 van de wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie', *T.Fam.* 2020/2-3, (38) 39.

³⁷ MEVESEN B., 'Het bewind: werking en organisatie' in SENAËVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (141) 20; ROTTHIER K., 'Wie kan worden beschermd?' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (1) 7; SWENNEN F., 'Toepassingsgebied van de wet' in *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (10) 20; SWENNEN F. en WUYTS T., Country reports: Empowerment and Protection of Vulnerable Adults. The empowerment and protection of vulnerable adults, 2023, 5, https://fl-eur.eu/working_field_1__empowerment_and_protection/country-reports; VAN LOOCK S., 'Art. 1990 BW' in DAMBRE M., TILLEMANN B. en TANGHE T. (eds.), *Bijzondere overeenkomsten. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2025, (189) 193.

³⁸ ROTTHIER K., 'Wie kan worden beschermd?' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (1) 7; SENAËVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 48.

³⁹ HvB Antwerpen 12 december 2022, 2022/AR/408, *TBBR* 2024/3, (125) 125.

⁴⁰ HvB Antwerpen 12 december 2022, 2022/AR/408, *TBBR* 2024/3, (125) 127.

⁴¹ ROTTHIER K., WUYTS T. en VAN DEN EEDEN E., 'De rechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (103) 6-7; VAN LOOCK S., 'Art. 1990 BW' in DAMBRE M., TILLEMANN B. en TANGHE T. (eds.), *Bijzondere overeenkomsten. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2025, (189) 193.

1.1.2 Handelingsonbekwaamheid

46. Waar wilsonbekwaamheid betrekking heeft op een feitelijke toestand waarin een persoon niet in staat is op te treden, heeft handelingsonbekwaamheid betrekking op een juridische toestand. Dit is een rechtstoestand die haar grondslag vindt in een wettelijke of rechterlijke beslissing, waardoor een persoon niet bevoegd is om zelfstandig in het rechtsverkeer op te treden.⁴² Het gaat met andere woorden om het onderscheid tussen het niet kunnen en het niet mogen handelen.

47. De juridische bekwaamheid kan worden onderverdeeld in rechtsbekwaamheid en handelingsbekwaamheid. Rechtsbekwaamheid is de bekwaamheid om drager te zijn van rechten en plichten en vloeit voort uit de rechtspersoonlijkheid. Iedere natuurlijke persoon bezit in beginsel rechtsbekwaamheid.⁴³ Dit betekent evenwel niet dat hij deze rechten ook zelfstandig kan uitoefenen.⁴⁴ Handelingsbekwaamheid betreft immers de juridische bevoegdheid om de rechten waarvan men titularis is zelf en zelfstandig uit te oefenen, en om aldus vrij aan het rechtsverkeer deel te nemen. Wanneer een persoon zijn rechten niet zelfstandig mag uitoefenen, is sprake van handelingsonbekwaamheid.⁴⁵

48. Het uitgangspunt van het Belgisch recht is neergelegd in artikel 488 oud BW, dat bepaalt dat de meerderjarigheid wordt bereikt op de volle leeftijd van achttien jaar en dat men op die leeftijd bekwaam is tot alle handelingen van het burgerlijk leven. In beginsel is iedere meerderjarige dus handelingsbekwaam.⁴⁶ Dit principe wordt bevestigd in artikel 5.40 BW, dat stelt dat eenieder kan contracteren tenzij hij door de wet onbekwaam wordt verklaard.⁴⁷ Artikel 5.41 BW preciseert dat slechts drie categorieën van personen onbekwaam zijn om te contracteren: minderjarigen, beschermde personen en personen voor wie de wet het contracteren verbiedt.

⁴² SENAËVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 48; SWENNEN F., *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2023, 166 en 169; SWENNEN F. en WUYTS T., Country reports: Empowerment and Protection of Vulnerable Adults. The empowerment and protection of vulnerable adults, 2023, 5, https://fl-eur.eu/working_field_1__empowerment_and_protection/country-reports; VAN LOOCK S., 'Art. 1990 BW' in DAMBRE M., TILLEMANN B. en TANGHE T. (eds.), *Bijzondere overeenkomsten. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2025, (189) 193.

⁴³ Art. 1.3, lid 2 BW; BRULOOT B., DE GROOTE B. en DE CORTE R., *Privaatrecht in hoofdlijnen. Volume 2. Overzicht van het privaatrecht*, LeA Uitgevers, 2022, 101; SENAËVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 31 en 49; SWENNEN F., *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2023, 166 en 169; VAN LOOCK S., 'Art. 1990 BW' in DAMBRE M., TILLEMANN B. en TANGHE T. (eds.), *Bijzondere overeenkomsten. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2025, (189) 193.

⁴⁴ SENAËVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 50; SWENNEN F., *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2023, 169.

⁴⁵ BRULOOT B., DE GROOTE B. en DE CORTE R., *Privaatrecht in hoofdlijnen. Volume 2. Overzicht van het privaatrecht*, LeA Uitgevers, 2022, 101; SENAËVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 50; VAN LOOCK S., 'Art. 1990 BW' in DAMBRE M., TILLEMANN B. en TANGHE T. (eds.), *Bijzondere overeenkomsten. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2025, (189) 193.

⁴⁶ Art. 2.3.4 BW; Cass. (1e k.) 18 oktober 2018, C.17.0297.F/1, 'B.B./Etat Belge', 4; BRULOOT B., DE GROOTE B. en DE CORTE R., *Privaatrecht in hoofdlijnen. Volume 2. Overzicht van het privaatrecht*, LeA Uitgevers, 2022, 101; ROTTHIER K., 'Wie kan worden beschermd?' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (1) 4-5; SENAËVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 50; VAN LOOCK S., 'Art. 1990 BW' in DAMBRE M., TILLEMANN B. en TANGHE T. (eds.), *Bijzondere overeenkomsten. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2025, (189) 194.

⁴⁷ SENAËVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 51; SWENNEN F., *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2023, 167.

Handelingsonbekwaamheid vormt aldus een uitzondering op het beginsel van autonomie en kan uitsluitend bij wet worden ingesteld.⁴⁸

49. Aangezien het ontnemen van handelingsbekwaamheid een ingrijpende beperking van de individuele vrijheid inhoudt, wordt dit beginsel strikt toegepast.⁴⁹ Het Hof van Cassatie heeft in een arrest van 18 oktober 2018 geoordeeld dat personen die wegens hun mentale toestand feitelijk ongeschikt zijn, maar ten aanzien van wie geen wettelijke beschermingsmaatregel werd genomen, hun handelingsbekwaamheid behouden.⁵⁰ Een rechter kan dus niet louter op basis van medische vaststellingen besluiten dat een partij onbekwaam is om een proceshandeling te stellen, zonder dat een wettelijke maatregel haar bekwaamheid heeft beperkt of opgeheven. Een dergelijke beslissing zou strijdig zijn met artikel 488 oud Burgerlijk Wetboek, aldus het Hof van Cassatie.⁵¹

50. Handelingsonbekwaamheid kan voortvloeien uit een gerechtelijke beschermingsmaatregel. Wanneer een persoon wegens zijn gezondheidstoestand geheel of gedeeltelijk niet in staat is om zonder bijstand zijn belangen behoorlijk waar te nemen, kan de vrederechter een beschermingsmaatregel opleggen.⁵² Daarbij wordt concreet bepaald voor welke handelingen de betrokkene onbekwaam is, rekening houdend met diens persoonlijke omstandigheden en gezondheidstoestand.⁵³

51. Handelingsonbekwaamheid kan verschillende vormen aannemen. Zij kan algemeen of gedeeltelijk zijn.⁵⁴ Bij algemene handelingsonbekwaamheid kan de betrokkene zijn rechten niet zelfstandig uitoefenen en moet hij worden vertegenwoordigd door een wettelijke vertegenwoordiger.⁵⁵ Dit is bijvoorbeeld het geval bij niet-ontvoogde minderjarigen.⁵⁶ Bij gedeeltelijke handelingsonbekwaamheid is de bekwaamheid slechts beperkt voor bepaalde rechtshandelingen. Voor alle andere handelingen blijft de betrokkene handelingsbekwaam.⁵⁷ Tot deze

⁴⁸ Cass. 18 oktober 2018, C.17.029.F, 4; BRULOOT B., DE GROOTE B. en DE CORTE R., *Privaatrecht in hoofdlijnen. Volume 2. Overzicht van het privaatrecht*, LeA Uitgevers, 2022, 101-102; VAN LOOCK S., 'Art. 1990 BW' in DAMBRE M., TILLEMANN B. en TANGHE T. (eds.), *Bijzondere overeenkomsten. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2025, (189) 194.

⁴⁹ ROTTHIER K., 'Wie kan worden beschermd?' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (1) 7.

⁵⁰ Cass. (1e k.) 18 oktober 2018, C.17.0297.F/1, 'B.B./Etat Belge', 4; SENA EVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 51.

⁵¹ Cass. (1e k.) 18 oktober 2018, C.17.0297.F/1, 'B.B./Etat Belge', 4; SENA EVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 51.

⁵² VAN LOOCK S., 'Art. 1990 BW' in DAMBRE M., TILLEMANN B. en TANGHE T. (eds.), *Bijzondere overeenkomsten. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2025, (189) 195.

⁵³ *Ibid.*

⁵⁴ AERTS M., AYDOGAN A., BAUWENS A. e.a., *Focus op huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2024, 5; SENA EVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 51; SWENNEN F., *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2023, 170.

⁵⁵ SENA EVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 51; SWENNEN F., *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2023, 170; VAN LOOCK S., 'Art. 1990 BW' in DAMBRE M., TILLEMANN B. en TANGHE T. (eds.), *Bijzondere overeenkomsten. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2025, (189) 194.

⁵⁶ SENA EVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 51; VAN LOOCK S., 'Art. 1990 BW' in DAMBRE M., TILLEMANN B. en TANGHE T. (eds.), *Bijzondere overeenkomsten. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2025, (189) 194.

⁵⁷ SENA EVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 51; VAN LOOCK S., 'Art. 1990 BW' in DAMBRE M., TILLEMANN B. en TANGHE T. (eds.), *Bijzondere overeenkomsten. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2025, (189) 194.

categorie behoren onder meer ontvoogde minderjarigen en personen die onder bewind zijn geplaatst.⁵⁸

52. Daarnaast kan handelingsonbekwaamheid volledig of beperkt zijn in haar draagwijdte. Een volledige onbekwaamheid impliceert dat de betrokkene voor (bepaalde) rechtshandelingen moet worden vertegenwoordigd, terwijl bij een beperkte onbekwaamheid de betrokkene bepaalde handelingen zelf kan stellen maar niet zelfstandig, maar daarbij bijvoorbeeld bijstand heeft.⁵⁹

53. De gevolgen van handelingsonbekwaamheid situeren zich op het vlak van de geldigheid van rechtshandelingen. Overeenkomsten die door een handelingsonbekwame worden gesloten, zijn in beginsel relatief nietig.⁶⁰ Dit betekent dat enkel de beschermde persoon zich op deze nietigheid kan beroepen. Hij beschikt bovendien over de mogelijkheid om de rechtshandeling te bekrachtigen.⁶¹

54. Het onderscheid tussen wilsonbekwaamheid en handelingsonbekwaamheid wordt helder geïllustreerd door artikel 5.27 BW, dat vereist dat voor een geldige rechtshandeling zowel een vrije en bewuste toestemming als de bekwaamheid om te contracteren aanwezig moeten zijn.⁶² De toestemming vormt een feitelijk element: het vermogen om wetens en willens rechten en plichten op zich te nemen. Wanneer iemand wegens bijvoorbeeld een geestelijke aandoening of coma niet in staat is zijn wil te vormen of te uiten, ontbreekt dit feitelijke element. Handelingsbekwaamheid daarentegen is een juridisch element: het betreft de bevoegdheid om rechtsgeldig op te treden. Bij juridische onbekwaamheid wordt de rechtstoestand van de persoon abstract gewijzigd door de wet of door een rechterlijke beslissing, waardoor vooraf vaststaat dat bepaalde rechtshandelingen ongeldig zullen zijn.⁶³ Samenvattend kan worden gesteld dat wilsonbekwaamheid een feitelijke toestand betreft, terwijl handelingsonbekwaamheid een juridische rechtstoestand is. Beide begrippen vervullen een onderscheiden, maar complementaire rol binnen het systeem van rechtsbescherming van kwetsbare personen.

1.2 Bewindvoering

55. Onder deze titel wordt het begrip 'bewindvoering' toegelicht. Dit begrip dient in het kader van dit onderzoek te worden uiteengezet, aangezien het een centraal juridisch beschermingsmechanisme vormt voor personen die (tijdelijk of duurzaam) niet in staat zijn hun belangen zelfstandig te behartigen. In dit onderdeel wordt enkel het concept van bewindvoering verduidelijkt. De concrete werking, voorwaarden en rechtsgevolgen worden later behandeld (*infra* nrs. 116-132).

⁵⁸ SENAËVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 51.

⁵⁹ *Ibid.*, 51-52; SWENNEN F., *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2023, 170; VAN LOOCK S., 'Art. 1990 BW' in DAMBRE M., TILLEMANS B. en TANGHE T. (eds.), *Bijzondere overeenkomsten. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2025, (189) 194.

⁶⁰ Art. 5.42 BW.

⁶¹ Art. 5.58 BW.; VAN DE VOORDE J., 'De nietigheid in het Belgische vermogensrecht. Een stand van zaken anno 2023', *TBBR* 2023/2, (51) 54; *ibid.*

⁶² ROTTHIER K., 'Wie kan worden beschermd?' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (1) 6; VAN DE VOORDE J., 'De nietigheid in het Belgische vermogensrecht. Een stand van zaken anno 2023', *TBBR* 2023/2, (51) 54.

⁶³ SWENNEN F., *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2023, 177.

56. Bewind betreft de bevoegdheid die een persoon, krachtens de wet, een rechterlijke beslissing of een overeenkomst, wordt verleend om het vermogen van een ander geheel of gedeeltelijk te beheren wanneer de titularis daarvan zelf niet kan, mag of wenst op te treden (art. 492/1 oud BW). Een dergelijke situatie kan zich bijvoorbeeld voordoen wanneer een persoon, ten gevolge van zijn gezondheidstoestand, handelingsonbekwaam is. Het betreft dus een vorm van beheer waarbij het vermogen van een andere persoon wordt bestuurd met het oog op diens belangen.⁶⁴ Bewindvoering kan betrekking hebben op verschillende aspecten. Enerzijds kan zij gericht zijn op de bescherming van het vermogen van de betrokkene, anderzijds op de bescherming van zijn persoon. In uitzonderlijke gevallen kan zij ook betrekking hebben op het economisch beheer en het beschikkingsrecht, in het kader van bijzondere maatregelen.⁶⁵

57. Binnen het kader van bewind kan sprake zijn van verschillende vormen van vertegenwoordiging (*infra* nrs. 129-130). Wanneer de onbekwame persoon zelf niet langer in het rechtsverkeer mag optreden, spreekt men van volkomen vertegenwoordiging: de vertegenwoordiger handelt dan in naam en voor rekening van de beschermde persoon.⁶⁶ Indien de onbekwame persoon daarentegen nog wel zelf kan optreden, maar dit niet zelfstandig kan doen, wordt hij of zij bijgestaan door een derde via bijstand, instemming of machtiging. Ook deze vormen van ondersteuning vallen onder het begrip bewind.⁶⁷

58. Bewind wordt steeds ingesteld met het oog op een bepaald doel, namelijk de belangenbescherming van de beschermde persoon. Daarbij staat voorop dat een zo optimaal mogelijke bescherming wordt geboden, steeds afgestemd op de concrete situatie van de betrokkene. Tegelijkertijd beoogt het bewind ook de autonomie van de beschermde persoon maximaal te bevorderen. Voor zover bescherming niet noodzakelijk is, dient die autonomie dan ook zoveel mogelijk te worden gerespecteerd en behouden.⁶⁸

⁶⁴ Art. 497, lid 2 oud BW; BRULOOT B., DE GROOTE B. en DE CORTE R., *Privaatrecht in hoofdlijnen. Volume 2. Overzicht van het privaatrecht*, LeA Uitgevers, 2022, 101; MARTYN G., ROTTHIER K., D'HONDT K. e.a., *De vrederechter "Tot uw dienst"*, die Keure, 2018, 39; MEVESEN B., 'Het bewind: werking en organisatie' in SENAEVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (141) 141; SWENNEN F., *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2023, 171; SWENNEN F., 'Rechterlijke bescherming' in *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2026, (232) 241; WUYTS T., 'Bewindvoering' in *Overzicht van rechtspraak. Personenrecht (2009-2022)*, TPR, 2023, (1657) 1657.

⁶⁵ BRULOOT B., DE GROOTE B. en DE CORTE R., *Privaatrecht in hoofdlijnen. Volume 2. Overzicht van het privaatrecht*, LeA Uitgevers, 2022, 101; MEVESEN B., 'Het bewind: werking en organisatie' in SENAEVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (141) 141; SWENNEN F., 'Rechterlijke bescherming' in *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2026, (232) 234-237.

⁶⁶ Art. I.8, §1, lid 2 BW; MEVESEN B., 'Het bewind: werking en organisatie' in SENAEVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (141) 161-162; SWENNEN F., *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2023, 171.

⁶⁷ Art. 498 en 498/1 oud BW; MEVESEN B., 'Het bewind: werking en organisatie' in SENAEVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (141) 157 en 161; SWENNEN F., *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2023, 172.

⁶⁸ Art. 497, lid 2 oud BW; MEVESEN B., 'Het bewind: werking en organisatie' in SENAEVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (141) 141; MEVESEN B., 'Waarom een bewind overbodig kan zijn (noot bij Vred. Antwerpen (2e k.) 7 juni 2018)', *T.Vred.* 2019/5-6, (276) 276; SWENNEN F., *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2023, 172-173; WUYTS T., 'Maatwerk bij bewindvoering: de kloof tussen recht en praktijk', *T.Fam.* 2024/9, (278) 278.

1.3 Huwelijksovereenkomst

59. Het is essentieel het begrip 'huwelijksovereenkomst' toe te lichten, aangezien dit onderzoek zich richt op een specifieke rechtshandeling, namelijk de opname van een zorgvolmachtclausule in een huwelijksovereenkomst.

60. Artikel 2.3.1 BW definieert de huwelijksovereenkomst als het contract waarin echtgenoten hun huwelijksvermogensstelsel kiezen of wijzigen. Deze overeenkomst vormt het juridisch kader waarbinnen de vermogensrechtelijke rechten en plichten van de echtgenoten, zowel onderling als ten aanzien van derden, worden geregeld.⁶⁹

61. Uit hetzelfde artikel volgt bovendien dat echtgenoten een ruime contractsvrijheid genieten. In het kader van een huwelijksovereenkomst zijn ze daarom vrij hun secundair huwelijksvermogensstelsel te kiezen.⁷⁰ Ze kunnen kiezen voor de drie stelsels voorgesteld door de Belgische wetgever: het wettelijk stelsel, een stelsel van scheiding van goederen en een stelsel van algehele gemeenschap.⁷¹ Daarnaast kunnen ze ook opteren voor een buitenlands huwelijksvermogensstelsel.⁷²

62. Naast de keuze van een bepaald stelsel kunnen echtgenoten hun huwelijksvermogensregeling verder vormgeven door het gekozen stelsel aan te passen of te wijzigen. Dit kan zowel voor als tijdens het huwelijk gebeuren.⁷³ Deze contractsvrijheid wordt wel begrensd door regels van dwingend recht en openbare orde. Zo mogen bepalingen die essentiële kenmerken of inherente regels van het gekozen stelsel aantasten niet worden opgenomen. Op die manier wordt vermeden dat het stelsel zijn eigen aard verliest, bijvoorbeeld wanneer de wederzijdse rechten en plichten ernstig uit evenwicht worden gebracht of wanneer fundamentele bepalingen over ouderlijk gezag en verdeling van baten en lasten worden doorkruist.⁷⁴

63. De rechtsgevolgen van een huwelijksovereenkomst verschillen naargelang het tijdstip van verlijden. Wanneer de overeenkomst vóór de huwelijksvoltrekking wordt opgesteld, krijgt zij slechts uitwerking vanaf het ogenblik dat het huwelijk wordt voltrokken, een eerdere of latere ingangsdatum is niet mogelijk. Wordt de overeenkomst daarentegen tijdens het huwelijk gesloten, dan treedt zij in

⁶⁹ AERTS M., AYDOGAN A., BAUWENS A. e.a., *Focus op huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2024, 1 en 7.

⁷⁰ Art. 2.3.1 BW; Cass. 17 september 2007, C.03.0582.N, ECLI:BE:CASS:2007:ARR.20070917.3, *T.Fam.* 2008/4, (72) 75; AERTS M., AYDOGAN A., BAUWENS A. e.a., *Focus op huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2024, 1; DECLERCK C., 'Contractsvrijheid van aanstaande echtgenoten uitgedrukt in cijfers en grafieken', *T.Fam.* 2023/3-4, (70) 70.

⁷¹ Art. 2.3.12 e.v., 2.3.52 e.v. en 2.3.61 e.v. BW; AERTS M., AYDOGAN A., BAUWENS A. e.a., *Focus op huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2024, 1 en 3-4.

⁷² Art. 22 Verordening (EU) 2016/1103 van de Raad van 24 juni 2016 tot uitvoering van de nauwere samenwerking op het gebied van de bevoegdheid, het toepasselijke recht erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen op het gebied van huwelijksvermogensstelsels, *Pb.L.* 8 juli 2016; AERTS M., AYDOGAN A., BAUWENS A. e.a., *Focus op huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2024, 1.

⁷³ Art. 2.3.7-2.3.8 BW; AERTS M., AYDOGAN A., BAUWENS A. e.a., *Focus op huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2024, 8-10.

⁷⁴ Art. 2.3.1 BW; Cass. 17 september 2007, C.03.0582.N, ECLI:BE:CASS:2007:ARR.20070917.3, *T.Fam.* 2008/4, (72) 74; AERTS M., AYDOGAN A., BAUWENS A. e.a., *Focus op huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2024, 2; DECLERCK C., 'Contractsvrijheid van aanstaande echtgenoten uitgedrukt in cijfers en grafieken', *T.Fam.* 2023/3-4, (70) 70.

werking vanaf de datum van de notariële akte.⁷⁵ Aangezien een huwelijksovereenkomst zowel vóór als tijdens het huwelijk kan worden opgesteld, wordt in deze masterscriptie met de term 'echtgenoten' zowel verwezen naar reeds gehuwde personen als naar toekomstige echtgenoten.

⁷⁵ 2.3.10 BW; AERTS M., AYDOGAN A., BAUWENS A. e.a., *Focus op huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2024, 11-12.

Hoofdstuk 2. Bescherming van personen met een handicap in artikel 12 IVRPH

64. De mogelijkheid van een zorgvolmachtclausule wordt getoetst door middel van artikel 12 van het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (IVRPH). Dit artikel vormt het normatieve toetsingskader. In dit kader staat de volgende subonderzoeksvraag centraal: **“Wat bepaalt artikel 12 van het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (IVRPH) over gelijkheid voor de wet, zelfbeschikking en autonomie?”**.

65. Artikel 12 IVRPH is een passend toetsingscriterium omdat het de kernbeginselen van autonomie, gelijkheid voor de wet en zelfbeschikking verankert. Dit artikel erkent dat personen met een handicap op gelijke voet met anderen bekwaam zijn, en verplicht de Staten die partij zijn om de nodige ondersteuning te bieden bij het nemen van beslissingen, zonder de handelingsbekwaamheid te beperken.⁷⁶ Aangezien het figuur van de zorgvolmacht direct betrekking heeft op de uitoefening van beslissingsmacht en persoonlijke autonomie, biedt dit artikel een normatief en mensenrechtelijk kader dat toelaat te beoordelen of het voorstel van een zorgvolmachtsclausule in overeenstemming is.

2.1 Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap

66. Na jarenlange inspanningen door de Verenigde Naties werd het IVRPH op 13 december 2006 aangenomen, het gaat dus dit jaar zijn twintigjaar bestaan in. Het verdrag beoogt een verandering in houding en benadering ten aanzien van personen met een handicap: van objecten van zorg en liefdadigheid naar volwaardige rechtssubjecten en actieve leden van de samenleving.⁷⁷ Het trad in

⁷⁶ EUROPEES PARLEMENT, Europese uitvoeringsbeoordeling (over) tenuitvoerlegging door de EU van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (CRPD), februari 2016, PE 536.347, 4 en 30; Wetsontwerp houdende instemming met volgende Internationale Akten: Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, aangenomen te New York op 13 december 2006, SENAAT, 2008-2009, 16 december 2008, nr. 4-1069/1, 2; Ontwerp van decreet houdende instemming met het verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, en het facultatief protocol bij het verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, opgemaakt in New York op 13 december 2006, VLAAMS PARLEMENT, 2008-2009, 5 maart 2009, nr. 2144/1, 9; General Comment No. 1 - Article 12: Equal recognition before the law, 19 mei 2014, 1-2 en 6, <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-1-article-12-equal-recognition-1>; OHCHR, 'Back-ground to the Convention' s.d., <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crpd/background-convention>.

⁷⁷ Wetsontwerp houdende instemming met volgende Internationale Akten: Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, aangenomen te New York op 13 december 2006, SENAAT, 2008-2009, 16 december 2008, nr. 4-1069/1, 2; DE BHAILIS C. en FLYNN E., 'Recognising legal capacity: commentary and analysis of Article 12 CRPD', *International Journal of Law in Context* 2017, (6) 7; D'ESPALLIER A., SOTTIAUX S. en WOUTERS J., *De doorwerking van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap*, Intersentia, 2014, 1; HOEFMANS A., 'The EU disability framework under construction: new perspectives through fundamental rights policy and EU accession to the CRPD' in WADDINGTON L., QUINN G. en FLYNN E. (eds.), *European yearbook of disability law*, Intersentia, 2012, (35) 35; KEUNEN S., 'VN-Comité voor de Rechten van Personen met een Handicap. Overzicht van rechtspraak', *NjW* 2016/335, (50) 50-51; MENKES J., 'Legal-international analysis of Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities' in DOMANSKI M. en BOGUSTAW L. (eds.), *Models of implementation of article 12 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD). Private and criminal law aspects*, Routledge, 2024, (20) 26; OHCHR, 'Background to the Convention' s.d., <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crpd/background-convention>.

werking op 3 mei 2008, na ratificatie door de twintigste staat die partij werd.⁷⁸ België keurde het verdrag goed in 2009.⁷⁹

67. In 2010 ratificeerde ook de Europese Unie het verdrag. Dit was voor België bijzonder opmerkelijk, aangezien het op dat moment het voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie bekleedde. Tijdens de laatste dagen van dit voorzitterschap werd de toetreding tot het IVRPH verzekerd.⁸⁰ Het IVRPH was het eerste mensenrechtenverdrag waarvan de Europese Unie zelf verdragsluitende partij is, en niet enkel haar lidstaten.⁸¹ Door het juridisch bindende karakter van het verdrag zijn zowel de EU als haar lidstaten verplicht ervoor te zorgen dat hun wetgeving, beleid en programma's in overeenstemming zijn met de bepalingen ervan.⁸² Aangezien het voorwerp van het IVRPH een gemengde overeenkomst betreft, delen de Europese Unie en de lidstaten de bevoegdheden en dragen zij, binnen hun respectieve bevoegdheden, gezamenlijk de verantwoordelijkheid voor de uitvoering ervan.⁸³

68. Het aannemen van dit verdrag zorgt voor een paradigmaverschuiving: de nadruk ligt niet langer enkel op de gezondheid en het welzijn van personen met een handicap, maar op hun autonomie en hun recht om volwaardig en op voet van gelijkheid deel te nemen aan de samenleving.⁸⁴ Het verdrag bevestigt dat alle personen met een handicap recht hebben op het

⁷⁸ DE BHAILIS C. en FLYNN E., 'Recognising legal capacity: commentary and analysis of Article 12 CRPD', *International Journal of Law in Context* 2017, (6) 7; D'ESPALLIER A., SOTTIAUX S. en WOUTERS J., *De doorwerking van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap*, Intersentia, 2014, 1; KEUNEN S., 'VN-Comité voor de Rechten van Personen met een Handicap. Overzicht van rechtspraak', *NjW* 2016/335, (50) 50; OHCHR, 'Background to the Convention' s.d., <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crpd/background-convention>.

⁷⁹ Art. 2 en 3 Wet 13 mei 2009 houdende instemming met volgende Internationale Akten: Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, aangenomen te New York op 13 december 2006, BS 22 juli 2009; Art. 2 en 3 Decreet 8 mei 2009 houdende instemming met het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, en het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, opgemaakt in New York op 13 december 2006, BS 3 augustus 2009.

⁸⁰ EUROPEES PARLEMENT, Europese uitvoeringsbeoordeling (over) tenuitvoerlegging door de EU van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (CRPD), februari 2016, PE 536.347, 4; HOEFMANS A., 'The EU disability framework under construction: new perspectives through fundamental rights policy and EU accession to the CRPD' in WADDINGTON L., QUINN G. en FLYNN E. (eds.), *European yearbook of disability law*, Intersentia, 2012, (35) 41; OHCHR, 'Background to the Convention' s.d., <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crpd/background-convention>.

⁸¹ EUROPEES PARLEMENT, Europese uitvoeringsbeoordeling (over) tenuitvoerlegging door de EU van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (CRPD), februari 2016, PE 536.347, 4 en 7; D'ESPALLIER A., SOTTIAUX S. en WOUTERS J., *De doorwerking van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap*, Intersentia, 2014, 2; OHCHR, 'Background to the Convention' s.d., <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crpd/background-convention>.

⁸² EUROPEES PARLEMENT, Europese uitvoeringsbeoordeling (over) tenuitvoerlegging door de EU van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (CRPD), februari 2016, PE 536.347, 7; D'ESPALLIER A., SOTTIAUX S. en WOUTERS J., *De doorwerking van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap*, Intersentia, 2014, 2; HOEFMANS A., 'The EU disability framework under construction: new perspectives through fundamental rights policy and EU accession to the CRPD' in WADDINGTON L., QUINN G. en FLYNN E. (eds.), *European yearbook of disability law*, Intersentia, 2012, (35) 41.

⁸³ EUROPEES PARLEMENT, Europese uitvoeringsbeoordeling (over) tenuitvoerlegging door de EU van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (CRPD), februari 2016, PE 536.347, 7; Wetsontwerp houdende instemming met volgende Internationale Akten: Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, aangenomen te New York op 13 december 2006, SENAAT, 2008-2009, 16 december 2008, nr. 4-1069/1, 2; D'ESPALLIER A., SOTTIAUX S. en WOUTERS J., *De doorwerking van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap*, Intersentia, 2014, 2; HOEFMANS A., 'The EU disability framework under construction: new perspectives through fundamental rights policy and EU accession to the CRPD' in WADDINGTON L., QUINN G. en FLYNN E. (eds.), *European yearbook of disability law*, Intersentia, 2012, (35) 36.

⁸⁴ EUROPEES PARLEMENT, Europese uitvoeringsbeoordeling (over) tenuitvoerlegging door de EU van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (CRPD), februari 2016, PE 536.347, 4 en 6;

volledig genot van alle mensenrechten en fundamentele vrijheden.⁸⁵ Hoewel het geen nieuwe rechten creëert, legt het minimumnormen vast voor de bescherming en waarborging van burgerlijke, sociale, politieke, economische, wettelijke en culturele rechten. Staten die partij zijn bij het verdrag hebben de plicht hun rechtsorde te toetsen aan deze normen om gelijke behandeling en inclusie te garanderen.⁸⁶

2.1.1 Facultatief protocol bij het verdrag

69. Aan het IVRPH is een facultatief protocol toegevoegd dat voorziet in een individuele klachtenprocedure. Hierdoor kunnen individuele burgers of groepen klachten indienen bij het Comité voor de rechten van personen met een handicap, wanneer een verdragsluitende staat inbreuk maakt op de rechten die in het verdrag zijn vastgelegd. Deze procedure is pas toegankelijk nadat alle nationale rechtsmiddelen zijn uitgeput.⁸⁷ Op basis van de ontvangen klachten kan het Comité onderzoeken instellen naar ernstige of systematische schendingen van verdragsrechten.⁸⁸

Wetsontwerp houdende instemming met volgende Internationale Akten: Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, aangenomen te New York op 13 december 2006, SENAAT, 2008-2009, 16 december 2008, nr. 4-1069/1, 2; General Comment No. 1 - Article 12: Equal recognition before the law, 19 mei 2014, 1, <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-1-article-12-equal-recognition-1>; DE BHAILIS C. en FLYNN E., 'Recognising legal capacity: commentary and analysis of Article 12 CRPD', *International Journal of Law in Context* 2017, (6) 7; SCHUTHOF F., 'Invisible before the law. The legal position of persons with intellectual disabilities under the Dutch Care and Compulsion Act (Wzd) in light of Article 12 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)', *Family & Law* 2021, (1) 4.

⁸⁵ Art. 1 Verdrag van 13 december 2006 inzake de rechten van personen met een handicap, BS 22 juli 2009; Wetsontwerp houdende instemming met volgende Internationale Akten: Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, aangenomen te New York op 13 december 2006, SENAAT, 2008-2009, 16 december 2008, nr. 4-1069/1, 2; Ontwerp van decreet houdende instemming met het verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, en het facultatief protocol bij het verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, opgemaakt in New York op 13 december 2006, VLAAMS PARLEMENT, 2008-2009, 5 maart 2009, nr. 2144/1, 4; KEUNEN S., 'VN-Comité voor de Rechten van Personen met een Handicap. Overzicht van rechtspraak', *NjW* 2016/335, (50) 51; OHCHR, 'Background to the Convention' s.d., <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crpd/background-convention>.

⁸⁶ Ontwerp van decreet houdende instemming met het verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, en het facultatief protocol bij het verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, opgemaakt in New York op 13 december 2006, VLAAMS PARLEMENT, 2008-2009, 5 maart 2009, nr. 2144/1, 4; General Comment No. 1 - Article 12: Equal recognition before the law, 19 mei 2014, 1, <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-1-article-12-equal-recognition-1>; FELDER F., DAVY L. en KAYESS R., 'Forms of Equity, Faces of Discrimination: CRPD Article 5, Article 12, and the Disability's Difference Debate' in *Disability Law and Human Rights*, Palgrave, 2022, (107) 118; KEUNEN S., 'VN-Comité voor de Rechten van Personen met een Handicap. Overzicht van rechtspraak', *NjW* 2016/335, (50) 51; OHCHR, 'Background to the Convention' s.d., <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crpd/background-convention>.

⁸⁷ Art. 1 Facultatief protocol van 13 december 2006 bij het verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, BS 22 juli 2009; EUROPEES PARLEMENT, Europese uitvoeringsbeoordeling (over) tenuitvoerlegging door de EU van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (CRPD), februari 2016, PE 536.347, 8; Wetsontwerp houdende instemming met volgende Internationale Akten: Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, aangenomen te New York op 13 december 2006, SENAAT, 2008-2009, 16 december 2008, nr. 4-1069/1, 62; Ontwerp van decreet houdende instemming met het verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, en het facultatief protocol bij het verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, opgemaakt in New York op 13 december 2006, VLAAMS PARLEMENT, 2008-2009, 5 maart 2009, nr. 2144/1, 4; HOEFMANS A., 'The EU disability framework under construction: new perspectives through fundamental rights policy and EU accession to the CRPD' in WADDINGTON L., QUINN G. en FLYNN E. (eds.), *European yearbook of disability law*, Intersentia, 2012, (35) 45-46; KEUNEN S., 'VN-Comité voor de Rechten van Personen met een Handicap. Overzicht van rechtspraak', *NjW* 2016/335, (50) 51 en 53.

⁸⁸ Art. 6 Facultatief protocol van 13 december 2006 bij het verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, BS 22 juli 2009; EUROPEES PARLEMENT, Europese uitvoeringsbeoordeling (over) tenuitvoerlegging door de EU van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (CRPD), februari 2016, PE 536.347, 8; HOEFMANS A., 'The EU disability framework under construction: new perspectives through fundamental rights policy and EU accession to the CRPD' in WADDINGTON L., QUINN G. en FLYNN E. (eds.),

2.1.2 Toepassingsgebied

70. In het kader van deze masterscriptie is het van belang het toepassingsgebied van dit verdrag te analyseren. In dit verband is het eveneens noodzakelijk om na te gaan hoe het in het verdrag gebruikte begrip 'handicap' zich verhoudt tot het onderwerp van deze scriptie, met name tot het begrip 'wilsonbekwaamheid'. Meer bepaald wordt nagegaan in welke mate personen die als wilsonbekwaam worden beschouwd binnen het materiële en persoonlijke toepassingsgebied van het verdrag kunnen vallen.

71. Het verdrag is overeenkomstig artikel 1 IVRPH van toepassing op alle personen met een handicap, gedefinieerd als: "personen met langdurige fysieke, mentale, verstandelijke of zintuiglijke beperkingen die hen in wisselwerking met diverse drempels kunnen beletten volledig, daadwerkelijk en op voet van gelijkheid met anderen te participeren in de samenleving".

Het verdrag bevat bewust geen strikte definitie van het begrip 'handicap', aangezien dit begrip evolueert in functie van maatschappelijke en medische ontwikkelingen.⁸⁹ Ook later gepubliceerde richtlijnen geven geen volledig afgebakende omschrijving.⁹⁰ De Strategische Adviesraad Internationaal Vlaanderen nam hierover een standpunt in zijn advies 2008/18, uitgebracht naar aanleiding van de Belgische instemming met het verdrag. De Raad wees erop dat het ontbreken van een strikte juridische definitie voordelen biedt, aangezien een limitatieve omschrijving het risico inhoudt dat bepaalde personen ten onrechte buiten de beschermingssfeer van het verdrag zouden vallen. Tegelijkertijd kan het ontbreken van een uniforme en duidelijke omschrijving ook nadelen hebben, omdat dit de interpretatie en toepassing van het verdrag in de praktijk complexer kan maken.⁹¹

72. In de rechtspraak van het Europees Hof van Justitie wordt het begrip nader ingevuld.⁹² Uit een analyse van verschillende arresten blijkt dat het Hof een evolutieve en contextuele benadering hanteert.⁹³ Hoewel deze rechtspraak voornamelijk tot stand kwam binnen het kader van richtlijn 2000/78/EG, die een algemeen kader voor gelijke behandeling in arbeid en beroep vaststelt,

European yearbook of disability law, Intersentia, 2012, (35) 45-46; KEUNEN S., 'VN-Comité voor de Rechten van Personen met een Handicap. Overzicht van rechtspraak', *NjW* 2016/335, (50) 53.

⁸⁹ Preambule e) Verdrag van 13 december 2006 inzake de rechten van personen met een handicap, *BS* 22 juli 2009; EUROPEES PARLEMENT, Europese uitvoeringsbeoordeling (over) tenuitvoerlegging door de EU van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (CRPD), februari 2016, PE 536.347, 5; Wetsontwerp houdende instemming met volgende Internationale Akten: Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, aangenomen te New York op 13 december 2006, SENAAT, 2008-2009, 16 december 2008, nr. 4-1069/1, 3 en 9-10; SCHUTHOF F., 'Invisible before the law. The legal position of persons with intellectual disabilities under the Dutch Care and Compulsion Act (Wzd) in light of Article 12 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)', *Family & Law* 2021, (1) 4.

⁹⁰ Nota naar aanleiding van het nader verslag Uitvoering van het op 13 december 2006 te New York tot stand gekomen Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, TWEDE KAMER, 2014-2015, 2 september 2015, 33990, 6.

⁹¹ Ontwerp van decreet houdende instemming met het verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, en het facultatief protocol bij het verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, opgemaakt in New York op 13 december 2006, VLAAMS PARLEMENT, 2008-2009, 5 maart 2009, nr. 2144/1, 46.

⁹² EUROPEES PARLEMENT, Europese uitvoeringsbeoordeling (over) tenuitvoerlegging door de EU van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (CRPD), februari 2016, PE 536.347, 5.

⁹³ HvJ 11 juli 2006, C-13/05, ECLI:EU:C:2006:456, 'Sonia Chacón Navas', 6488; HvJ 11 april 2013, C-335/11 en C-337/11 en ECLI:EU:C:2013:222, 'HK Danmark', 1; HvJ 18 maart 2014, C-363/12, ECLI:EU:C:2014:159, 'Z.', 1; HvJ 18 december 2014, C-354/13, ECLI:EU:C:2014:2463, 'FOA'; HvJ 18 januari 2018, C-270/16, ECLI:EU:C:2018:17, 'Ruiz Conejero', 1.

interpreteert het Hof het begrip in overeenstemming met artikel 1 IVRPH. De rechtspraak van het Hof vertrekt dus vanuit een arbeidsrechtelijke context. Zo omschreef het Hof in het arrest *HK Danmark* (C-335/11 en C-337/11) een handicap als: "een beperking die met name het gevolg is van lichamelijke, geestelijke of psychische aandoeningen die in wisselwerking met diverse drempels de betrokkene kunnen beletten volledig, daadwerkelijk en op voet van gelijkheid met andere werknemers aan het beroepsleven deel te nemen".⁹⁴ Uit deze en andere arresten blijkt dat zowel aangeboren beperkingen, beperkingen door een ongeval als beperkingen door een (geneeslijke of ongeneeslijke) ziekte onder het begrip kunnen vallen, op voorwaarde dat zij langdurig zijn. Dit steeds onafhankelijk van een door een arts geleverde diagnose.⁹⁵

De kern van deze Europese rechtspraak kan worden samengevat als volgt: een langdurige beperking die participatie belemmert, veroorzaakt door een lichamelijke, geestelijke of psychische aandoening, waarbij de impact mede wordt bepaald door drempels in de omgeving. Dit biedt een kader om te beoordelen of de situatie van een wilsonbekwame persoon binnen het toepassingsgebied van het verdrag kan vallen. Het antwoord is positief. Wilsonbekwaamheid vloeit vaak voort uit een mentale, cognitieve of psychische beperking die het vermogen van een persoon om zelfstandig beslissingen te nemen kan aantasten. Wanneer dergelijke beperkingen langdurig zijn en de effectieve participatie van de betrokken persoon aan het maatschappelijk leven belemmeren, kunnen zij onder de ruime interpretatie van het begrip handicap vallen zoals ontwikkeld in het IVRPH en in de rechtspraak van het Hof van Justitie. Hierdoor is het verdrag ook relevant voor de juridische bescherming en positie van wilsonbekwame personen, wat rechtstreeks aansluit bij het centrale onderzoeksobject van deze scriptie.

2.1.3 Algemene principes

73. Het verdrag is gebaseerd op acht algemene beginselen, vervat in artikel 3 van het Verdrag, die richtinggevend zijn voor zowel de uitvoering als de interpretatie van de verdragsbepalingen:⁹⁶

- respect voor de inherente waardigheid en persoonlijke autonomie;
- non-discriminatie;
- volledige participatie en opname in de samenleving;
- respect voor verschillen en aanvaarding dat personen met een handicap deel uitmaken van de menselijke diversiteit;
- gelijke kansen;
- toegankelijkheid;
- gelijkheid van man en vrouw;
- respect voor kinderen met een handicap.

⁹⁴ HvJ 11 april 2013, C-335/11 en C-337/11 en ECLI:EU:C:2013:222, 'HK Danmark', (1) 8.

⁹⁵ HvJ 11 april 2013, C-335/11 en C-337/11 en ECLI:EU:C:2013:222, 'HK Danmark', (1) 8.

⁹⁶ Art. 3 Verdrag van 13 december 2006 inzake de rechten van personen met een handicap, BS 22 juli 2009; Wetsontwerp houdende instemming met volgende Internationale Akten: Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, aangenomen te New York op 13 december 2006, SENAAT, 2008-2009, 16 december 2008, nr. 4-1069/1, 13-14; Ontwerp van decreet houdende instemming met het verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, en het facultatief protocol bij het verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, opgemaakt in New York op 13 december 2006, VLAAMS PARLEMENT, 2008-2009, 5 maart 2009, nr. 2144/1, 7; D'ESPALLIER A., SOTTIAUX S. en WOUTERS J., *De doorwerking van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap*, Intersentia, 2014, 63.

74. Deze beginselen vormen de kern van het verdrag en moeten steeds in acht worden genomen bij toepassing van het IVRPH in de nationale rechtsorde.⁹⁷ Het betreffende artikel leent zich echter niet tot directe werking, aangezien de daarin vervatte principes onvoldoende concreet en nauwkeurig zijn geformuleerd om individuen rechtstreeks afdwingbare rechten te verlenen. Het doel van deze bepaling is dan ook dat het beleid van de staten de in het artikel opgenomen beginselen weerspiegelt, en dat deze beginselen fungeren als richtsnoer voor de interpretatie en toepassing van het verdrag.⁹⁸ Dit impliceert dat zowel bestaande wetgeving als nieuwe wetgevende initiatieven steeds moeten worden geïnterpreteerd en toegepast in het licht van deze fundamentele beginselen.⁹⁹

2.2 Artikel 12 IVRPH: gelijkheid voor de wet

75. Artikel 12 IVRPH vormt een concrete uitwerking van het autonomiebeginsel, één van de fundamentele beginselen van het verdrag. Het artikel introduceert daarbij een belangrijk normatief uitgangspunt: het vermoeden dat personen met een handicap in beginsel zelf het best in staat zijn hun eigen belangen te behartigen. Daarmee wordt afstand genomen van het traditionele vermoeden van onbekwaamheid dat in veel nationale rechtssystemen lange tijd centraal stond.¹⁰⁰

76. De eerste twee paragrafen van het artikel hebben betrekking op het bezit van rechtsbekwaamheid, terwijl de derde en vierde paragraaf de uitoefening van die rechtsbekwaamheid behandelen.¹⁰¹ De eerste paragraaf bevestigt dat de staten personen met een handicap overal als volwaardige persoon voor de wet moet erkennen. De tweede paragraaf versterkt dit uitgangspunt door te bepalen dat personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen rechtsbekwaam zijn in alle aspecten van het leven. Vervolgens verplicht de derde paragraaf de staten passende

⁹⁷ Ontwerp van decreet houdende instemming met het verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, en het facultatief protocol bij het verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, opgemaakt in New York op 13 december 2006, VLAAMS PARLEMENT, 2008-2009, 5 maart 2009, nr. 2144/1, 7; D'ESPALLIER A., SOTTIAUX S. en WOUTERS J., *De doorwerking van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap*, Intersentia, 2014, 63.

⁹⁸ Wetsontwerp houdende instemming met volgende Internationale Akten: Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, aangenomen te New York op 13 december 2006, SENAAT, 2008-2009, 16 december 2008, nr. 4-1069/1, 13-14; D'ESPALLIER A., SOTTIAUX S. en WOUTERS J., *De doorwerking van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap*, Intersentia, 2014, 63.

⁹⁹ D'ESPALLIER A., SOTTIAUX S. en WOUTERS J., *De doorwerking van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap*, Intersentia, 2014, 63.

¹⁰⁰ DE BHAILIS C. en FLYNN E., 'Recognising legal capacity: commentary and analysis of Article 12 CRPD', *International Journal of Law in Context* 2017, (6) 7; D'ESPALLIER A., SOTTIAUX S. en WOUTERS J., *De doorwerking van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap*, Intersentia, 2014, 74-75; FELDER F., DAVY L. en KAYESS R., 'Forms of Equality, Faces of Discrimination: CRPD Article 5, Article 12, and the Disability's Difference Debate' in *Disability Law and Human Rights*, Palgrave, 2022, (107) 115; KEUNEN S., 'VN-Comité voor de Rechten van Personen met een Handicap. Overzicht van rechtspraak', *NjW* 2016/335, (50) 57; MENKES J., 'Legal-international analysis of Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities' in DOMANSKI M. en BOGUSTAW L. (eds.), *Models of implementation of article 12 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD). Private and criminal law aspects*, Routledge, 2024, (20) 35; SCHUTHOF F., 'Invisible before the law. The legal position of persons with intellectual disabilities under the Dutch Care and Compulsion Act (Wzd) in light of Article 12 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)', *Family & Law* 2021, (1) 6.

¹⁰¹ DE BHAILIS C. en FLYNN E., 'Recognising legal capacity: commentary and analysis of Article 12 CRPD', *International Journal of Law in Context* 2017, (6) 9; D'ESPALLIER A., SOTTIAUX S. en WOUTERS J., *De doorwerking van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap*, Intersentia, 2014, 74; DOMANSKI M. en BOGUSTAW L., 'Active legal capacity of natural persons and its intersectional relevance to the legal system' in DOMANSKI M. en LACKORONSKI B. (eds.), *Models of implementation of article 12 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD). Private and criminal law aspects*, Routledge, 2024, (7) 11.

maatregelen te nemen zodat personen met een handicap toegang krijgen tot de ondersteuning die zij mogelijks nodig hebben bij de uitoefening van hun rechtsbekwaamheid. De vierde paragraaf bepaalt dat maatregelen die betrekking hebben op de uitoefening van rechtsbekwaamheid slechts toelaatbaar zijn wanneer zij voorzien in adequate en doeltreffende waarborgen tegen misbruik. Ten slotte verplicht de vijfde paragraaf de staten om de vermogensrechtelijke rechten van personen met een handicap te waarborgen. Personen met een handicap moeten op voet van gelijkheid met anderen het recht hebben om eigendom te verwerven of te erven, hun eigen financiële aangelegenheden te beheren en onder dezelfde voorwaarden toegang te hebben tot bankleningen, hypotheek en andere vormen van krediet. Bovendien moeten staten waarborgen dat het vermogen van personen met een handicap niet willekeurig wordt ontnomen.¹⁰²

2.2.1 Doel en achtergrond

77. De bezorgdheid van de Verenigde Naties vormt het uitgangspunt van artikel 12 IVRPH, met name over de vroegere praktijk waarbij de handelingsbekwaamheid van personen met een handicap op discriminerende wijze werd beperkt.¹⁰³

78. Voorafgaand aan de inwerkingtreding van het verdrag werden personen van wie de handelingsbekwaamheid was beperkt of ontnomen, doorgaans onderworpen aan systemen van plaatsvervangende besluitvorming, zoals voogdij of gedwongen opname in de geestelijke gezondheidszorg.¹⁰⁴ Dit hield in dat een derde partij werd aangesteld om alle juridisch relevante

¹⁰² Wetsontwerp houdende instemming met volgende Internationale Akten: Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, aangenomen te New York op 13 december 2006, SENAAT, 2008-2009, 16 december 2008, nr. 4-1069/1, 24-26; DE BHAILIS C. en FLYNN E., 'Recognising legal capacity: commentary and analysis of Article 12 CRPD', *International Journal of Law in Context* 2017, (6) 9; D'ESPALLIER A., SOTTIAUX S. en WOUTERS J., *De doorwerking van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap*, Intersentia, 2014, 74-75; DOMANSKI M. en BOGUSTAW L., 'Active legal capacity of natural persons and its intersectional relevance to the legal system' in DOMANSKI M. en LACKORONSKI B. (eds.), *Models of implementation of article 12 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD). Private and criminal law aspects*, Routledge, 2024, (7) 11; FELDER F., DAVY L. en KAYESS R., 'Forms of Equility, Faces of Discrimination: CRPD Article 5, Article 12, and the Disability's Difference Debate' in *Disability Law and Human Rights*, Palgrave, 2022, (107) 118; SCHUTHOF F., 'Invisible before the law. The legal position of persons with intellectual disabilities under the Dutch Care and Compulsion Act (Wzd) in light of Article 12 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)', *Family & Law* 2021, (1) 6.

¹⁰³ Preambule c) en h) Verdrag van 13 december 2006 inzake de rechten van personen met een handicap, BS 22 juli 2009; EUROPEES PARLEMENT, Europese uitvoeringsbeoordeling (over) tenuitvoerlegging door de EU van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (CRPD), februari 2016, PE 536.347, 29; General Comment No. 1 - Article 12: Equal recognition before the law, 19 mei 2014, 2, <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-1-article-12-equal-recognition-1>; D'ESPALLIER A., SOTTIAUX S. en WOUTERS J., *De doorwerking van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap*, Intersentia, 2014, 74-75; DOMANSKI M. en BOGUSTAW L., 'Active legal capacity of natural persons and its intersectional relevance to the legal system' in DOMANSKI M. en LACKORONSKI B. (eds.), *Models of implementation of article 12 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD). Private and criminal law aspects*, Routledge, 2024, (7) 11.

¹⁰⁴ Preambule x) Verdrag van 13 december 2006 inzake de rechten van personen met een handicap, BS 22 juli 2009; EUROPEES PARLEMENT, Europese uitvoeringsbeoordeling (over) tenuitvoerlegging door de EU van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (CRPD), februari 2016, PE 536.347, 29; Wetsontwerp houdende instemming met volgende Internationale Akten: Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, aangenomen te New York op 13 december 2006, SENAAT, 2008-2009, 16 december 2008, nr. 4-1069/1, 25; General Comment No. 1 - Article 12: Equal recognition before the law, 19 mei 2014, 2, <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-1-article-12-equal-recognition-1>; D'ESPALLIER A., SOTTIAUX S. en WOUTERS J., *De doorwerking van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap*, Intersentia, 2014, 74-75; DOMANSKI M. en BOGUSTAW L., 'Active legal capacity of natural persons and its intersectional relevance to the legal system' in DOMANSKI M. en LACKORONSKI B. (eds.), *Models of implementation of article 12 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD). Private and*

beslissingen te nemen in het belang van de betrokken persoon.¹⁰⁵ Binnen deze systemen bestonden verschillende gradaties: in sommige gevallen behield de persoon nog een beperkte mogelijkheid om zelfstandig handelingen te stellen, terwijl in andere gevallen elke vorm van beslissingsbevoegdheid werd uitgesloten.¹⁰⁶ De aangestelde vertegenwoordiger kon zowel een familielid of een andere vertrouwenspersoon zijn, als een professionele actor, zoals een psychiater of sociaal werker.¹⁰⁷

79. Deze praktijken leidden er vaak toe dat personen met een handicap automatisch als onbekwaam werden beschouwd, zonder dat rekening werd gehouden met hun individuele capaciteiten of omstandigheden. Het verdrag roept staten op om dergelijke systemen af te bouwen en te vervangen door modellen van ondersteunende besluitvorming, waarbij personen met een handicap worden bijgestaan in hun besluitvorming, maar zelf de uiteindelijke verantwoordelijkheid behouden. In lijn met de onderliggende beginselen van het verdrag wordt gestreefd naar een grotere autonomie voor personen met een handicap. Niettemin laat het verdrag ruimte voor het gelijktijdig bestaan van beide systemen, mits deze in het belang van de betrokken persoon zijn. Dit impliceert dat telkens in concreto wordt beoordeeld welke regeling het meest aangewezen is, waarbij, in het licht van de capaciteiten van de betrokken persoon, kan worden gekozen voor één systeem dan wel voor een combinatie van beide.¹⁰⁸

80. Binnen het model van ondersteunende besluitvorming worden beslissingen genomen in samenspraak met de betrokken persoon, waarbij steeds de rechten, wil en voorkeuren van die

criminal law aspects, Routledge, 2024, (7) 11; KEUNEN S., 'VN-Comité voor de Rechten van Personen met een Handicap. Overzicht van rechtspraak', *NjW* 2016/335, (50) 57; SCHUTHOF F., 'Invisible before the law. The legal position of persons with intellectual disabilities under the Dutch Care and Compulsion Act (Wzd) in light of Article 12 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)', *Family & Law* 2021, (1) 6; SWENNEN F., 'Rechterlijke bescherming' in *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2026, (232) 233.

¹⁰⁵ DE BHAILIS C. en FLYNN E., 'Recognising legal capacity: commentary and analysis of Article 12 CRPD', *International Journal of Law in Context* 2017, (6) 11; SCHUTHOF F., 'Invisible before the law. The legal position of persons with intellectual disabilities under the Dutch Care and Compulsion Act (Wzd) in light of Article 12 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)', *Family & Law* 2021, (1) 8; SCHUTHOF F., 'Promoting Autonomy in Adult Guardianship Measures – Procedural Safeguards in Adult Guardianship Measures. A Comparative Analysis of CRPD and ECHR Human Rights Requirements in 28 European Jurisdictions', *Family & Law* 2025, (1) 2.

¹⁰⁶ DE BHAILIS C. en FLYNN E., 'Recognising legal capacity: commentary and analysis of Article 12 CRPD', *International Journal of Law in Context* 2017, (6) 11; SCHUTHOF F., 'Invisible before the law. The legal position of persons with intellectual disabilities under the Dutch Care and Compulsion Act (Wzd) in light of Article 12 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)', *Family & Law* 2021, (1) 8.

¹⁰⁷ DE BHAILIS C. en FLYNN E., 'Recognising legal capacity: commentary and analysis of Article 12 CRPD', *International Journal of Law in Context* 2017, (6) 11; SCHUTHOF F., 'Invisible before the law. The legal position of persons with intellectual disabilities under the Dutch Care and Compulsion Act (Wzd) in light of Article 12 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)', *Family & Law* 2021, (1) 8.

¹⁰⁸ Wetsontwerp houdende instemming met volgende Internationale Akten: Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, aangenomen te New York op 13 december 2006, SENAAT, 2008-2009, 16 december 2008, nr. 4-1069/1, 25; Ontwerp van decreet houdende instemming met het verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, en het facultatief protocol bij het verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, opgemaakt in New York op 13 december 2006, VLAAMS PARLEMENT, 2008-2009, 5 maart 2009, nr. 2144/1, 9; DE BHAILIS C. en FLYNN E., 'Recognising legal capacity: commentary and analysis of Article 12 CRPD', *International Journal of Law in Context* 2017, (6) 10; D'ESPALLIER A., SOTTIAUX S. en WOUTERS J., *De doorwerking van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap*, Intersentia, 2014, 74-75; DOMANSKI M. en BOGUSTAW L., 'Active legal capacity of natural persons and its intersectional relevance to the legal system' in DOMANSKI M. en LACKORONSKI B. (eds.), *Models of implementation of article 12 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD). Private and criminal law aspects*, Routledge, 2024, (7) 11; KEUNEN S., 'VN-Comité voor de Rechten van Personen met een Handicap. Overzicht van rechtspraak', *NjW* 2016/335, (50) 57; SCHUTHOF F., 'Invisible before the law. The legal position of persons with intellectual disabilities under the Dutch Care and Compulsion Act (Wzd) in light of Article 12 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)', *Family & Law* 2021, (1) 6; SWENNEN F., 'Rechterlijke bescherming' in *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2026, (232) 233.

persoon centraal staan. In tegenstelling tot plaatsvervangende besluitvorming, waarbij beslissingen door derden worden genomen, vertrekt ondersteunende besluitvorming vanuit de autonomie van de persoon zelf.¹⁰⁹ De concrete invulling van deze ondersteuning kan variëren, zolang zij gebaseerd blijft op de wil en voorkeuren van de betrokkene en gericht is op diens belangen.¹¹⁰

81. Artikel 12 IVRPH verplicht staten bovendien om passende maatregelen te nemen die deze benadering waarborgen. Deze maatregelen kunnen verschillende vormen aannemen, waaronder wetgevende, bestuurlijke en gerechtelijke initiatieven, evenals andere praktische voorzieningen. Daarbij geldt dat de maatregelen proportioneel moeten zijn in verhouding tot de impact ervan op de rechten en vrijheden van de betrokken persoon.¹¹¹

82. Voorts bevestigt artikel 12 het fundamentele beginsel van gelijkheid voor de wet, dat reeds als een kernprincipe binnen de mensenrechten wordt erkend.¹¹² Het verdrag waarborgt dat personen met een handicap beschikken over volledige rechts- en handelingsbekwaamheid, op gelijke voet met anderen. Het louter bestaan van een handicap mag geen grond zijn om iemand rechten te ontnemen, dit is een praktijk die het verdrag expliciet als onrechtvaardig beschouwt.¹¹³

¹⁰⁹ DE BHAILIS C. en FLYNN E., 'Recognising legal capacity: commentary and analysis of Article 12 CRPD', *International Journal of Law in Context* 2017, (6) 12; FELDER F., DAVY L. en KAYESS R., 'Forms of Equality, Faces of Discrimination: CRPD Article 5, Article 12, and the Disability's Difference Debate' in *Disability Law and Human Rights*, Palgrave, 2022, (107) 118-119; SCHUTHOF F., 'Invisible before the law. The legal position of persons with intellectual disabilities under the Dutch Care and Compulsion Act (Wzd) in light of Article 12 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)', *Family & Law* 2021, (1) 8; SCHUTHOF F., 'Promoting Autonomy in Adult Guardianship Measures – Procedural Safeguards in Adult Guardianship Measures. A Comparative Analysis of CRPD and ECHR Human Rights Requirements in 28 European Jurisdictions', *Family & Law* 2025, (1) 2 en 24; SWENNEN F., 'Rechterlijke bescherming' in *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2026, (232) 233.

¹¹⁰ DE BHAILIS C. en FLYNN E., 'Recognising legal capacity: commentary and analysis of Article 12 CRPD', *International Journal of Law in Context* 2017, (6) 12; FELDER F., DAVY L. en KAYESS R., 'Forms of Equality, Faces of Discrimination: CRPD Article 5, Article 12, and the Disability's Difference Debate' in *Disability Law and Human Rights*, Palgrave, 2022, (107) 119; SCHUTHOF F., 'Invisible before the law. The legal position of persons with intellectual disabilities under the Dutch Care and Compulsion Act (Wzd) in light of Article 12 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)', *Family & Law* 2021, (1) 8; SCHUTHOF F., 'Promoting Autonomy in Adult Guardianship Measures – Procedural Safeguards in Adult Guardianship Measures. A Comparative Analysis of CRPD and ECHR Human Rights Requirements in 28 European Jurisdictions', *Family & Law* 2025, (1) 7 en 24; SWENNEN F., 'Rechterlijke bescherming' in *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2026, 232.

¹¹¹ EUROPEES PARLEMENT, Europese uitvoeringsbeoordeling (over) tenuitvoerlegging door de EU van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (CRPD), februari 2016, PE 536.347, 30; General Comment No. 1 - Article 12: Equal recognition before the law, 19 mei 2014, 6, <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-1-article-12-equal-recognition-1>; DOMANSKI M. en BOGUSTAW L., 'Active legal capacity of natural persons and its intersectional relevance to the legal system' in DOMANSKI M. en LACKORONSKI B. (eds.), *Models of implementation of article 12 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD). Private and criminal law aspects*, Routledge, 2024, (7) 11; FELDER F., DAVY L. en KAYESS R., 'Forms of Equality, Faces of Discrimination: CRPD Article 5, Article 12, and the Disability's Difference Debate' in *Disability Law and Human Rights*, Palgrave, 2022, (107) 115.

¹¹² Ontwerp van decreet houdende instemming met het verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, en het facultatief protocol bij het verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, opgemaakt in New York op 13 december 2006, VLAAMS PARLEMENT, 2008-2009, 5 maart 2009, nr. 2144/1, 9; General Comment No. 1 - Article 12: Equal recognition before the law, 19 mei 2014, 1, <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-1-article-12-equal-recognition-1>; DE BHAILIS C. en FLYNN E., 'Recognising legal capacity: commentary and analysis of Article 12 CRPD', *International Journal of Law in Context* 2017, (6) 9; FELDER F., DAVY L. en KAYESS R., 'Forms of Equality, Faces of Discrimination: CRPD Article 5, Article 12, and the Disability's Difference Debate' in *Disability Law and Human Rights*, Palgrave, 2022, (107) 115.

¹¹³ Ontwerp van decreet houdende instemming met het verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, en het facultatief protocol bij het verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, opgemaakt in New York op 13 december 2006, VLAAMS PARLEMENT, 2008-2009, 5 maart 2009, nr. 2144/1, 9; General Comment No. 1 - Article 12: Equal recognition before the law, 19 mei 2014, 2, <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-1-article-12-equal-recognition-1>; DE BHAILIS C. en FLYNN E., 'Recognising legal capacity: commentary and analysis of Article 12 CRPD', *International Journal of Law in Context* 2017, (6) 10; D'ESPALLIER A., SOTTIAUX S. en WOUTERS J., *De*

2.2.2 Rechtsbekwaamheid

83. Volgens het tweede lid van artikel 12 zijn personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen rechtsbekwaam in alle aspecten van het leven. Dit roept de vraag op wat rechtsbekwaamheid op basis van het verdrag inhoudt.

84. Het VN-bureau van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten (OHCHR) onderscheidt twee componenten van rechtsbekwaamheid:¹¹⁴

- 1) het vermogen om rechten en plichten te hebben (rechtssubject), en
- 2) het vermogen om deze rechten en plichten uit te oefenen (handelingsbekwaamheid).

Wanneer artikel 12 IVRPH het begrip 'rechtsbekwaamheid' wordt gehanteerd, wordt er verwezen naar beide componenten.¹¹⁵

85. Daarnaast bespreekt het OHCHR ook het begrip wilsbekwaamheid, dat verwijst naar iemands vermogen om beslissingen te nemen. Deze bekwaamheid verschilt van persoon tot persoon en kan door diverse factoren worden beïnvloed.¹¹⁶

86. Artikel 12 maakt duidelijk dat het niet geoorloofd is om op basis van verminderde wilsbekwaamheid de rechtsbekwaamheid van iemand in te perken. Het OHCHR identificeert drie benaderingen die staten hanteren bij het ontnemen van rechtsbekwaamheid: de statusbenadering,

doorwerking van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, Intersentia, 2014, 74; FELDER F., DAVY L. en KAYESS R., 'Forms of Equality, Faces of Discrimination: CRPD Article 5, Article 12, and the Disability's Difference Debate' in *Disability Law and Human Rights*, Palgrave, 2022, (107) 115; WUYTS T., 'Naar een nieuwe invulling van de staat van de persoon?', *T.Fam.* 2024/3, (74) 75.

¹¹⁴ General Comment No. 1 - Article 12: Equal recognition before the law, 19 mei 2014, 3, <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-1-article-12-equal-recognition-1>; DE BHAILIS C. en FLYNN E., 'Recognising legal capacity: commentary and analysis of Article 12 CRPD', *International Journal of Law in Context* 2017, (6) 9; DOMANSKI M. en BOGUSTAW L., 'Active legal capacity of natural persons and its intersectional relevance to the legal system' in DOMANSKI M. en LACKORONSKI B. (eds.), *Models of implementation of article 12 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD). Private and criminal law aspects*, Routledge, 2024, (7) 7; FELDER F., DAVY L. en KAYESS R., 'Forms of Equality, Faces of Discrimination: CRPD Article 5, Article 12, and the Disability's Difference Debate' in *Disability Law and Human Rights*, Palgrave, 2022, (107) 118; SCHUTHOF F., 'Invisible before the law. The legal position of persons with intellectual disabilities under the Dutch Care and Compulsion Act (Wzd) in light of Article 12 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)', *Family & Law* 2021, (1) 6; SCHUTHOF F., 'Promoting Autonomy in Adult Guardianship Measures – Procedural Safeguards in Adult Guardianship Measures. A Comparative Analysis of CRPD and ECHR Human Rights Requirements in 28 European Jurisdictions', *Family & Law* 2025, (1) 8.

¹¹⁵ Wetsontwerp houdende instemming met volgende Internationale Akten: Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, aangenomen te New York op 13 december 2006, SENAAT, 2008-2009, 16 december 2008, nr. 4-1069/1, 25; DOMANSKI M. en BOGUSTAW L., 'Active legal capacity of natural persons and its intersectional relevance to the legal system' in DOMANSKI M. en LACKORONSKI B. (eds.), *Models of implementation of article 12 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD). Private and criminal law aspects*, Routledge, 2024, (7) 8-9; FELDER F., DAVY L. en KAYESS R., 'Forms of Equality, Faces of Discrimination: CRPD Article 5, Article 12, and the Disability's Difference Debate' in *Disability Law and Human Rights*, Palgrave, 2022, (107) 118-119; SCHUTHOF F., 'Promoting Autonomy in Adult Guardianship Measures – Procedural Safeguards in Adult Guardianship Measures. A Comparative Analysis of CRPD and ECHR Human Rights Requirements in 28 European Jurisdictions', *Family & Law* 2025, (1) 8-9.

¹¹⁶ General Comment No. 1 - Article 12: Equal recognition before the law, 19 mei 2014, 3, <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-1-article-12-equal-recognition-1>; DE BHAILIS C. en FLYNN E., 'Recognising legal capacity: commentary and analysis of Article 12 CRPD', *International Journal of Law in Context* 2017, (6) 10; FELDER F., DAVY L. en KAYESS R., 'Forms of Equality, Faces of Discrimination: CRPD Article 5, Article 12, and the Disability's Difference Debate' in *Disability Law and Human Rights*, Palgrave, 2022, (107) 119; SCHUTHOF F., 'Invisible before the law. The legal position of persons with intellectual disabilities under the Dutch Care and Compulsion Act (Wzd) in light of Article 12 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)', *Family & Law* 2021, (1) 7.

de uitkomstbenadering en de functionele benadering. De statusbenadering, waarbij rechtsbekwaamheid beperkt wordt op basis van een medische diagnose van een beperking. De uitkomstbenadering focust op de veronderstelde negatieve gevolgen van iemands beslissing. Tenslotte de functionele benadering, waarbij men bekijkt of iemand de aard en de gevolgen van zijn beslissing begrijpt en kan afwegen.¹¹⁷ België past voornamelijk de functionele benadering toe. Volgens het OHCHR is ook deze benadering problematisch, omdat ze discriminerend wordt toegepast op personen met een handicap en gebaseerd is op het idee dat mentale capaciteiten objectief en precies kunnen worden beoordeeld.¹¹⁸

2.2.3 Ondersteuning

87. Het derde lid van artikel 12 verplicht de staten die partij zijn om toegang te garanderen tot ondersteuning bij de uitoefening van rechtsbekwaamheid.¹¹⁹

88. 'Ondersteuning' is een ruim begrip. Het OHCHR verstaat hieronder een breed scala aan maatregelen, zowel formeel als informeel. Zoals bijvoorbeeld het kiezen van een vertrouwenspersoon, ondersteuning door lotgenoten of het gebruik van alternatieve communicatiemiddelen. Deze vormen van ondersteuning mogen echter niet neerkomen op plaatsvervangende besluitvorming (*supra* nr. 78).¹²⁰

89. De aard en intensiteit van de ondersteuning zal variëren van persoon tot persoon, wat aansluit bij één van de beginselen uit artikel 3 IVRP: respect voor de verschillen en acceptatie van personen met een handicap als onderdeel van de menselijke diversiteit en menselijkheid.¹²¹

¹¹⁷ General Comment No. 1 - Article 12: Equal recognition before the law, 19 mei 2014, 4, <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-1-article-12-equal-recognition-1>; SCHUTHOF F., 'Promoting Autonomy in Adult Guardianship Measures – Procedural Safeguards in Adult Guardianship Measures. A Comparative Analysis of CRPD and ECHR Human Rights Requirements in 28 European Jurisdictions', *Family & Law* 2025, (1) 6.

¹¹⁸ General Comment No. 1 - Article 12: Equal recognition before the law, 19 mei 2014, 4, <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-1-article-12-equal-recognition-1>; DE BHAILIS C. en FLYNN E., 'Recognising legal capacity: commentary and analysis of Article 12 CRPD', *International Journal of Law in Context* 2017, (6) 10-11; SCHUTHOF F., 'Promoting Autonomy in Adult Guardianship Measures – Procedural Safeguards in Adult Guardianship Measures. A Comparative Analysis of CRPD and ECHR Human Rights Requirements in 28 European Jurisdictions', *Family & Law* 2025, (1) 6; WUYTS T., 'Naar een nieuwe invulling van de staat van de persoon?', *T.Fam.* 2024/3, (74) 75.

¹¹⁹ General Comment No. 1 - Article 12: Equal recognition before the law, 19 mei 2014, 4, <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-1-article-12-equal-recognition-1>.

¹²⁰ Wetsontwerp houdende instemming met volgende Internationale Akten: Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, aangenomen te New York op 13 december 2006, SENAAT, 2008-2009, 16 december 2008, nr. 4-1069/1, 25; General Comment No. 1 - Article 12: Equal recognition before the law, 19 mei 2014, 4, <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-1-article-12-equal-recognition-1>; DE BHAILIS C. en FLYNN E., 'Recognising legal capacity: commentary and analysis of Article 12 CRPD', *International Journal of Law in Context* 2017, (6) 12; FELDER F., DAVY L. en KAYESS R., 'Forms of Equality, Faces of Discrimination: CRPD Article 5, Article 12, and the Disability's Difference Debate' in *Disability Law and Human Rights*, Palgrave, 2022, (107) 115 en 119.

¹²¹ Art. 3, d) Verdrag van 13 december 2006 inzake de rechten van personen met een handicap, BS 22 juli 2009; General Comment No. 1 - Article 12: Equal recognition before the law, 19 mei 2014, 5, <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-1-article-12-equal-recognition-1>; DE BHAILIS C. en FLYNN E., 'Recognising legal capacity: commentary and analysis of Article 12 CRPD', *International Journal of Law in Context* 2017, (6) 12; FELDER F., DAVY L. en KAYESS R., 'Forms of Equality, Faces of Discrimination: CRPD Article 5, Article 12, and the Disability's Difference Debate' in *Disability Law and Human Rights*, Palgrave, 2022, (107) 120.

2.2.4 Waarborgen

90. Het vierde lid van artikel 12 vereist dat de verdragsluitende staten passende en doeltreffende waarborgen instellen om misbruik te voorkomen. Deze waarborgen moeten de rechten, de wil en de voorkeuren van de persoon respecteren en bescherming bieden tegen onbehoorlijke beïnvloeding. Wanneer het, ondanks aanzienlijke inspanningen, niet mogelijk is de wil van een persoon te achterhalen, moet men de beste interpretatie van die wil en voorkeuren hanteren. Daarnaast moeten dergelijke maatregelen slechts gedurende een zo kort mogelijke periode gelden en onderworpen zijn aan regelmatige toetsing door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie.¹²²

91. Deze waarborgen moeten ook bescherming bevatten tegen ongepaste beïnvloeding. Personen die afhankelijk zijn van ondersteuning lopen immers een groter risico op beïnvloeding door anderen. Ongepaste beïnvloeding kan zich uiten in vormen van angst, bedreiging, manipulatie of misleiding.¹²³

2.2.5 Verplichtingen van de verdragsluitende Staten

92. De staten die partij zijn, moeten eerst de universele rechtsbekwaamheid van alle personen erkennen, ongeacht een handicap. Zij moeten zich onthouden van handelingen die deze bekwaamheid aantasten en maatregelen nemen om inmenging door derden te voorkomen.¹²⁴ Hierbij hebben de staten de plicht om personen die ondersteuning krijgen te trainen, zodat zij eventueel kunnen kiezen voor minder of geen ondersteuning, in zoverre dit niet meer nodig is.¹²⁵

93. Daarnaast zijn staten verplicht om plaatsvervangende besluitvormingssystemen te vervangen door ondersteunende besluitvorming. Deze nieuwe regelingen moeten de wil en de

¹²² General Comment No. 1 - Article 12: Equal recognition before the law, 19 mei 2014, 5, <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-1-article-12-equal-recognition-1>; DE BHAILIS C. en FLYNN E., 'Recognising legal capacity: commentary and analysis of Article 12 CRPD', *International Journal of Law in Context* 2017, (6) 13-14; FELDER F., DAVY L. en KAYESS R., 'Forms of Equility, Faces of Discrimination: CRPD Article 5, Article 12, and the Disability's Difference Debate' in *Disability Law and Human Rights*, Palgrave, 2022, (107) 115 en 119; SCHUTHOF F., 'Invisible before the law. The legal position of persons with intellectual disabilities under the Dutch Care and Compulsion Act (Wzd) in light of Article 12 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)', *Family & Law* 2021, (1) 8.

¹²³ General Comment No. 1 - Article 12: Equal recognition before the law, 19 mei 2014, 5, <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-1-article-12-equal-recognition-1>; DE BHAILIS C. en FLYNN E., 'Recognising legal capacity: commentary and analysis of Article 12 CRPD', *International Journal of Law in Context* 2017, (6) 14; FELDER F., DAVY L. en KAYESS R., 'Forms of Equility, Faces of Discrimination: CRPD Article 5, Article 12, and the Disability's Difference Debate' in *Disability Law and Human Rights*, Palgrave, 2022, (107) 115; SCHUTHOF F., 'Invisible before the law. The legal position of persons with intellectual disabilities under the Dutch Care and Compulsion Act (Wzd) in light of Article 12 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)', *Family & Law* 2021, (1) 8-9.

¹²⁴ Wetsontwerp houdende instemming met volgende Internationale Akten: Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, aangenomen te New York op 13 december 2006, SENAAT, 2008-2009, 16 december 2008, nr. 4-1069/1, 26; General Comment No. 1 - Article 12: Equal recognition before the law, 19 mei 2014, 6, <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-1-article-12-equal-recognition-1>.

¹²⁵ Wetsontwerp houdende instemming met volgende Internationale Akten: Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, aangenomen te New York op 13 december 2006, SENAAT, 2008-2009, 16 december 2008, nr. 4-1069/1, 26; General Comment No. 1 - Article 12: Equal recognition before the law, 19 mei 2014, 6, <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-1-article-12-equal-recognition-1>.

voorkeuren van de betrokkene centraal stellen en de mensenrechtennormen respecteren. De ondersteunende besluitvormingsregelingen moeten voldoen aan de volgende vereisten:¹²⁶

- 1) Beschikbaar zijn voor iedereen. Belangrijk hierbij is dat een grote nood aan ondersteuning geen belemmering mag zijn voor het krijgen van ondersteuning.
- 2) Gebaseerd zijn op de wil en de voorkeur van de persoon. Besluitvorming mag aldus niet meer gebaseerd zijn op wat wordt beschouwd als zijn of haar objectieve belang.
- 3) De communicatiemethode van een persoon mag geen belemmering vormen voor het verkrijgen van ondersteuning.
- 4) Wettelijke erkenning van de formeel gekozen ondersteunende persoon. De Staten hebben een plicht om de toegankelijkheid tot steun te faciliteren.
- 5) De ondersteuning moet beschikbaar zijn tegen nominale kosten of kosteloos. Belangrijk is dat een gebrek aan financiële middelen geen belemmering mag vormen.
- 6) Ondersteuning bij besluitvorming mag niet worden aangewend als rechtvaardiging voor het beperken van andere grondrechten.
- 7) De persoon heeft het recht de ondersteuning te weigeren en op elk moment te beëindigen of te wijzigen.
- 8) Waarborgen moeten ingesteld worden om alle processen met betrekking tot rechtsbekwaamheid en ondersteuning.

94. Het verlenen van ondersteuning bij de uitoefening van een persoon zijn rechten mag niet afhankelijk zijn van beoordelingen van de mentale capaciteiten. Het beoordelen van de ondersteuningsbehoeften moet op basis van nieuwe, niet-discriminerende indicatoren worden bepaald.

¹²⁶ General Comment No. 1 - Article 12: Equal recognition before the law, 19 mei 2014, 6-7, <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-1-article-12-equal-recognition-1>.

Hoofdstuk 3. Omgaan met wilsonbekwaamheid binnen het huwelijk

95. Dit hoofdstuk formuleert een antwoord op de subonderzoeksvraag: **“Welke juridische instrumenten staan echtgenoten ter beschikking wanneer één van hen wilsonbekwaam wordt, en hoe verhouden deze instrumenten zich tot elkaar?”**. Daarbij wordt niet enkel een opsomming gegeven van de beschikbare instrumenten, maar wordt tevens aandacht besteed aan hun onderlinge samenhang, toepassingsvoorwaarden en rechtsgevolgen.

96. Concreet wordt in dit hoofdstuk uiteengezet over welke mogelijkheden echtgenoten vandaag beschikken om in te spelen op een situatie van wilsonbekwaamheid van één van hen. Hierbij wordt teruggegrepen naar de inleidende casus van Anne en Thomas. Aan de hand van deze casus wordt verduidelijkt welke opties Anne heeft, dan wel had kunnen hebben, om op een juridisch passende wijze tegemoet te komen aan de ontstane situatie.

3.1 Overzicht

97. Sinds 1 september 2014, met de inwerkingtreding van de wet van 17 maart 2013 tot hervorming van de regelingen inzake onbekwaamheid en tot instelling van een nieuwe beschermingsstatus die strookt met de menselijke waardigheid, bestaat in België een eengemaakte beschermingsregeling voor wilsonbekwame meerderjarigen.¹²⁷ Deze regeling beoogt de betrokkene te beschermen tegen zichzelf en tegen misbruik door derden, met als uitgangspunt dat de autonomie van de beschermde persoon maximaal wordt behouden.¹²⁸ De regeling is opgebouwd rond twee complementaire systemen: buitengerechtelijke bescherming en rechterlijke bescherming.¹²⁹

98. Ten eerste komt de buitengerechtelijke bescherming aan bod, meer bepaald de zorgvolmacht (*infra* nrs. 101-115). Dit is de minst ingrijpende maatregel, aangezien geen rechterlijke tussenkomst

¹²⁷ Wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie, *BS* 31 december 2018; DEGUEL F., 'Pot-pourri pour les personnes majeures protégées', *JT* 2019/19, (369) 369; GALLUS N. en VAN HALTEREN T., *Le nouveau régime de protection des personnes majeures. Analyse de la loi du 17 mars 2013*, 2014, 7 en 13; JANS A., 'De partner en de bewindvoering over de goederen: de verkoop van een appartement ter financiering van zorgkosten (noot onder Vred. 15 maart 2024)', *T.Vred.* 2024/7-8, (499) 499; MEVESEN B., 'Het bewind: werking en organisatie' in SENAËVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (141) 141; MOSSELMANS S. en VAN THIENEN A., 'Meerderjarige beschermde personen: update en modernisering met titel 2 van de wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie', *T.Fam.* 2020/2-3, (38) 38; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 163; WUYTS T., 'Het eengemaakte beschermingsstatuut voor wilsonbekwamen hervormd. Commentaar bij de wet van 21 december 2018' in *Onbekwame meerderjarigen: aanpassingen van de wet van 2013 – Openbare verkoop: biddit, de onlineprocedure*, Die Keure, 2019, (1) 3.

¹²⁸ GALLUS N. en VAN HALTEREN T., *Le nouveau régime de protection des personnes majeures. Analyse de la loi du 17 mars 2013*, 2014, 13; JANS A., 'De partner en de bewindvoering over de goederen: de verkoop van een appartement ter financiering van zorgkosten (noot onder Vred. 15 maart 2024)', *T.Vred.* 2024/7-8, (499) 499; MEVESEN B., 'Het bewind: werking en organisatie' in SENAËVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (141) 141; MOSSELMANS S. en VAN THIENEN A., 'Meerderjarige beschermde personen: update en modernisering met titel 2 van de wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie', *T.Fam.* 2020/2-3, (38) 38; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 163-164.

¹²⁹ JANS A., 'De partner en de bewindvoering over de goederen: de verkoop van een appartement ter financiering van zorgkosten (noot onder Vred. 15 maart 2024)', *T.Vred.* 2024/7-8, (499) 501; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 164.

vereist is.¹³⁰ Via een overeenkomst kan een persoon vooraf één of meerdere lasthebbers aanduiden die, op het ogenblik dat hij wilsonbekwaam wordt, bepaalde vermogensrechtelijke en eventueel ook persoonsgebonden handelingen in zijn naam kunnen stellen.¹³¹

99. Vervolgens wordt de rechterlijke bescherming behandeld, meer bepaald de bewindvoering (*infra* nrs. 116-132). Daarbij wordt uitgegaan van de hypothese dat Anne en Thomas geen andere regeling hebben getroffen. In dat geval is een tussenkomst van de vrederechter vereist. De vrederechter kan hierbij één of meerdere bewindvoerders aanstellen die handelingen kunnen stellen over de persoon en de goederen van de beschermde persoon, afhankelijk van de mate van onbekwaamheid en de concrete noden van de betrokkene.¹³²

100. Tot slot beschikken echtgenoten over een aantal specifieke instrumenten binnen het huwelijksvermogensrecht (*infra* nrs. 136-154). Binnen het primair huwelijksvermogensstelsel gaat het om de rechterlijke machtiging, de gerechtelijke indeplaatsstelling en de ontvangstmachtiging uit artikel 220 oud BW. Binnen het secundair huwelijksvermogensstelsel betreft het de vervangende rechterlijke machtiging uit artikel 2.3.34 BW en de overdracht van bestuursbevoegdheden uit artikel 2.3.40 BW. Deze instrumenten bieden aanvullende mogelijkheden om in te spelen op situaties van wilsonbekwaamheid binnen het huwelijk en worden verder in dit hoofdstuk nader toegelicht.¹³³

3.2 Buitengerechtelijk instrument: zorgvolmacht

3.2.1 Situering

101. Een eerste manier om tegemoet te komen aan de situatie van echtgenoten zoals Anne en Thomas is de buitengerechtelijke bescherming. Voor hen komt deze piste te laat, maar indien zij tijdig hadden gehandeld, had dit systeem hen belangrijke zekerheid kunnen bieden eens Thomas

¹³⁰ COUNCIL OF EUROPE, *Principles concerning continuing powers of attorney and advance directives for incapacity. Recommendation CM/Rec (2009)11 and explanatory memorandum*, Council of Europe Publishing, s.d.; MOSSELMANS S. en VAN THIENEN A., 'Meerderjarige beschermde personen: update en modernisering met titel 2 van de wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie', *T.Fam.* 2020/2-3, (38) 39; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 165.

¹³¹ Art. 480 e.v. oud BW; GORET H., '[Burgerlijk recht] De zorgvolmacht: is er iets nieuws onder de zon? Over artikel 1.8, § 6 BW en belangenconflicten, én de gewijzigde voorwaarden voor de lasthebbers vanaf 1 september 2025', *Notariaat* 2025/6, (1) 1; MOSSELMANS S. en VAN THIENEN A., 'Meerderjarige beschermde personen: update en modernisering met titel 2 van de wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie', *T.Fam.* 2020/2-3, (38) 40; VANDERHULST V. en GORET H., '10 jaar zorgvolmacht', *Not.Fisc.M.* 2023/8, (283) 285; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 164.

¹³² Art. 491 e.v. oud BW; MOSSELMANS S. en VAN THIENEN A., 'Meerderjarige beschermde personen: update en modernisering met titel 2 van de wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie', *T.Fam.* 2020/2-3, (38) 46; ROTTHIER K., WUYTS T. en VAN DEN EEDEN E., 'De rechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (103) 108; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 164; WUYTS T., 'Rechterlijke bescherming' in *Overzicht van rechtspraak. Personenrecht (2009-2022)*, TPR 2023/4, s.d., (1622) 1626.

¹³³ Art. 220 oud BW; art. 2.3.34 en 2.3.40 BW; JANS A., 'Noot bij de beschikking van het vredegerecht van Antwerpen (2de kanton) d.d. 15 maart 2024. De partner en de bewindvoering over de goederen de verkoop van een appartement ter financiering van zorgkosten', *T.Vred.* 2024/7-8, (499) 507; WOLF A., 'Art. 220 B.W.' in *Comm.Pers* 2025, Wolters Kluwer, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn60098&check=true&sourceid=dn60098&state=changed>.

wilsonbekwaam werd. Het betreft immers om een anticiperend mechanisme waarbij men vooraf maatregelen treft met het oog op een mogelijke toekomstige onbekwaamheid.¹³⁴

102. Met de wet van 17 maart 2013 werd de buitengerechtelijke bescherming ingevoerd in het oud Burgerlijk Wetboek.¹³⁵ Daarbij werd gekozen voor de conventionele lastgeving als basisinstrument, met als doel de autonomie van de betrokkene maximaal te waarborgen.¹³⁶ Aanvankelijk was deze regeling beperkt tot vermogensrechtelijke handelingen. Voor beslissingen inzake de persoon bleef een gerechtelijke tussenkomst vereist, waardoor echtgenoten zoals Anne en Thomas deels afhankelijk bleven van rechterlijke bescherming.¹³⁷ Dit veranderde met de wet van 21 december 2018, die het systeem uitbreidde en toegankelijker maakte.¹³⁸ Sindsdien kan één zorgvolmacht zowel betrekking hebben op vermogensrechtelijke als op persoonlijke aangelegenheden. In het geval van Anne en Thomas betekent dit dat Thomas niet alleen zijn financiële belangen, maar ook beslissingen omtrent verblijf, verzorging en patiëntenrechten aan Anne had kunnen toevertrouwen.¹³⁹

103. Binnen de buitengerechtelijke bescherming staat de zorgvolmacht centraal. Dit is een bijzondere lastgevingsovereenkomst waarbij de lastgever, in casu Thomas, één of meerdere lasthebbers aanduidt die in zijn naam en voor zijn rekening bepaalde handelingen kunnen stellen.

¹³⁴ VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 164-165 en 173-174.

¹³⁵ COUNCIL OF EUROPE, *Principles concerning continuing powers of attorney and advance directives for incapacity. Recommendation CM/Rec (2009)11 and explanatory memorandum*, Council of Europe Publishing, s.d., 5-7 en 16; art. 329 Wet van 17 maart 2013 tot hervorming van de regelingen inzake onbekwaamheid en tot instelling van een nieuwe beschermingsstatus die strookt met de menselijke waardigheid, *BS* 14 juni 2013; GALLUS N. en VAN HALTEREN T., *Le nouveau régime de protection des personnes majeures. Analyse de la loi du 17 mars 2013*, 2014, 15-16; SENAËVE P., 'Commentaar bij het overgangsrecht van de wet van 17 maart 2013' in G. VERSCHULDEN en T. WUYTS (dirs.), *Personen- en familierecht. Comm.Pers.*, Wolters Kluwer, 2014, (327) 329; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 163-164.

¹³⁶ Art. 36 Wet van 17 maart 2013 tot hervorming van de regelingen inzake onbekwaamheid en tot instelling van een nieuwe beschermingsstatus die strookt met de menselijke waardigheid, *BS* 14 juni 2013; MASSCHELEIN M.A., 'De invoering van één globaal beschermingsstatuut voor wilsonbekwame personen', *NNK* 2013/4, (3) 3-4.

¹³⁷ Art. 1984-2010 oud BW; Wetsvoorstel tot invoering van een globaal beschermingsstatuut voor meerderjarige wilsonbekwame personen, KAMER, 2010-2011, 11 januari 2011, nr. 53-1009/001, 12; DEGUEL F., 'Pot-pourri pour les personnes majeures protégées', *JT* 2019/19, (369) 370; MASSCHELEIN M.A., 'De invoering van één globaal beschermingsstatuut voor wilsonbekwame personen', *NNK* 2013/4, (3) 4; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 164.

¹³⁸ Wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie, *BS* 31 december 2018; Wetsontwerp houdende diverse bepalingen betreffende justitie, KAMER, 2017-2018, 8 oktober 2018, nr. 54-3303/001, 8; Verslag van de eerste lezing wetsontwerp houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en tot vereenvoudiging van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek en het Gerechtelijk Wetboek betreffende de onbekwaamheid, en van de wet van 17 maart 2013 tot hervorming van de regelingen inzake onbekwaamheid en tot instelling van een nieuwe beschermingsstatus die strookt met de menselijke waardigheid, KAMER, 2018-2019, 30 november 2018, nr. 54-3303/008, 6-7; DEGUEL F., 'Pot-pourri pour les personnes majeures protégées', *JT* 2019/19, (369) 369-370; MOSSELMANS S. en VAN THIENEN A., 'Meerderjarige beschermde personen: update en modernisering met titel 2 van de wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie', *T.Fam.* 2020/2-3, (38) 41; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 164.

¹³⁹ Verslag van de eerste lezing wetsontwerp houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en tot vereenvoudiging van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek en het Gerechtelijk Wetboek betreffende de onbekwaamheid, en van de wet van 17 maart 2013 tot hervorming van de regelingen inzake onbekwaamheid en tot instelling van een nieuwe beschermingsstatus die strookt met de menselijke waardigheid, KAMER, 2018-2019, 30 november 2018, nr. 54-3303/008, 7; DEGUEL F., 'Pot-pourri pour les personnes majeures protégées', *JT* 2019/19, (369) 370; MOSSELMANS S. en VAN THIENEN A., 'Meerderjarige beschermde personen: update en modernisering met titel 2 van de wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie', *T.Fam.* 2020/2-3, (38) 41; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 164.

Voor echtgenoten betekent dit concreet dat Thomas zijn echtgenote Anne vooraf de bevoegdheid had kunnen geven om zijn belangen te behartigen zodra hij daar zelf niet meer toe in staat zou zijn.¹⁴⁰

104. Ook de keuze van de lasthebber(s) ligt bij de lastgever.¹⁴¹ In een echtelijke context, gebaseerd op het idee van solidariteit binnen het huwelijk, kan worden aangenomen dat de partner een voor de hand liggende keuze is als lasthebber, zoals in het geval van Anne en Thomas. De wet laat bovendien toe dat meerdere lasthebbers worden aangeduid, hetzij gezamenlijk voor alle bevoegdheden, hetzij afzonderlijk voor welbepaalde of subsidiaire handelingen.¹⁴² Het wordt vaak aanbevolen om meer dan één lasthebber aan te stellen, met het oog op wederzijdse controle en het vermijden van misbruik.¹⁴³ Daarnaast kan het aangewezen zijn om één of meerdere opvolgende-lasthebbers te voorzien, bijvoorbeeld een kind of een vertrouwenspersoon, voor het geval Anne haar opdracht niet meer kan uitoefenen.¹⁴⁴ De lastgever moet bovendien duidelijk omschrijven hoe de lasthebber zijn opdracht dient uit te voeren, zodat ook binnen de relatie tussen echtgenoten voldoende houvast bestaat.¹⁴⁵

3.2.2 Voorwaarden

105. Indien echtgenoten gebruik willen maken van een zorgvolmacht, moeten zij rekening houden met een aantal voorwaarden voor de geldige totstandkoming ervan.

106. Vooreerst moet de lastgever *wils- en handelingsbekwaam* zijn op het ogenblik van het opstellen van de zorgvolmacht.¹⁴⁶ Thomas had deze volmacht dus moeten opstellen vóór het intreden

¹⁴⁰ GORET H., '[Burgerlijk recht] De zorgvolmacht: is er iets nieuws onder de zon? Over artikel 1.8, § 6 BW en belangenconflicten, én de gewijzigde voorwaarden voor de lasthebbers vanaf 1 september 2025', *Notariaat* 2025/6, (1) 1; MOSSELMANS S. en VAN THIENEN A., 'Meerderjarige beschermde personen: update en modernisering met titel 2 van de wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie', *T.Fam.* 2020/2-3, (38) 40; VANDERHULST V. en GORET H., '10 jaar zorgvolmacht', *Not.Fisc.M.* 2023/8, (283) 285; VERSCHELDEN G., 'Onbekwaamheid - de persoon' in SENAËVE P., SWENNEN F. en VERSCHELDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (49) 28; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 164 en 173-174.

¹⁴¹ Art. 490/1, §1 en 496/6 oud BW; VERSCHELDEN G., 'Onbekwaamheid - de persoon' in SENAËVE P., SWENNEN F. en VERSCHELDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (49) 36; WUYTS T., 'Buitengerechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (51) 70; WUYTS T., 'Een buitengerechterlijke bescherming geniet voorrang op een rechterlijke bescherming zelfs bij ruzie binnen de familie', *T.Fam.* 2020/2-3, (88) 90.

¹⁴² VERSCHELDEN G., 'Onbekwaamheid - de persoon' in SENAËVE P., SWENNEN F. en VERSCHELDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (49) 36; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 168-169; WUYTS T., 'Buitengerechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (51) 70.

¹⁴³ VERSCHELDEN G., 'Onbekwaamheid - de persoon' in SENAËVE P., SWENNEN F. en VERSCHELDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (49) 36; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 168; WUYTS T., 'Buitengerechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (51) 70.

¹⁴⁴ VERSCHELDEN G., 'Onbekwaamheid - de persoon' in SENAËVE P., SWENNEN F. en VERSCHELDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (49) 36; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 168.

¹⁴⁵ DEGUEL F., 'Pot-pourri pour les personnes majeures protégées', *JT* 2019/19, (369) 371; VERSCHELDEN G., 'Onbekwaamheid - de persoon' in SENAËVE P., SWENNEN F. en VERSCHELDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (49) 36; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 165.

¹⁴⁶ Art. 490, lid 1 oud BW; JANS A., 'De partner en de bewindvoering over de goederen: de verkoop van een appartement ter financiering van zorgkosten (noot onder Vred. 15 maart 2024)', *T.Vred.* 2024/7-8, (499) 501; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 166; WUYTS T., 'Buitengerechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (51) 61; WUYTS T., 'Een

van zijn onbekwaamheid. Dit is logisch en essentieel, aangezien de zorgvolmacht net bedoeld is om toekomstige onbekwaamheid op te vangen. Wanneer de volmacht notarieel wordt vastgelegd, moet de notaris deze wilsbekwaamheid controleren.¹⁴⁷

107. Daarnaast is de *aanvaarding* door de lasthebber vereist, de zorgvolmacht is namelijk een conventionele rechtsfiguur.¹⁴⁸ Anne moet dus instemmen met haar rol. Binnen een huwelijk kan de partner een bijzonder ruime rol krijgen: Anne kan dan optreden met betrekking tot zowel het eigen vermogen van Thomas als het gemeenschappelijk vermogen. Wordt daarentegen een derde aangeduid, dan kan voor bepaalde handelingen met betrekking tot het gemeenschappelijk vermogen alsnog de toestemming van de echtgenoot vereist zijn.¹⁴⁹ Dit is bijvoorbeeld het geval om een lening aan te gaan of een handelszaak te verkrijgen.¹⁵⁰ In het verlengde van dit conventionele karakter staat het beide partijen vrij om de regeling steeds te beëindigen, terwijl de lastgever de zorgvolmacht bovendien eenzijdig kan herroepen.¹⁵¹

108. Verder moet de zorgvolmacht *schriftelijk* worden opgesteld, hetzij onderhands, hetzij notarieel. Daarbij moet expliciet worden vermeld dat de volmacht bedoeld is als buitengerechtelijke bescherming en dat zij blijft voortduren of in werking treedt bij wilsonbekwaamheid.¹⁵² In de praktijk is een notariële akte vaak aangewezen, zeker wanneer de volmacht betrekking heeft op onroerende goederen of andere plechtige rechtshandelingen.¹⁵³

109. Tot slot speelt ook de *registratie* een cruciale rol. Hoewel registratie geen geldigheidsvereiste is, is zij wel noodzakelijk om de zorgvolmacht te laten voortduren bij wilsonbekwaamheid.¹⁵⁴ Indien

buitengerechtelijke bescherming geniet voorrang op een rechterlijke bescherming zelfs bij ruzie binnen de familie', *T.Fam.* 2020/2-3, (88) 89.

¹⁴⁷ VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 166-167; WUYTS T., 'Een buitengerechtelijke bescherming geniet voorrang op een rechterlijke bescherming zelfs bij ruzie binnen de familie', *T.Fam.* 2020/2-3, (88) 89.

¹⁴⁸ VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 169; WUYTS T., 'Buitengerechtelijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (51) 62.

¹⁴⁹ JANS A., 'De partner en de bewindvoering over de goederen: de verkoop van een appartement ter financiering van zorgkosten (noot onder Vred. 15 maart 2024)', *T.Vred.* 2024/7-8, (499) 510-511; WUYTS T., 'Buitengerechtelijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (51) 70-71.

¹⁵⁰ Art. 2.3.32, 2° en 7° BW; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 177-178.

¹⁵¹ Art. 2003, lid 1, 1° en 2° oud BW; MOSSELMANS S. en VAN THIENEN A., 'Meerderjarige beschermde personen: update en modernisering met titel 2 van de wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie', *T.Fam.* 2020/2-3, (38) 43; SENAËVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 200; WUYTS T., 'Buitengerechtelijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (51) 81.

¹⁵² Art. 490 oud BW; VERSCHULDEN G., 'Onbekwaamheid - de persoon' in SENAËVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (49) 30; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 181; WUYTS T., 'Een buitengerechtelijke bescherming geniet voorrang op een rechterlijke bescherming zelfs bij ruzie binnen de familie', *T.Fam.* 2020/2-3, (88) 89; WUYTS T., 'Buitengerechtelijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (51) 60-61.

¹⁵³ VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 181; WUYTS T., 'Buitengerechtelijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (51) 59.

¹⁵⁴ Art. 490 en 490/1, §1, lid 1 oud BW; SENAËVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 200; VERSCHULDEN G., 'Onbekwaamheid - de persoon' in SENAËVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (49) 28 en 30; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 165 en 182; WUYTS T., 'Het eengemaakte beschermingsstatuut voor wilsonbekwamen hervormd.

men wenst dat de zorgvolmacht haar werking behoudt wanneer de lastgever wilsonbekwaam wordt, moet de overeenkomst vóór het intreden van deze toestand worden geregistreerd in het Centraal Register voor Lastgevingen (CRL). Indien Thomas zijn zorgvolmacht niet tijdig had laten registreren in het Centraal Register voor Lastgevingen, zou deze ophouden uitwerking te hebben op het moment dat hij onbekwaam wordt, waardoor Anne alsnog geen beroep zou kunnen doen op deze bescherming.¹⁵⁵

3.2.3 Aanvang

110. Echtgenoten kunnen zelf bepalen wanneer de zorgvolmacht uitwerking krijgt. De zorgvolmacht, als zijnde een lastgeving, wordt namelijk gekenmerkt door een grote mate van contractuele vrijheid. Zo kan worden voorzien dat de zorgvolmacht reeds werking heeft tijdens de volledige handelingsbekwaamheid van de lastgever, dan wel pas vanaf het ogenblik waarop deze wilsonbekwaam wordt.¹⁵⁶ Thomas had dus kunnen voorzien dat Anne hem reeds tijdens zijn bekwaamheid bijstaat, bijvoorbeeld bij praktische moeilijkheden, of dat zij pas optreedt vanaf zijn wilsonbekwaamheid. Deze flexibiliteit maakt de zorgvolmacht bijzonder nuttig in een echtelijke context.

111. De vaststelling van wilsonbekwaamheid is echter niet wettelijk strikt omlijnd. Daarom kan de lastgever dit zelf regelen in de zorgvolmacht. Thomas had bijvoorbeeld kunnen bepalen dat Anne hier zelf over kan oordelen, of dat een medisch attest vereist is, bijvoorbeeld opgesteld door de huisarts of door twee onafhankelijke artsen.¹⁵⁷ Bij betwisting of twijfel over het al dan niet intreden van de wilsonbekwaamheid kan de vrederechter tussenkomen.¹⁵⁸

Commentaar bij de wet van 21 december 2018' in *Onbekwame meerderjarigen: aanpassingen van de wet van 2013 – Openbare verkoop: biddit, de onlineprocedure*, Die Keure, 2019, (1) 8; WUYTS T., 'Buitengerechtelijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (51) 62; WUYTS T., 'Een buitengerechtelijke bescherming geniet voorrang op een rechterlijke bescherming zelfs bij ruzie binnen de familie', *T.Fam.* 2020/2-3, (88) 90.

¹⁵⁵ SENAËVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 200; VANDERHULST V. en GORET H., '10 jaar zorgvolmacht', *Not.Fisc.M.* 2023/8, (283) 285-287; VERSCHULDEN G., 'Onbekwaamheid - de persoon' in SENAËVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (49) 28 en 30-31; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 165; WUYTS T., 'Het eengemaakte beschermingsstatuut voor wilsonbekwamen hervormd. Commentaar bij de wet van 21 december 2018' in *Onbekwame meerderjarigen: aanpassingen van de wet van 2013 – Openbare verkoop: biddit, de onlineprocedure*, Die Keure, 2019, (1) 8; WUYTS T., 'Buitengerechtelijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (51) 62.

¹⁵⁶ Art. 490/1, §1 oud BW; MOSSELMANS S. en VAN THIENEN A., 'Meerderjarige beschermde personen: update en modernisering met titel 2 van de wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie', *T.Fam.* 2020/2-3, (38) 42; VERSCHULDEN G., 'Onbekwaamheid - de persoon' in SENAËVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (49) 35-36; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 183; WUYTS T., 'Buitengerechtelijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (51) 55 en 59.

¹⁵⁷ Art. 490/1, §2 oud BW; MOSSELMANS S. en VAN THIENEN A., 'Meerderjarige beschermde personen: update en modernisering met titel 2 van de wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie', *T.Fam.* 2020/2-3, (38) 42; VERSCHULDEN G., 'Onbekwaamheid - de persoon' in SENAËVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (49) 36 en 38; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 184; WUYTS T., 'Buitengerechtelijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (51) 59.

¹⁵⁸ Artikel 594, 16° en 628, 3° Gerechtelijk Wetboek, BS 31 oktober 1967; MOSSELMANS S. en VAN THIENEN A., 'Meerderjarige beschermde personen: update en modernisering met titel 2 van de wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie', *T.Fam.* 2020/2-3, (38) 42-43; VERSCHULDEN G., 'Onbekwaamheid - de persoon' in SENAËVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (49) 38; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber*

112. De buitengerechtelijke bescherming treedt uiteindelijk pas ten volle in werking wanneer de betrokkene zich bevindt in een toestand van onbekwaamheid zoals bedoeld in artikel 488/1 oud BW (*supra* nr. 38), en op voorwaarde dat de zorgvolmacht vooraf correct werd geregistreerd.¹⁵⁹ In het geval van Anne en Thomas toont dit duidelijk aan hoe belangrijk tijdige anticipatie is, zonder voorafgaande regeling vallen echtgenoten alsnog terug op de gerechtelijke bescherming.

3.2.4 Handelingen

113. Indien Thomas tijdig een zorgvolmacht had opgesteld ten voordele van Anne, zou zij als lasthebber bevoegd zijn om verschillende soorten handelingen te stellen met betrekking tot zowel zijn vermogen als zijn persoon (*supra* nr. 102).¹⁶⁰ De draagwijdte van de zorgvolmacht wordt immers volledig door de lastgever bepaald. Zo had Thomas ervoor kunnen kiezen om Anne slechts beperkte bevoegdheden toe te kennen, bijvoorbeeld voor het beheer van zijn bankrekeningen, maar hij had haar evengoed ruimere bevoegdheden kunnen verlenen, zoals de verkoop van onroerende goederen. Voor bepaalde rechtshandelingen is evenwel vereist dat deze uitdrukkelijk en specifiek in de volmacht worden opgenomen.¹⁶¹ Zo had Anne, indien Thomas haar daartoe uitdrukkelijk had gemachtigd, bijvoorbeeld een onroerend goed kunnen verkopen of bezwaren, of zelfs schenkingen kunnen doen in zijn naam.¹⁶²

114. Wat de vermogensrechtelijke handelingen betreft, wordt een onderscheid gemaakt tussen daden van beheer en daden van beschikking. Daden van beheer hebben betrekking op het dagelijks bestuur van het vermogen en zijn erop gericht dit vermogen te behouden. In de context van Anne en Thomas zou Anne bijvoorbeeld de vaste kosten kunnen betalen, inkomsten innen en de bankrekeningen beheren. Daden van beschikking gaan verder dan louter beheer en kunnen de samenstelling of omvang van het vermogen beïnvloeden. Hieronder valt bijvoorbeeld de verkoop of bezwaring van onroerende goederen. Naast vermogensrechtelijke handelingen kan de zorgvolmacht eveneens betrekking hebben op persoonsgebonden aangelegenheden, zoals beslissingen omtrent

Amicorum Aloïs Van den Bossche, die Keure, 2019, (163) 189-191; WUYTS T., 'Buitengerechtelijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (51) 59.

¹⁵⁹ Art. 2003, lid 2 oud BW; MOSSELMANS S. en VAN THIENEN A., 'Meerderjarige beschermde personen: update en modernisering met titel 2 van de wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie', *T.Fam.* 2020/2-3, (38) 42; SENAËVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 200; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 169; WUYTS T., 'Buitengerechtelijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (51) 59.

¹⁶⁰ Art. 489 oud BW; DEGUEL F., 'Pot-pourri pour les personnes majeures protégées', *JT* 2019/19, (369) 370; SENAËVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 199; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 165 en 174-175; WUYTS T., 'Het eengemaakte beschermingsstatuut voor wilsonbekwamen hervormd. Commentaar bij de wet van 21 december 2018' in *Onbekwame meerderjarigen: aanpassingen van de wet van 2013 – Openbare verkoop: biddit, de onlineprocedure*, Die Keure, 2019, (1) 7.

¹⁶¹ SENAËVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 199; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 175.

¹⁶² SENAËVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 199; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 165 en 175; WUYTS T., 'Het eengemaakte beschermingsstatuut voor wilsonbekwamen hervormd. Commentaar bij de wet van 21 december 2018' in *Onbekwame meerderjarigen: aanpassingen van de wet van 2013 – Openbare verkoop: biddit, de onlineprocedure*, Die Keure, 2019, (1) 7.

verblijf, opname in een woonzorgcentrum of de organisatie van thuiszorg, eventueel rekening houdend met vooraf geformuleerde voorkeuren van de lastgever.¹⁶³

115. Daartegenover staat dat bepaalde handelingen strikt persoonlijk karakter behouden en niet door een lasthebber kunnen worden verricht. Ook binnen een huwelijk kan Anne Thomas dus niet vertegenwoordigen voor zogenoemde hoogstpersoonlijke rechtshandelingen, zoals het opstellen van een testament. Deze beperking waarborgt dat fundamentele beslissingen steeds aan de persoon zelf voorbehouden blijven, zelfs in een situatie van bescherming.¹⁶⁴

3.3 Rechtelijk instrument: bewindvoering

3.3.1 Situering

116. Hoewel de buitengerechtelijke bescherming, en in het bijzonder de zorgvolmacht, voor echtgenoten een doeltreffend en flexibel instrument kan vormen, veronderstelt dit systeem dat tijdig wordt geanticipeerd op een mogelijke wilsonbekwaamheid. In het geval van Anne en Thomas is dit niet gebeurd, waardoor zij geen beroep kunnen doen op deze preventieve regeling. Dit neemt evenwel niet weg dat zij over alternatieve mogelijkheden beschikken, met name binnen het kader van de rechtelijke bescherming.

117. In dat geval is de tussenkomst van de vrederechter vereist. Meer bepaald speelt de vrederechter van het arrondissement waar de te beschermen echtgenoot zijn verblijfplaats, of bij gebrek daaraan zijn woonplaats heeft, een centrale rol.¹⁶⁵ De vrederechter legt een beschermingsmaatregel op die is afgestemd op de concrete situatie en bepaalt daarbij voor welke handelingen met betrekking tot de persoon (artikel 492/1, §1, derde lid oud BW) en/of de goederen (artikel 492/1, §2, derde lid oud BW) een bewind noodzakelijk is. Deze beoordeling gebeurt aan de hand van een checklist, waarbij de betrokken handelingen uitdrukkelijk in het vonnis moeten worden opgenomen. Voor alle niet-opgesomde handelingen blijft de echtgenoot immers handelingsbekwaam. Bovendien kan de omvang van de onbekwaamheid tijdens de bewindvoering worden aangepast (art. 492/4 oud BW). Dit onderstreept dat de maatregel niet strekt tot een volledige onbekwaamverklaring, maar gericht is op een proportionele bescherming.¹⁶⁶

¹⁶³ SENAËVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 199; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 175; WUYTS T., 'Het eengemaakte beschermingsstatuut voor wilsonbekwamen hervormd. Commentaar bij de wet van 21 december 2018' in *Onbekwame meerderjarigen: aanpassingen van de wet van 2013 – Openbare verkoop: biddit, de onlineprocedure*, Die Keure, 2019, (1) 6.

¹⁶⁴ Wetsontwerp houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en tot vereenvoudiging van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek en het Gerechtelijk Wetboek betreffende de onbekwaamheid, en van de wet van 17 maart 2013 tot hervorming van de regelingen inzake onbekwaamheid en tot instelling van een nieuwe beschermingsstatus die strookt met de menselijke waardigheid, KAMER, 2017-2018, 8 oktober 2018, nr. 54-3303/1, 6-7; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 175-176; WUYTS T., 'Buitengerechtelijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (51) 54.

¹⁶⁵ Art. 594, 16° en 628, 3° Ger.W.; MARTYN G., ROTTHIER K., D'HONDT K. e.a., *De vrederechter "Tot uw dienst"*, die Keure, 2018, 40-41; ROTTHIER K., WUYTS T. en VAN DEN EEDEN E., 'De rechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (103) 108; SENAËVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 204-205.

¹⁶⁶ Art. 492/1, §1, lid 1 en §2, lid 1 en 492/4 oud BW; EHRM 27 maart 2008, nr. 44009/05, 'Shtukaturov/Russia', §95; EHRM 23 maart 2017, nr. 53251/13, 'A.-M.V./Finland', §73; EHRM 16 november 2021, nr. 38048/18,

118. Het bewind heeft dus een dubbel doel: enerzijds de bescherming van de belangen van de onbekwame echtgenoot, en anderzijds het maximaal behoud van diens autonomie (*supra* nr. 97).¹⁶⁷ Daarom is de beoordeling die de vrederechter maakt steeds op maat van de situatie. In de concrete situatie van Anne en Thomas betekent dit dat de vrederechter een oplossing op maat zal uitwerken, rekening houdend met hun persoonlijke omstandigheden, de gezondheidstoestand van Thomas, en de aard en omvang van hun vermogen.¹⁶⁸ Het belang van de beschermde persoon staat hierbij steeds centraal.¹⁶⁹ De vraag rijst wat dit precies inhoudt. De wetgever heeft de invulling van dit criterium bewust overgelaten aan de beoordelingsvrijheid van de vrederechter, maar legt wel enkele leidende principes op. Zo moet de maatregel beantwoorden aan het subsidiariteitsbeginsel: gerechtelijke bescherming mag slechts worden opgelegd wanneer zij noodzakelijk is (*infra* nr. 133).¹⁷⁰ Daarnaast geldt het proportionaliteitsbeginsel, dat vereist dat de maatregel niet verder reikt dan nodig is om de betrokkene te beschermen.¹⁷¹

119. Binnen het systeem van bewindvoering spelen verschillende actoren een rol. In de eerste plaats is er de vrederechter, die bevoegd is om het bewind in te stellen, de omvang ervan te bepalen, een bewindvoerder aan te stellen en toezicht uit te oefenen op de uitvoering ervan. Daarnaast is er de beschermde persoon, een meerderjarige die onbekwaam is verklaard om één of meerdere

'N./Romania', §63; DEGUEL F., 'Pot-pourri pour les personnes majeures protégées', *JT* 2019/19, (369) 372; JANS A., 'De partner en de bewindvoering over de goederen: de verkoop van een appartement ter financiering van zorgkosten (noot onder Vred. 15 maart 2024)', *T.Vred.* 2024/7-8, (499) 502; MARTYN G., ROTTHIER K., D'HONDT K. e.a., *De vrederechter "Tot uw dienst"*, die Keure, 2018, 40 en 45; MEVESEN B., 'Het bewind: werking en organisatie' in SENAËVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (141) 142; MOSSELMANS S. en VAN THIENEN A., 'Meerderjarige beschermde personen: update en modernisering met titel 2 van de wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie', *T.Fam.* 2020/2-3, (38) 46; SWENNEN F., 'Rechterlijke bescherming' in *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2026, (232) 234; WUYTS T., 'Rechterlijke bescherming' in *Overzicht van rechtspraak. Personenrecht (2009-2022)*, TPR 2023/4, s.d., (1622) 1626; WUYTS T., 'Maatwerk bij bewindvoering: de kloof tussen recht en praktijk', *T.Fam.* 2024/9, (278) 278.

¹⁶⁷ Art. 497, lid 2 oud BW; JANS A., 'De partner en de bewindvoering over de goederen: de verkoop van een appartement ter financiering van zorgkosten (noot onder Vred. 15 maart 2024)', *T.Vred.* 2024/7-8, (499) 501; SWENNEN F., 'Rechterlijke bescherming' in *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2026, (232) 238.

¹⁶⁸ JANS A., 'De partner en de bewindvoering over de goederen: de verkoop van een appartement ter financiering van zorgkosten (noot onder Vred. 15 maart 2024)', *T.Vred.* 2024/7-8, (499) 502; SWENNEN F., 'Rechterlijke bescherming' in *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2026, (232) 234; WUYTS T., 'Rechterlijke bescherming' in *Overzicht van rechtspraak. Personenrecht (2009-2022)*, TPR 2023/4, s.d., (1622) 1626.

¹⁶⁹ Art. 497 oud BW; JANS A., 'De partner en de bewindvoering over de goederen: de verkoop van een appartement ter financiering van zorgkosten (noot onder Vred. 15 maart 2024)', *T.Vred.* 2024/7-8, (499) 499; ROTTHIER K., WUYTS T. en VAN DEN EEDEN E., 'De rechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (103) 188.

¹⁷⁰ Art. 492 oud BW; Wetsontwerp houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en tot vereenvoudiging van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek en het Gerechtelijk Wetboek betreffende de onbekwaamheid, en van de wet van 17 maart 2013 tot hervorming van de regelingen inzake onbekwaamheid en tot instelling van een nieuwe beschermingsstatus die strookt met de menselijke waardigheid, KAMER, 2017-2018, 8 oktober 2018, nr. 54-3303/1, 10; JANS A., 'De partner en de bewindvoering over de goederen: de verkoop van een appartement ter financiering van zorgkosten (noot onder Vred. 15 maart 2024)', *T.Vred.* 2024/7-8, (499) 502; ROTTHIER K., WUYTS T. en VAN DEN EEDEN E., 'De rechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (103) 188.

¹⁷¹ Art. 492/2 oud BW; JANS A., 'De partner en de bewindvoering over de goederen: de verkoop van een appartement ter financiering van zorgkosten (noot onder Vred. 15 maart 2024)', *T.Vred.* 2024/7-8, (499) 502; MEVESEN B., 'Waarom een bewind overbodig kan zijn (noot bij Vred. Antwerpen (2e k.) 7 juni 2018)', *T.Vred.* 2019/5-6, (276) 276; ROTTHIER K., WUYTS T. en VAN DEN EEDEN E., 'De rechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (103) 188; WUYTS T., 'Maatwerk bij bewindvoering: de kloof tussen recht en praktijk', *T.Fam.* 2024/9, (278) 278.

rechtshandelingen zelfstandig te stellen.¹⁷² Verder wordt een bewindvoerder aangesteld, die de beschermde persoon vertegenwoordigt of bijstaat bij de handelingen waarvoor deze onbekwaam werd verklaard.¹⁷³ Ten slotte kan er ook een vertrouwenspersoon worden aangewezen, die fungeert als bemiddelaar tussen de bewindvoerder en de beschermde persoon en die de beschermde persoon kan ondersteunen bij het uiten van zijn of haar mening.¹⁷⁴

3.3.2 Aanvang

120. Om deze rechtelijke bescherming in te stellen moeten de echtgenoten, of minstens één van hen, zich tot de vrederechter wenden via een verzoekschrift. In het geval van Anne en Thomas kan Anne, als nog bekwame echtgenoot, een dergelijk verzoek indienen. Ook andere belanghebbenden, zoals hun eventuele kinderen, of de procureur des Konings, kunnen dit doen.¹⁷⁵ In uitzonderlijke gevallen kan de vrederechter zelfs ambtshalve optreden.¹⁷⁶ In het verzoekschrift moet onder meer de aard van de relatie met de te beschermen persoon worden toegelicht en kan een voorstel worden gedaan voor de aanstelling van een bewindvoerder, evenals voor de omvang van diens bevoegdheden (*infra* nrs. 122-124).¹⁷⁷

121. Wanneer de gevraagde beschermingsmaatregel een impact heeft op de handelingsbekwaamheid van de te beschermen echtgenoot, moet het verzoekschrift vergezeld gaan van een omstandige geneeskundige verklaring. Deze verklaring mag niet ouder zijn dan vijftien dagen bij het neerleggen van het verzoekschrift, vanaf de datum van het onderzoek of de consultatie.¹⁷⁸ Ze wordt opgesteld door een erkende arts of psychiater die onafhankelijk moet zijn van zowel de betrokken echtgenoten als de instelling waar de te beschermen persoon eventueel verblijft. Indien het in de praktijk onmogelijk blijkt om een dergelijke verklaring toe te voegen, kan de vrederechter zelf een arts of psychiater aanstellen om advies te verlenen.¹⁷⁹

¹⁷² Art. 494, a) oud BW; SWENNEN F., 'Rechterlijke bescherming' in *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2026, (232) 242.

¹⁷³ Art. 494, b) en c) oud BW; SWENNEN F., 'Rechterlijke bescherming' in *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2026, (232) 242.

¹⁷⁴ Art. 494, d) oud BW; SWENNEN F., 'Rechterlijke bescherming' in *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2026, (232) 244.

¹⁷⁵ Art. 1238, §1 en 1239, lid 1 Ger.W.; MARTYN G., ROTTHIER K., D'HONDT K. e.a., *De vrederechter "Tot uw dienst"*, die Keure, 2018, 42; ROTTHIER K., WUYTS T. en VAN DEN EEDEN E., 'De rechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (103) 111; SENA EVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 205.

¹⁷⁶ Art. 594, 16°; art. 1238, §2, lid 1 en 1239, lid 1 Ger.W.; MARTYN G., ROTTHIER K., D'HONDT K. e.a., *De vrederechter "Tot uw dienst"*, die Keure, 2018, 42; ROTTHIER K., WUYTS T. en VAN DEN EEDEN E., 'De rechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (103) 188; SENA EVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 204.

¹⁷⁷ Art. 1240, §1, 5° en §2, 6° Ger.W.; MARTYN G., ROTTHIER K., D'HONDT K. e.a., *De vrederechter "Tot uw dienst"*, die Keure, 2018, 42; SENA EVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 204.

¹⁷⁸ Art. 1241, §1 Ger.W.; KB 29 juli 2019 tot vaststelling van de inhoud en de vorm van het standaardformulier van omstandige geneeskundige verklaring ter uitvoering van artikel 1241, §1, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek, BS 21 augustus 2019; MARTYN G., ROTTHIER K., D'HONDT K. e.a., *De vrederechter "Tot uw dienst"*, die Keure, 2018, 43; ROTTHIER K., WUYTS T. en VAN DEN EEDEN E., 'De rechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (103) 124-125; SENA EVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 205.

¹⁷⁹ Art. 1241, §2 Ger.W.; MARTYN G., ROTTHIER K., D'HONDT K. e.a., *De vrederechter "Tot uw dienst"*, die Keure, 2018, 43; ROTTHIER K., WUYTS T. en VAN DEN EEDEN E., 'De rechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020,

3.3.3 Keuze familiale of professionele bewindvoerder

122. Ook wanneer echtgenoten, zoals Anne en Thomas, geen voorafgaande regeling hebben getroffen en aangewezen zijn op gerechtelijke bescherming, kan de keuze van een bewindvoerder een belangrijke geruststelling bieden. De bewindvoerder kan immers een echtgenoot, een familielid of een derde zijn, afhankelijk van wat het meest in het belang van de beschermde persoon is.¹⁸⁰

123. Indien de te beschermen echtgenoot nog voldoende wilsbekwaam is, kan hij vooraf een verklaring van voorkeur opstellen met betrekking tot het beheer van zijn vermogen. Daarin kan hij aanduiden wie hij als bewindvoerder wenst.¹⁸¹ Ook de andere echtgenoot, in casu Anne in de relatie met Thomas, kan haar voorkeur kenbaar maken.¹⁸² Wanneer de voorgedragen persoon het mandaat aanvaardt, zal de vrederechter deze keuze in principe homologeren, tenzij er ernstige bezwaren bestaan, bijvoorbeeld in het licht van het belang van de beschermde persoon of op basis van het strafregister van de voorgestelde bewindvoerder.¹⁸³

124. Wanneer geen geldige voorkeur werd uitgedrukt, of wanneer de vrederechter deze niet homologeert, komt de keuze volledig in handen van de rechter te liggen. Daarbij moet in de eerste plaats worden gekeken naar personen uit de nabije omgeving van de beschermde persoon. Dit kunnen onder meer de echtgenoot, ouders, kinderen, andere familieleden of personen uit de directe zorgomgeving zijn (de zogenaamde familiale bewindvoerder).¹⁸⁴ In de context van Anne en Thomas

(103) 126; SENA EVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 206.

¹⁸⁰ MEVESEN B., 'Het bewind: werking en organisatie' in SENA EVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (141) 143; ROTTHIER K., WUYTS T. en VAN DEN EEDEN E., 'De rechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (103) 195; WUYTS T., 'Bewindvoering' in *Overzicht van rechtspraak. Personenrecht (2009-2022)*, TPR, 2023, (1657) 1672.

¹⁸¹ Art. 496, lid 1 oud BW; JANS A., 'De partner en de bewindvoering over de goederen: de verkoop van een appartement ter financiering van zorgkosten (noot onder Vred. 15 maart 2024)', *T.Vred.* 2024/7-8, (499) 503; MARTYN G., ROTTHIER K., D'HONDT K. e.a., *De vrederechter "Tot uw dienst"*, die Keure, 2018, 48; MEVESEN B., 'Het bewind: werking en organisatie' in SENA EVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (141) 143; ROTTHIER K., WUYTS T. en VAN DEN EEDEN E., 'De rechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (103) 195; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Alois Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 170; WUYTS T., 'Bewindvoering' in *Overzicht van rechtspraak. Personenrecht (2009-2022)*, TPR, 2023, (1657) 1672.

¹⁸² Art. 496/1, §1, lid 1 oud BW; JANS A., 'De partner en de bewindvoering over de goederen: de verkoop van een appartement ter financiering van zorgkosten (noot onder Vred. 15 maart 2024)', *T.Vred.* 2024/7-8, (499) 503; MARTYN G., ROTTHIER K., D'HONDT K. e.a., *De vrederechter "Tot uw dienst"*, die Keure, 2018, 48; MEVESEN B., 'Het bewind: werking en organisatie' in SENA EVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (141) 145; ROTTHIER K., WUYTS T. en VAN DEN EEDEN E., 'De rechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (103) 195; WUYTS T., 'Bewindvoering' in *Overzicht van rechtspraak. Personenrecht (2009-2022)*, TPR, 2023, (1657) 1672.

¹⁸³ Art. 496/2 oud BW; MARTYN G., ROTTHIER K., D'HONDT K. e.a., *De vrederechter "Tot uw dienst"*, die Keure, 2018, 48; MEVESEN B., 'Het bewind: werking en organisatie' in SENA EVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (141) 144; ROTTHIER K., WUYTS T. en VAN DEN EEDEN E., 'De rechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (103) 195; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Alois Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 170; WUYTS T., 'Bewindvoering' in *Overzicht van rechtspraak. Personenrecht (2009-2022)*, TPR, 2023, (1657) 1672.

¹⁸⁴ Art. 494, c)/1 en 496/3, lid 2 tot 3 oud BW; FRESON I. en JANS A., 'Bewindvoering in transitie: de impact van de wet van 8 november 2023 betreffende het statuut van bewindvoerder over een beschermde persoon op familiale en professionele bewindvoerders', *T.Fam.* 2024/6, (185) 187; JANS A., 'Noot bij de beschikking van het vredege recht van Antwerpen (2de kanton) d.d. 15 maart 2024. De partner en de bewindvoering over de goederen de verkoop van een appartement ter financiering van zorgkosten', *T.Vred.* 2024/7-8, (499) 507; MEVESEN B., 'Het bewind: werking en organisatie' in SENA EVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (141) 146; ROTTHIER K., WUYTS T. en VAN DEN EEDEN E., 'De

ligt het dan ook voor de hand dat Anne in aanmerking komt, aangezien zij het best geplaatst is om zijn belangen te kennen en te behartigen. Volgens bepaalde rechtspraak wordt de echtgenoot zelfs vaak beschouwd als de meest geschikte kandidaat.¹⁸⁵

125. Toch is deze keuze niet zonder nuances. Indien de echtgenoot als bewindvoerder wordt aangesteld, maar er zich een belangenconflict voordoet, bijvoorbeeld bij een wijziging van de huwelijksovereenkomst, kan de vrederechter een bewindvoerder *ad hoc* aanduiden. Deze zal dan specifiek voor die handeling optreden in plaats van de echtgenoot-bewindvoerder.¹⁸⁶

126. Wanneer er geen geschikte familiale bewindvoerder beschikbaar is, of wanneer de vrederechter oordeelt dat dit niet in het belang van de beschermde persoon is, kan een professionele bewindvoerder worden aangesteld. Dit is een onafhankelijke derde die is opgenomen in het nationaal register en die aan bepaalde kwaliteitsvereisten moet voldoen, zoals opleiding, onafhankelijkheid en onpartijdigheid.¹⁸⁷

127. Hoewel dit het wettelijke kader is, blijkt uit verschillende evaluaties dat het in de praktijk niet steeds wordt nageleefd. Zo blijkt uit het evaluatierapport bij de wet van 17 maart 2013 dat het aandeel professionele bewindvoerders relatief hoog ligt. Uit gegevens over de periode 2015–2022 blijkt dat dit aandeel in België is gestegen van gemiddeld 40% naar 48%.¹⁸⁸ Daarnaast toont een audit van de Hoge Raad voor de Justitie aan dat vrederechters in bepaalde gevallen systematisch de voorkeur geven aan professionele bewindvoerders, zelfs wanneer een familiale bewindvoerder beschikbaar is.¹⁸⁹ Volgens de Hoge Raad houdt dit verband met een verminderd vertrouwen in familiale bewindvoerders en met praktische overwegingen, zoals de extra werklast voor de griffie. Dit kan echter problematisch zijn, omdat het risico bestaat dat het persoonlijk belang van de beschermde persoon, dat net centraal hoort te staan, naar de achtergrond verdwijnt, alsook enige geruststelling voor de andere echtgenoot.¹⁹⁰

3.3.4 Handelingen

128. Zoals eerder vermeld, bestaat de opdracht van de bewindvoerder eruit de belangen van de beschermde persoon te behartigen, met behoud van diens autonomie. In de situatie van Anne en

rechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (103) 196; WUYTS T., 'Bewindvoering' in *Overzicht van rechtspraak. Personenrecht (2009-2022)*, TPR, 2023, (1657) 1672.

¹⁸⁵ Vred. Binche 10 oktober 2017, *T.Vred.* 2018/9-10, 492; WUYTS T., 'Bewindvoering' in *Overzicht van rechtspraak. Personenrecht (2009-2022)*, TPR, 2023, (1657) 1674.

¹⁸⁶ WUYTS T., 'Bewindvoering' in *Overzicht van rechtspraak. Personenrecht (2009-2022)*, TPR, 2023, (1657) 1674.

¹⁸⁷ Art. 494, c)/2 oud BW; FRESON I. en JANS A., 'Bewindvoering in transitie: de impact van de wet van 8 november 2023 betreffende het statuut van bewindvoerder over een beschermde persoon op familiale en professionele bewindvoerders', *T.Fam.* 2024/6, (185) 187.

¹⁸⁸ HACON M. en JEURISSEN L., Evaluatie van de wet van 17 maart 2013 tot hervorming van de regelingen inzake onbekwaamheid en tot instelling van een nieuwe beschermingsstatus die strookt met de menselijke waardigheid, 22 januari 2025, 113, https://justitie.belgium.be/nl/publicaties/evaluatie_van_de_wet_van_17_maart_2013.

¹⁸⁹ FRESON I. en JANS A., 'Bewindvoering in transitie: de impact van de wet van 8 november 2023 betreffende het statuut van bewindvoerder over een beschermde persoon op familiale en professionele bewindvoerders', *T.Fam.* 2024/6, (185) 186; HOGE RAAD VOOR JUSTITIE, *Het toezicht op de bewindvoeringen door de vrederechters*, 2019, 20, <https://hrj.be/nl/publicaties/2019/audit-het-toezicht-op-de-bewindvoeringen-door-de-vrederechters>.

¹⁹⁰ HOGE RAAD VOOR JUSTITIE, *Het toezicht op de bewindvoeringen door de vrederechters*, 2019, 20, <https://hrj.be/nl/publicaties/2019/audit-het-toezicht-op-de-bewindvoeringen-door-de-vrederechters>.

Thomas betekent dit dat, zelfs indien Anne als bewindvoerder optreedt, zij niet zomaar alle beslissingen in zijn plaats kan nemen. De tussenkomst van de bewindvoerder is immers beperkt tot de handelingen waarvoor hij door de vrederechter bevoegd werd verklaard (*supra* nr. 117).¹⁹¹

129. De vrederechter zal in eerste instantie nagaan of een systeem van bijstand volstaat (*supra* nr. 57).¹⁹² Dit is de minst ingrijpende maatregel en houdt in dat de beschermde persoon zelf rechtshandelingen stelt, maar daarbij wordt ondersteund door de bewindvoerder. Die bijstand kan bijvoorbeeld bestaan uit het geven van voorafgaande toestemming voor bepaalde belangrijke handelingen, zoals de verkoop van de gezinswoning.¹⁹³

130. Indien bijstand onvoldoende bescherming biedt, kan de vrederechter overgaan tot een systeem van vertegenwoordiging, hetgeen uitdrukkelijk in de beschikking moet worden bepaald (*supra* nr. 57).¹⁹⁴ In dat geval treedt de bewindvoerder op in naam en voor rekening van de beschermde persoon. Concreet betekent dit dat de bewindvoerder het vermogen beheert en de beschermde persoon vertegenwoordigt bij juridische handelingen. Dit sluit evenwel niet uit dat de beschermde persoon bij het besluitvormingsproces betrokken blijft, zo dient er minstens eenmaal per jaar overleg plaats te vinden tussen beiden.¹⁹⁵ De vrederechter kan bovendien een combinatie voorzien, waarbij voor bepaalde handelingen bijstand geldt en voor andere vertegenwoordiging.¹⁹⁶

¹⁹¹ MOSSELMANS S. en VAN THIENEN A., 'Meerderjarige beschermde personen: update en modernisering met titel 2 van de wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie', *T.Fam.* 2020/2-3, (38) 39; SWENNEN F., 'Rechterlijke bescherming' in *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2026, (232) 251-252; WUYTS T., 'Bewindvoering' in *Overzicht van rechtspraak. Personenrecht (2009-2022)*, TPR, 2023, (1657) 1657 en 1670-1672; WUYTS T., 'Maatwerk bij bewindvoering: de kloof tussen recht en praktijk', *T.Fam.* 2024/9, (278) 278.

¹⁹² Art. 492 en 492/2 lid 2 oud BW; Verslag wetsvoorstel tot invoering van een globaal beschermingsstatuut voor meerderjarige wilsonbekwame personen en wetsvoorstel tot instelling van een algemene regeling van voorlopig bewind over goederen en personen, KAMER, 2011-2012, 16 juli 2012, nr. 53-1009/10, 34; MARTYN G., ROTTHIER K., D'HONDT K. e.a., *De vrederechter "Tot uw dienst"*, die Keure, 2018, 45-46; ROTTHIER K., WUYTS T. en VAN DEN EEDEN E., 'De rechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (103) 202; WUYTS T., 'Maatwerk bij bewindvoering: de kloof tussen recht en praktijk', *T.Fam.* 2024/9, (278) 278.

¹⁹³ Art. 494 en 498/1 oud BW; JANS A., 'De partner en de bewindvoering over de goederen: de verkoop van een appartement ter financiering van zorgkosten (noot onder Vred. 15 maart 2024)', *T.Vred.* 2024/7-8, (499) 503; MARTYN G., ROTTHIER K., D'HONDT K. e.a., *De vrederechter "Tot uw dienst"*, die Keure, 2018, 45; ROTTHIER K., WUYTS T. en VAN DEN EEDEN E., 'De rechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (103) 202 en 204; SWENNEN F., 'Rechterlijke bescherming' in *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2026, (232) 239; WUYTS T., 'Bewindvoering' in *Overzicht van rechtspraak. Personenrecht (2009-2022)*, TPR, 2023, (1657) 1670; WUYTS T., 'Maatwerk bij bewindvoering: de kloof tussen recht en praktijk', *T.Fam.* 2024/9, (278) 278.

¹⁹⁴ Art. 492/2, lid 1 en 2 oud BW; Verslag wetsvoorstel tot invoering van een globaal beschermingsstatuut voor meerderjarige wilsonbekwame personen en wetsvoorstel tot instelling van een algemene regeling van voorlopig bewind over goederen en personen, KAMER, 2011-2012, 16 juli 2012, nr. 53-1009/10, 34; JANS A., 'De partner en de bewindvoering over de goederen: de verkoop van een appartement ter financiering van zorgkosten (noot onder Vred. 15 maart 2024)', *T.Vred.* 2024/7-8, (499) 503; MARTYN G., ROTTHIER K., D'HONDT K. e.a., *De vrederechter "Tot uw dienst"*, die Keure, 2018, 46; ROTTHIER K., WUYTS T. en VAN DEN EEDEN E., 'De rechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (103) 202; WUYTS T., 'Maatwerk bij bewindvoering: de kloof tussen recht en praktijk', *T.Fam.* 2024/9, (278) 279.

¹⁹⁵ Art. 499/1, §3, lid 2 oud BW; JANS A., 'De partner en de bewindvoering over de goederen: de verkoop van een appartement ter financiering van zorgkosten (noot onder Vred. 15 maart 2024)', *T.Vred.* 2024/7-8, (499) 503; MARTYN G., ROTTHIER K., D'HONDT K. e.a., *De vrederechter "Tot uw dienst"*, die Keure, 2018, 46; SWENNEN F., 'Rechterlijke bescherming' in *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2026, (232) 239; WUYTS T., 'Bewindvoering' in *Overzicht van rechtspraak. Personenrecht (2009-2022)*, TPR, 2023, (1657) 1671; WUYTS T., 'Maatwerk bij bewindvoering: de kloof tussen recht en praktijk', *T.Fam.* 2024/9, (278) 279.

¹⁹⁶ ROTTHIER K., WUYTS T. en VAN DEN EEDEN E., 'De rechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (103) 202; WUYTS T., 'Buitengerechtigde bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (51) 97.

131. De vrederechter kan een gerechtelijke beschermingsmaatregel bevelen met betrekking tot de persoon en/of de goederen van de te beschermen persoon.¹⁹⁷ Niet alle handelingen kunnen evenwel door de bewindvoerder worden verricht. Hoogstpersoonlijke rechtshandelingen, zoals opgesomd in artikel 497/2 oud Burgerlijk Wetboek, blijven steeds voorbehouden aan de beschermde persoon zelf, bijvoorbeeld het verlenen van toestemming tot het huwelijk.¹⁹⁸ Daarnaast bestaan er handelingen waarvoor de beschermde persoon enkel met machtiging van de vrederechter kan optreden. Ook in die gevallen kan de bewindvoerder in beginsel niet in de plaats treden, behoudens wettelijk bepaalde uitzonderingen. Deze beperkingen sluiten aan bij het proportionaliteitsbeginsel, volgens hetwelk de bescherming niet verder mag reiken dan noodzakelijk.¹⁹⁹

132. Voor echtgenoten rijst bovendien een specifieke problematiek wanneer zij gehuwd zijn onder een *gemeenschapsstelsel*. In dat geval moet zorgvuldig worden omgegaan met de gemeenschappelijke goederen. Het is essentieel dat het vermogen van de beschermde persoon duidelijk gescheiden blijft van dat van de bewindvoerder. Daarom bepaalt de vrederechter doorgaans welk bedrag op een aparte rekening van de beschermde persoon wordt geplaatst, die door de bewindvoerder wordt beheerd.²⁰⁰ Uit rechtspraak blijkt echter dat deze regeling niet mag leiden tot een feitelijke beperking van de rechten van de andere echtgenoot. Wanneer bijvoorbeeld alle gemeenschappelijke gelden op de rekening van de beschermde persoon worden geplaatst, zou dit de handelingsvrijheid van de andere echtgenoot, in casu Anne, onterecht kunnen beperken. Om dit te vermijden, wordt aangenomen dat de echtgenoot-bewindvoerder gemachtigd moet worden om de helft van deze gemeenschappelijke gelden naar zijn eigen rekening over te brengen. Op die manier blijft het evenwicht tussen bescherming en autonomie, ook binnen het huwelijk, behouden.²⁰¹

¹⁹⁷ Art. 492/1, §1, lid 3 en 492/1, §2, lid 3 oud BW; JANS A., 'De partner en de bewindvoering over de goederen: de verkoop van een appartement ter financiering van zorgkosten (noot onder Vred. 15 maart 2024)', *T.Vred.* 2024/7-8, (499) 502; MARTYN G., ROTTHIER K., D'HONDT K. e.a., *De vrederechter "Tot uw dienst"*, die Keure, 2018, 40 en 45; MEVESEN B., 'Het bewind: werking en organisatie' in SENA EVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (141) 142; SENA EVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 219.

¹⁹⁸ Art. 497/2, 1^ooud BW; DEGUEL F., 'Pot-pourri pour les personnes majeures protégées', *JT* 2019/19, (369) 374; MARTYN G., ROTTHIER K., D'HONDT K. e.a., *De vrederechter "Tot uw dienst"*, die Keure, 2018, 46; ROTTHIER K., WUYTS T. en VAN DEN EEDEN E., 'De rechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (103) 203-204; SENA EVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 219; SWENNEN F., 'Rechterlijke bescherming' in *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2026, (232) 252-253; WUYTS T., 'Het eengemaakte beschermingsstatuut voor wilsonbekwamen hervormd. Commentaar bij de wet van 21 december 2018' in *Onbekwame meerderjarigen: aanpassingen van de wet van 2013 – Openbare verkoop: biddit, de onlineprocedure*, Die Keure, 2019, (1) 21-22; WUYTS T., 'Bewindvoering' in *Overzicht van rechtspraak. Personenrecht (2009-2022)*, TPR, 2023, (1657) 1660.

¹⁹⁹ Art. 497/2 en 499/7, §4 oud BW; MARTYN G., ROTTHIER K., D'HONDT K. e.a., *De vrederechter "Tot uw dienst"*, die Keure, 2018, 51-53; MOSSELMANS S. en VAN THIENEN A., 'Meerderjarige beschermde personen: update en modernisering met titel 2 van de wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie', *T.Fam.* 2020/2-3, (38) 39; ROTTHIER K., WUYTS T. en VAN DEN EEDEN E., 'De rechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (103) 137-141; SWENNEN F., 'Rechterlijke bescherming' in *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2026, (232) 238; WUYTS T., 'Het eengemaakte beschermingsstatuut voor wilsonbekwamen hervormd. Commentaar bij de wet van 21 december 2018' in *Onbekwame meerderjarigen: aanpassingen van de wet van 2013 – Openbare verkoop: biddit, de onlineprocedure*, Die Keure, 2019, (1) 23-24; WUYTS T., 'Bewindvoering' in *Overzicht van rechtspraak. Personenrecht (2009-2022)*, TPR, 2023, (1657) 1663.

²⁰⁰ Art. 499/3 en 499/4 oud BW; WUYTS T., 'Bewindvoering' in *Overzicht van rechtspraak. Personenrecht (2009-2022)*, TPR, 2023, (1657) 1659.

²⁰¹ Vred. Enghien-Lens 19 oktober 2017, *T.Vred.* 2018/9-10, (515) 515; WUYTS T., 'Bewindvoering' in *Overzicht van rechtspraak. Personenrecht (2009-2022)*, TPR, 2023, (1657) 1659.

3.3.5 Verhouding ten opzichte van buitengerechtelijke bescherming

133. De verhouding tussen buitengerechtelijke en gerechtelijke bescherming wordt beheerst door het subsidiariteitsbeginsel (*supra* nr. 118). Dit betekent dat de voorkeur in principe uitgaat naar de buitengerechtelijke bescherming, zoals de zorgvolmacht van Thomas ten voordele van Anne, en dat een gerechtelijke beschermingsmaatregel slechts wordt overwogen wanneer deze onvoldoende bescherming biedt. De buitengerechtelijke bescherming is de minst ingrijpende maatregel.²⁰² Concreet houdt dit in dat, wanneer de vrederechter wordt gevat met een verzoek tot gerechtelijke bescherming van Thomas, eerst wordt nagegaan of er reeds een zorgvolmacht bestaat. Via het Centraal Register voor Lastgevingen kan worden gecontroleerd of Thomas een dergelijke volmacht heeft opgesteld en of deze nog van kracht is. Indien dat het geval is, zal de vrederechter in principe de uitvoering van deze buitengerechtelijke regeling respecteren.²⁰³

134. Slechts wanneer de zorgvolmacht onvoldoende waarborgen biedt, kan de vrederechter beslissen om toch een gerechtelijke beschermingsmaatregel op te leggen.²⁰⁴ Dit kan zich bijvoorbeeld voordoen wanneer er ernstige bezwaren bestaan tegen Anne als lasthebber, of wanneer de uitvoering van de zorgvolmacht de belangen van Thomas in het gedrang brengt. In dat geval moet de vrederechter deze beslissing uitdrukkelijk en zorgvuldig motiveren. Het is daarbij belangrijk te

²⁰² Wetsvoorstel tot invoering van een globaal beschermingsstatuut voor meerderjarige wilsonbekwame personen, KAMER, 2010-2011, 11 januari 2011, nr. 53-1009/001, 6 en 21; Verslag wetsvoorstel tot invoering van een globaal beschermingsstatuut voor meerderjarige wilsonbekwame personen en wetsvoorstel tot instelling van een algemene regeling van voorlopig bewind over goederen en personen, KAMER, 2011-2012, 16 juli 2012, nr. 53-1009/10, 34; Cass. (3ek.) 9 september 2024, AR C.23.0339.N, 'A. T./A. L., B. R., J. V. D. M., e.a.'; GALLUS N. en VAN HALTEREN T., *Le nouveau régime de protection des personnes majeures. Analyse de la loi du 17 mars 2013*, 2014, 34; JANS A., 'De partner en de bewindvoering over de goederen: de verkoop van een appartement ter financiering van zorgkosten (noot onder Vred. 15 maart 2024)', *T.Vred.* 2024/7-8, (499) 502; MOSSELMANS S. en VAN THIENEN A., 'Meerderjarige beschermde personen: update en modernisering met titel 2 van de wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie', *T.Fam.* 2020/2-3, (38) 39; ROTTHIER K., WUYTS T. en VAN DEN EEDEN E., 'De rechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (103) 188 en 202; SENA EVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 199 en 203; SWENNEN F., 'Rechterlijke bescherming' in *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2026, (232) 234; VERSCHELDEN G., 'Onbekwaamheid - de persoon' in SENA EVE P., SWENNEN F. en VERSCHELDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (49) 25; WUYTS T., 'Een buitengerechtelijke bescherming geniet voorrang op een rechterlijke bescherming zelfs bij ruzie binnen de familie', *T.Fam.* 2020/2-3, (88) 89.

²⁰³ Art. 1242 Ger.W.; JANS A., 'De partner en de bewindvoering over de goederen: de verkoop van een appartement ter financiering van zorgkosten (noot onder Vred. 15 maart 2024)', *T.Vred.* 2024/7-8, (499) 502; MEVESEN B., 'Waarom een bewind overbodig kan zijn (noot bij Vred. Antwerpen (2e k.) 7 juni 2018)', *T.Vred.* 2019/5-6, (276) 276; ROTTHIER K., WUYTS T. en VAN DEN EEDEN E., 'De rechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (103) 113; SENA EVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 203; SWENNEN F., 'Rechterlijke bescherming' in *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2026, (232) 234; VERSCHELDEN G., 'Onbekwaamheid - de persoon' in SENA EVE P., SWENNEN F. en VERSCHELDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (49) 25-26; WUYTS T., 'Buitengerechtelijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (51) 85; WUYTS T., 'Een buitengerechtelijke bescherming geniet voorrang op een rechterlijke bescherming zelfs bij ruzie binnen de familie', *T.Fam.* 2020/2-3, (88) 89.

²⁰⁴ Art. 492 oud BW; Cass. 9 september 2024, C.23.0339.N, 4; JANS A., 'De partner en de bewindvoering over de goederen: de verkoop van een appartement ter financiering van zorgkosten (noot onder Vred. 15 maart 2024)', *T.Vred.* 2024/7-8, (499) 502; SENA EVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 203; SWENNEN F., 'Rechterlijke bescherming' in *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2026, (232) 234; VERSCHELDEN G., 'Onbekwaamheid - de persoon' in SENA EVE P., SWENNEN F. en VERSCHELDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, (49) 26; WUYTS T., 'Het aangemaakte beschermingsstatuut voor wilsonbekwamen hervormd. Commentaar bij de wet van 21 december 2018' in *Onbekwame meerderjarigen: aanpassingen van de wet van 2013 – Openbare verkoop: biddit, de onlineprocedure*, Die Keure, 2019, (1) 11; WUYTS T., 'Buitengerechtelijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (51) 85; WUYTS T., 'Een buitengerechtelijke bescherming geniet voorrang op een rechterlijke bescherming zelfs bij ruzie binnen de familie', *T.Fam.* 2020/2-3, (88) 88.

benadrukken dat loutere conflicten of wantrouwen binnen de familie, bijvoorbeeld vanwege erfgenamen, op zich geen doorslaggevend argument vormen.²⁰⁵

135. Daarnaast is ook een combinatie van beide systemen mogelijk. De vrederechter kan beslissen om een gerechtelijke beschermingsmaatregel te organiseren bovenop de bestaande zorgvolmacht. In dat geval blijft Anne in principe optreden als lasthebber, maar wordt haar bevoegdheid aangevuld of beperkt door een bewindvoerder.²⁰⁶ Zo kan bijvoorbeeld worden bepaald dat Anne instaat voor het dagelijks beheer van het vermogen van Thomas, terwijl voor ingrijpendere handelingen, zoals bepaalde beschikkingshandelingen waarvoor een machtiging vereist is, de tussenkomst van een bewindvoerder nodig is.²⁰⁷ Ook de concrete uitvoering van de zorgvolmacht kan door de vrederechter worden bijgestuurd. Hij kan voorwaarden opleggen, de bevoegdheden van Anne aanpassen of beperken, en sancties voorzien indien de lastgeving niet correct wordt uitgevoerd. Zo blijft de bescherming van Thomas steeds gewaarborgd, ook wanneer de buitengerechtelijke regeling op zich behouden blijft.²⁰⁸

3.4 Huwelijksvermogensrechtelijke instrumenten

136. Naast de beschermingsmaatregelen geregeld in art. 494 e.v. oud BW kunnen echtgenoten ook beroep doen op de regels van het huwelijksvermogensrecht. De wetgever voorziet immers in mechanismen die toelaten om, binnen de context van het huwelijk, bepaalde knelpunten op te vangen wanneer één van de echtgenoten onbekwaam is. Deze instrumenten vertrekken vanuit het idee van wederzijdse solidariteit tussen echtgenoten en bieden een eerste, zij het meer beperkte, vorm van bescherming. Binnen het primair huwelijksvermogensstelsel gaat het om de rechterlijke machtiging, de gerechtelijke indeplaatsstelling en de ontvangstmachtiging. In het secundair huwelijksvermogensstelsel betreft het de vervangende rechterlijke machtiging en de overdracht van bestuursbevoegdheden. Op die manier kan het huwelijk zelf in zekere zin functioneren als een vorm van buitengerechtelijke bescherming.²⁰⁹

²⁰⁵ Art. 490/1, §2, lid 3 oud BW; WUYTS T., 'Buitengerechtelijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (51) 85; WUYTS T., 'Een buitengerechtelijke bescherming geniet voorrang op een rechterlijke bescherming zelfs bij ruzie binnen de familie', *T.Fam.* 2020/2-3, (88) 90.

²⁰⁶ Art. 490/1, §2, lid 3 oud BW; Verslag wetsvoorstel tot invoering van een globaal beschermingsstatuut voor meerderjarige wilsonbekwame personen en wetsvoorstel tot instelling van een algemene regeling van voorlopig bewind over goederen en personen, KAMER, 2011-2012, 16 juli 2012, nr. 53-1009/10, 34; ROTTHIER K., WUYTS T. en VAN DEN EEDEN E., 'De rechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (103) 187; SENA EVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 204; WUYTS T., 'Buitengerechtelijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (51) 85; WUYTS T., 'Een buitengerechtelijke bescherming geniet voorrang op een rechterlijke bescherming zelfs bij ruzie binnen de familie', *T.Fam.* 2020/2-3, (88) 88 en 91.

²⁰⁷ SENA EVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 204; WUYTS T., 'Buitengerechtelijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (51) 85-86.

²⁰⁸ Art. 490/2, §2 oud BW; ROTTHIER K., WUYTS T. en VAN DEN EEDEN E., 'De rechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (103) 187.

²⁰⁹ Art. 220 oud BW; art. 2.3.34 en 2.3.40 BW; CASMAN H., 'Art. 220 B.W' in CASMAN H. en VAN LOOCK M. (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2023, 1; JANS A., 'De partner en de bewindvoering over de goederen: de verkoop van een appartement ter financiering van zorgkosten (noot onder Vred. 15 maart 2024)', *T.Vred.* 2024/7-8, (499) 507-508; VANDERHULST V., 'Gerechtelijke indeplaatsstelling of voorlopig bewind: welk statuut geniet voorrang bij gehuwden?', *Not.Fisc.M.* 2013/6, (158) 158; VAN DER MEERSCH B., 'De rechterlijke

3.4.1 Primair huwelijksvermogensstelsel

137. Binnen het primair huwelijksvermogensrecht voorziet artikel 219 oud BW in de mogelijkheid van een conventionele lastgeving. Deze bepaling bestaat naast de gemeenrechtelijke regels inzake lastgeving.²¹⁰ Hoewel een dergelijke overeenkomst het mogelijk maakt dat de ene echtgenoot tijdens het huwelijk bepaalde of alle zaken van de andere beheert of daarover beschikt, heeft zij niet dezelfde draagwijdte als de zorgvolmacht (*supra* nr. 112).²¹¹ In tegenstelling tot de zorgvolmacht vereist deze vorm van lastgeving immers dat beide echtgenoten wilsbekwaam zijn voor haar geldige werking. Zodra één van hen onbekwaam wordt, houdt de lastgeving van rechtswege op uitwerking te hebben.²¹² Om die reden wordt dit instrument hier niet verder besproken.

138. Artikel 220 oud BW voorziet daarnaast in drie instrumenten die relevant zijn wanneer de instemming of het optreden van de wilsonbekwame echtgenoot vereist is, met name de rechterlijke machtiging, gerechtelijke indeplaatsstelling en ontvangstmachtiging. Deze bepaling maakt deel uit van het primair huwelijksstelsel en is bijgevolg van toepassing op alle gehuwden. Hoewel elk instrument een eigen toepassingsgebied heeft, vereisen zij allemaal een tussenkomst van de familierechter of vrederechter.²¹³ Voor Anne betekent dit dat zij telkens een procedure moet opstarten, wat een bijkomende drempel vormt in een reeds moeilijke situatie.

3.4.1.1 Rechterlijke machtiging (art. 220, §1 oud BW)

139. Een eerste mogelijkheid voor Anne is het verkrijgen van een rechterlijke machtiging door een verzoekschrift te richten aan de rechtbank van eerste aanleg van de laatste echtelijke verblijfplaats. Hiermee kan zij de ontbrekende toestemming van Thomas laten vervangen wanneer deze vereist is voor bepaalde rechtshandelingen, in het bijzonder met betrekking tot de gezinswoning en de huisraad.²¹⁴ Dit instrument is dan ook een aanvulling op een eerder artikel, artikel 215 oud BW,

machtiging en de gerechtelijke indeplaatsstelling (art. 220, § 1 en § 2, B.W.), *RW* 1991/32, (1077) 1077; VERSCHULDEN G., VASSEUR R., WUYTS T. e.a., 'Het huwelijk' in *Focus op personen- en familierecht*, Wolters Kluwer, 2024, (1) 86; WOLF A., 'Art. 220 B.W.' in *Comm.Pers* 2025, Wolters Kluwer, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn60098&check=true&sourceid=dn60098&state=changed>.

²¹⁰ Art. 1984-2010 oud BW; CASMAN H., 'Lastgeving tussen echtgenoten' in CASMAN H. en VAN LOOCK M. (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2023, 1 en 3; LAMBERS J., VERSTREKEN L. en VAN DE VENNE E., 'Lastgeving, mandaat, volmacht' in *Bijvoorbeeld. Modellen voor het bedrijfsleven.*, 2023, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn300196310&check=true&sourceid=dn300196310&state=changed>; VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch Familierecht*, die Keure, 2010, 492-493; WOLF A., 'Art. 219 B.W.' in *Comm.Pers.* 1995, Wolters Kluwer, 219, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn11833&scrollid=dn11833&NavSearchId=13253200>.

²¹¹ CALLENS M. en MAHIEU G., 'Contrats entre époux', *Rep.Not.* 1980/33, (17) 18; CASMAN H., 'Lastgeving tussen echtgenoten' in CASMAN H. en VAN LOOCK M. (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2023, 3; VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch Familierecht*, die Keure, 2010, 493; VERSCHULDEN G., VASSEUR R., WUYTS T. e.a., 'Het huwelijk' in *Focus op personen- en familierecht*, Wolters Kluwer, 2024, (1) 85; WOLF A., 'Art. 219 B.W.' in *Comm.Pers.* 1995, Wolters Kluwer, 219, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn11833&scrollid=dn11833&NavSearchId=13253200>.

²¹² Art. 2003, laatste lid oud BW.

²¹³ CASMAN H., 'Art. 220 B.W.' in CASMAN H. en VAN LOOCK M. (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2023, 1; JANS A., 'De partner en de bewindvoering over de goederen: de verkoop van een appartement ter financiering van zorgkosten (noot onder Vred. 15 maart 2024)', *T.Vred.* 2024/7-8, (499) 508; SENAËVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 232; VANDERHULST V., 'Gerechtelijke indeplaatsstelling of voorlopig bewind: welk statuut geniet voorrang bij gehuwden?', *Not.Fisc.M.* 2013/6, (158) 158; VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch Familierecht*, die Keure, 2010, 461-462; WOLF A., 'Art. 220 B.W.' in *Comm.Pers* 2025, Wolters Kluwer, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn60098&check=true&sourceid=dn60098&state=changed>.

²¹⁴ Art. 628, 2° en 1253quinquies Ger.W.; CASMAN H., 'Art. 220 B.W.' in CASMAN H. en VAN LOOCK M. (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2023, 2-3; SENAËVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 233; VAN DEN EEDEN E. en ROTTHIER K., 'Algemene situering van het voorlopig bewind' in *Voorlopig bewind. Praktische handleiding*, Wolters Kluwer, 2008, (1) 15; VAN DER

voorzien tot bescherming van de gezinswoning.²¹⁵ Dit artikel bepaalt dat een echtgenoot de gezinswoning en de daarin aanwezige huisraad niet kan vervreemden of hypothekeken zonder de toestemming van de andere echtgenoot.²¹⁶

140. Voor de toekenning van deze machtiging is vereist dat Thomas zich in een toestand bevindt waarin hij afwezig is of in de onmogelijkheid verkeert om zijn wil te uiten. Onder afwezigheid wordt in deze context verstaan een feitelijke, tijdelijke verwijdering uit de echtelijke woning, en niet de juridische afwezigheid zoals bedoeld in artikel 112 e.v. oud Burgerlijk Wetboek, waarvoor een rechterlijke vaststelling vereist is.²¹⁷ De onmogelijkheid om zijn wil te kennen te geven omvat alle situaties waarin een fysieke of mentale belemmering bestaat om toestemming te verlenen, zoals bij wilsonbekwaamheid.²¹⁸ In de rechtspraak wordt bovendien vaak vereist dat deze toestand een duurzaam karakter heeft.²¹⁹ Het toepassingsgebied van deze machtiging is evenwel beperkt. Anne kan enkel gemachtigd worden om handelingen te stellen met betrekking tot rechten waarvan zij zelf titularis is, zoals haar aandeel in de gezinswoning en huisraad.²²⁰ Zij kan via deze weg geen algemene

MEERSCH B., 'De rechterlijke machtiging en de gerechtelijke indeplaatsstelling (art. 220, § 1 en § 2, B.W.)', *RW* 1991/32, (1077) 1077-1078; VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch Familierecht*, die Keure, 2010, 494; VERSCHULDEN G., VASSEUR R., WUYTS T. e.a., 'Het huwelijk' in *Focus op personen- en familierecht*, Wolters Kluwer, 2024, (1) 86-87; WOLF A., 'Art. 220 B.W.' in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn60098&check=true&sourceid=dn60098&state=changed>.

²¹⁵ Art. 220, §1 oud BW; CASMAN H., 'Art. 220 B.W.' in CASMAN H. en VAN LOOCK M. (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2023, 2; VAN DER MEERSCH B., 'De rechterlijke machtiging en de gerechtelijke indeplaatsstelling (art. 220, § 1 en § 2, B.W.)', *RW* 1991/32, (1077) 1077; VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch Familierecht*, die Keure, 2010, 494; VERSCHULDEN G., VASSEUR R., WUYTS T. e.a., 'Het huwelijk' in *Focus op personen- en familierecht*, Wolters Kluwer, 2024, (1) 87; WOLF A., 'Art. 220 B.W.' in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn60098&check=true&sourceid=dn60098&state=changed>.

²¹⁶ Art. 215, §1 oud BW; CASMAN H., 'Art. 220 B.W.' in CASMAN H. en VAN LOOCK M. (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2023, 2; VAN DER MEERSCH B., 'De rechterlijke machtiging en de gerechtelijke indeplaatsstelling (art. 220, § 1 en § 2, B.W.)', *RW* 1991/32, (1077) 1077; VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch Familierecht*, die Keure, 2010, 494; VERSCHULDEN G., VASSEUR R., WUYTS T. e.a., 'Het huwelijk' in *Focus op personen- en familierecht*, Wolters Kluwer, 2024, (1) 87; WOLF A., 'Art. 220 B.W.' in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn60098&check=true&sourceid=dn60098&state=changed>.

²¹⁷ CASMAN H., 'Art. 220 B.W.' in CASMAN H. en VAN LOOCK M. (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2023, 2; SENAIVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 233; VAN DER MEERSCH B., 'De rechterlijke machtiging en de gerechtelijke indeplaatsstelling (art. 220, § 1 en § 2, B.W.)', *RW* 1991/32, (1077) 1078; VERSCHULDEN G., VASSEUR R., WUYTS T. e.a., 'Het huwelijk' in *Focus op personen- en familierecht*, Wolters Kluwer, 2024, (1) 86-87; WOLF A., 'Art. 220 B.W.' in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn60098&check=true&sourceid=dn60098&state=changed>.

²¹⁸ CASMAN H., 'Art. 220 B.W.' in CASMAN H. en VAN LOOCK M. (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2023, 2; SENAIVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 233; VAN DEN EEDEN E. en ROTTHIER K., 'Algemene situering van het voorlopig bewind' in *Voorlopig bewind. Praktische handleiding*, Wolters Kluwer, 2008, (1) 15; VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch Familierecht*, die Keure, 2010, 494; VERSCHULDEN G., VASSEUR R., WUYTS T. e.a., 'Het huwelijk' in *Focus op personen- en familierecht*, Wolters Kluwer, 2024, (1) 86-87; WOLF A., 'Art. 220 B.W.' in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn60098&check=true&sourceid=dn60098&state=changed>.

²¹⁹ Rb. Antwerpen 14 mei 2012, nr. 12/1167/B, *Not.Fisc.M.* 2013/6, (170) 170; Rb. Namen (afd. Dinant) 24 augustus 2020, nr. 20/274/B, *TBBR* 2020/9, 531; CASMAN H., 'Art. 220 B.W.' in CASMAN H. en VAN LOOCK M. (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2023, 3; WOLF A., 'Art. 220 B.W.' in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn60098&check=true&sourceid=dn60098&state=changed>.

²²⁰ CASMAN H., 'Art. 220 B.W.' in CASMAN H. en VAN LOOCK M. (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2023, 2; SENAIVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 234; VAN DEN EEDEN E. en ROTTHIER K., 'Algemene situering van het voorlopig bewind' in *Voorlopig bewind. Praktische handleiding*, Wolters Kluwer, 2008, (1) 15; WOLF A., 'Art. 220 B.W.' in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn60098&check=true&sourceid=dn60098&state=changed>.

bevoegdheid verkrijgen over het vermogen van Thomas of over het gemeenschappelijk vermogen.²²¹ Binnen deze grenzen kan de machtiging Anne wel toelaten om verregaande rechtshandelingen te stellen, zoals het vervreemden, hypotheekeren of zelfs kosteloos overdragen van goederen.²²²

3.4.1.2 Gerechtelijke indeplaatsstelling (art. 220, §2 oud BW)

141. Een tweede instrument dat in artikel 220 oud BW vervat is, is de gerechtelijke indeplaatsstelling. Hierbij kan Anne de familierechter van de laatste echtelijke verblijfplaats verzoeken om haar in de plaats te stellen van Thomas, zodat zij diens rechten geheel of gedeeltelijk kan uitoefenen.²²³ Dit instrument voorziet in een algemene vertegenwoordiging.²²⁴

142. Dit instrument komt in beeld wanneer Thomas niet langer in staat is zijn wil te uiten (*supra* nr. 140) Deze onmogelijkheid om zijn wil te uiten wordt in de rechtspraak ruim geïnterpreteerd en omvat onder meer situaties van coma, ernstige dementie of een blijvende geestesstoornis.²²⁵ Daarnaast geldt als voorwaarde dat Thomas geen lasthebber of wettelijke vertegenwoordiger heeft aangeduid. Indien zijn belangen reeds worden behartigd via lastgeving of wettelijke vertegenwoordiging, vervalt in principe de noodzaak van indeplaatsstelling.²²⁶ Deze regel wordt

²²¹ CASMAN H., 'Art. 220 B.W.' in CASMAN H. en VAN LOOCK M. (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2023, 2; VAN DER MEERSCH B., 'De rechterlijke machtiging en de gerechtelijke indeplaatsstelling (art. 220, § 1 en § 2, B.W.)', *RW* 1991/32, (1077) 1078; WOLF A., 'Art. 220 B.W.' in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn60098&check=true&sourceid=dn60098&state=changed>.

²²² CASMAN H., 'Art. 220 B.W.' in CASMAN H. en VAN LOOCK M. (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2023, 2; WOLF A., 'Art. 220 B.W.' in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn60098&check=true&sourceid=dn60098&state=changed>.

²²³ Art. 628, 2° en 1253bis Ger.W.; CASMAN H., 'Art. 220 B.W.' in CASMAN H. en VAN LOOCK M. (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2023, 3 en 6; SENAËVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 232; VAN DEN EEDEN E. en ROTTHIER K., 'Algemene situering van het voorlopig bewind' in *Voorlopig bewind. Praktische handleiding*, Wolters Kluwer, 2008, (1) 15; VANDERHULST V., 'Gerechtelijke indeplaatsstelling of voorlopig bewind: welk statuut geniet voorrang bij gehuwden?', *Not.Fisc.M.* 2013/6, (158) 158-159; VAN DER MEERSCH B., 'De rechterlijke machtiging en de gerechtelijke indeplaatsstelling (art. 220, § 1 en § 2, B.W.)', *RW* 1991/32, (1077) 1078; VANTHIENEN C., 'Primair huwelijksvermogensstelsel' in DECLERCK C. en MOSSELMANS S. (eds.), *Patrimonium 2022*, die Keure, 2022, (3) 3; VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch Familierecht*, die Keure, 2010, 495; VERSCHULDEN G., VASSEUR R., WUYTS T. e.a., 'Het huwelijk' in *Focus op personen- en familierecht*, Wolters Kluwer, 2024, (1) 87; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 178; WOLF A., 'Art. 220 B.W.' in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn60098&check=true&sourceid=dn60098&state=changed>.

²²⁴ Art. 220, §2 oud BW; CASMAN H., 'Art. 220 B.W.' in CASMAN H. en VAN LOOCK M. (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2023, 5; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 178; WOLF A., 'Art. 220 B.W.' in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn60098&check=true&sourceid=dn60098&state=changed>.

²²⁵ CASMAN H., 'Art. 220 B.W.' in CASMAN H. en VAN LOOCK M. (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2023, 3-4; J.P., 'Indeplaatsstelling wegens onbekwaamheid tot wilsuiging (noot onder Rb. Brussel (14e k.) 28 december 1977)', *RW* 1978/4, (229) 231; VANDERHULST V., 'Gerechtelijke indeplaatsstelling of voorlopig bewind: welk statuut geniet voorrang bij gehuwden?', *Not.Fisc.M.* 2013/6, (158) 159; VAN DER MEERSCH B., 'De rechterlijke machtiging en de gerechtelijke indeplaatsstelling (art. 220, § 1 en § 2, B.W.)', *RW* 1991/32, (1077) 1078; VANTHIENEN C., 'Primair huwelijksvermogensstelsel' in DECLERCK C. en MOSSELMANS S. (eds.), *Patrimonium 2022*, die Keure, 2022, (3) 4; VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch Familierecht*, die Keure, 2010, 495; VERSCHULDEN G., VASSEUR R., WUYTS T. e.a., 'Het huwelijk' in *Focus op personen- en familierecht*, Wolters Kluwer, 2024, (1) 87; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 178; WOLF A., 'Art. 220 B.W.' in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn60098&check=true&sourceid=dn60098&state=changed>.

²²⁶ VANDERHULST V., 'Gerechtelijke indeplaatsstelling of voorlopig bewind: welk statuut geniet voorrang bij gehuwden?', *Not.Fisc.M.* 2013/6, (158) 160; VAN DER MEERSCH B., 'De rechterlijke machtiging en de gerechtelijke indeplaatsstelling (art. 220, § 1 en § 2, B.W.)', *RW* 1991/32, (1077) 1079-180; VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch Familierecht*, die Keure, 2010, 495; WOLF A., 'Art. 220 B.W.' in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn60098&check=true&sourceid=dn60098&state=changed>.

echter niet strikt toegepast: de indeplaatsstelling kan nog steeds worden gevraagd voor bevoegdheden die niet onder de bestaande vertegenwoordiging vallen. Dit voorkomt misbruik, met name dat een echtgenoot zich via indeplaatsstelling zou kunnen onttrekken aan het toezicht van de vrederechter.²²⁷

Een lasthebber is een derde persoon aangesteld via een lastgeving, hetzij volgens de gemeenrechtelijke regels uit artikelen 1984 tot 210 oud BW, hetzij via de huwelijksvermogensrechtelijke lastgeving tussen echtgenoten uit artikel 219 oud BW.²²⁸

Er bestaat onenigheid over de invulling van het begrip 'wettelijke vertegenwoordiger' in de zin van artikel 220, §2 oud BW. Deze kwalificatie is van wezenlijk belang, aangezien zij bepaalt of de gerechtelijke indeplaatsstelling al dan niet kan worden gecombineerd met een bewindvoering.²²⁹

Volgens een eerste strekking moet de bewindvoerder worden beschouwd als een wettelijke vertegenwoordiger. In die visie is een gelijktijdige toepassing van de gerechtelijke indeplaatsstelling uitgesloten. Het bestaande bewind zal dan eerst moeten worden opgeheven alvorens artikel 220 oud BW kan worden aangewend. Deze opvatting vindt steun in de ratio legis van de bepaling, met name het voorkomen van misbruik. Historisch gezien kon een echtgenoot die op grond van het toenmalige artikel 506 oud BW van rechtswege optrad als voogd van zijn onbekwaam verklaarde partner, en dus als wettelijke vertegenwoordiger fungeerde, zich via de gerechtelijke indeplaatsstelling onttrekken aan het toezicht van de familieraad. Eenzelfde risico doet zich volgens deze visie voor bij een bewindvoerder-echtgenoot, die zich via een beroep op artikel 220, §2 oud BW zou kunnen onttrekken aan de periodieke controle door de vrederechter.²³⁰ Een andere strekking stelt daarentegen dat de bewindvoerder niet als een wettelijke vertegenwoordiger in de zin van artikel 220, §2 oud BW kan worden aangemerkt. Vanuit deze benadering is een cumulatie van bewindvoering en gerechtelijke indeplaatsstelling wel mogelijk. Deze visie grijpt terug naar de situatie van vóór de invoering van de wet op het voorlopig bewind. Bovendien wordt erop gewezen dat de bewindvoerder niet over een algemene vertegenwoordigingsbevoegdheid beschikt, in het bijzonder niet voor proceshandelingen in persoonsrechtelijke aangelegenheden, zoals deze die onder het toepassingsgebied van de Wet betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke vallen.²³¹

²²⁷ VANDERHULST V., 'Gerechtelijke indeplaatsstelling of voorlopig bewind: welk statuut geniet voorrang bij gehuwden?', *Not.Fisc.M.* 2013/6, (158) 160; VAN DER MEERSCH B., 'De rechterlijke machtiging en de gerechtelijke indeplaatsstelling (art. 220, § 1 en § 2, B.W.)', *RW* 1991/32, (1077) 1079; VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch Familierecht*, die Keure, 2010, 495; WOLF A., 'Art. 220 B.W.' in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn60098&check=true&sourceid=dn60098&state=changed>.

²²⁸ CASMAN H., 'Art. 220 B.W' in CASMAN H. en VAN LOOCK M. (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2023, 3; VANDERHULST V., 'Gerechtelijke indeplaatsstelling of voorlopig bewind: welk statuut geniet voorrang bij gehuwden?', *Not.Fisc.M.* 2013/6, (158) 160.

²²⁹ VANDERHULST V., 'Gerechtelijke indeplaatsstelling of voorlopig bewind: welk statuut geniet voorrang bij gehuwden?', *Not.Fisc.M.* 2013/6, (158) 161; VAN DER MEERSCH B., 'De rechterlijke machtiging en de gerechtelijke indeplaatsstelling (art. 220, § 1 en § 2, B.W.)', *RW* 1991/32, (1077) 1079; WOLF A., 'Art. 220 B.W.', in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn60098&check=true&sourceid=dn60098&state=changed>.

²³⁰ Rb. Gent (4e k.) 3 december 2009, *RW* 2010-2011/31, (1311) 1312; ROTTHIER K., 'Is de voorlopige bewindvoerder de wettelijke vertegenwoordiger van de beschermde persoon in het raam van de Wet Persoon Geesteszieke? (noot onder Rb. Gent (4e k.) 3 december 2009)', *RW* 2010/3, (1311) 1314; VANDERHULST V., 'Gerechtelijke indeplaatsstelling of voorlopig bewind: welk statuut geniet voorrang bij gehuwden?', *Not.Fisc.M.* 2013/6, (158) 161; VAN DER MEERSCH B., 'De rechterlijke machtiging en de gerechtelijke indeplaatsstelling (art. 220, § 1 en § 2, B.W.)', *RW* 1991/32, (1077) 1079.

²³¹ ROTTHIER K., 'Is de voorlopige bewindvoerder de wettelijke vertegenwoordiger van de beschermde persoon in het raam van de Wet Persoon Geesteszieke? (noot onder Rb. Gent (4e k.) 3 december 2009)', *RW* 2010/3, (1311) 1314; VANDERHULST V., 'Gerechtelijke indeplaatsstelling of voorlopig bewind: welk statuut geniet voorrang bij gehuwden?', *Not.Fisc.M.* 2013/6, (158) 161.

143. In vergelijking met de rechterlijke machtiging heeft de gerechtelijke indeplaatsstelling een ruimer toepassingsgebied en is zij dus ingrijpender. Zij verleent de in de plaats gestelde echtgenoot een bredere bevoegdheid. Anne kan niet alleen optreden met betrekking tot de vermogensrechtelijke rechten waarvan zij zelf titularis is, maar ook de rechten van Thomas uitoefenen. Vertegenwoordiging op persoonsrechtelijk vlak is evenwel uitgesloten.²³² Het wordt bovendien niet aanvaard dat de andere echtgenoot via deze weg beschikkingen om niet kan verrichten, zoals schenkingen.²³³ Bovendien kan de rechter de indeplaatsstelling moduleren. Zo kan hij deze beperken tot bepaalde handelingen of tot een deel van het vermogen, afhankelijk van wat in de concrete situatie van Anne en Thomas noodzakelijk is.²³⁴ In de rechtsleer bestaat echter discussie over de vraag of deze bevoegdheid zich ook uitstrekt tot het gemeenschappelijk vermogen. De ene strekking baseert zich op artikel 2.3.34 van het Burgerlijk Wetboek (*infra* nrs. 147-150), en is daarom van mening dat dit instrument enkel van toepassing kan zijn op de bevoegdheden over de eigen goederen.²³⁵ De andere strekking is van mening dat het instrument op beide vermogens van toepassing kan zijn.²³⁶ Ik sluit me aan bij de eerste strekking, omdat artikel 2.3.34 BW specifiek de machtiging regelt m.b.t. het gemeenschappelijk vermogen. Als de rechter in deze situatie eerder artikel 220, §2 oud BW toepast, past deze niet de meest specifieke wetsbepaling toe.

3.4.1.3 Ontvangsmachtiging (art. 220, §3 oud BW)

144. Ten slotte kan Anne een beroep doen op de ontvangstmachtiging. Dit instrument laat haar toe om bepaalde inkomsten van Thomas te innen, met het oog op het onderhoud van het huishouden. Dit instrument kadert binnen de bijdrageverplichting binnen het huwelijk.²³⁷

²³² CASMAN H., 'Art. 220 B.W.' in CASMAN H. en VAN LOOCK M. (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2023, 5; VANDERHULST V., 'Gerechtelijke indeplaatsstelling of voorlopig bewind: welk statuut geniet voorrang bij gehuwden?', *Not.Fisc.M.* 2013/6, (158) 161; VAN DER MEERSCH B., 'De rechterlijke machtiging en de gerechtelijke indeplaatsstelling (art. 220, § 1 en § 2, B.W.)', *RW* 1991/32, (1077) 1079-1080; VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch Familierecht*, die Keure, 2010, 495; VERSCHULDEN G., VASSEUR R., WUYTS T. e.a., 'Het huwelijk' in *Focus op personen- en familierecht*, Wolters Kluwer, 2024, (1) 87; WOLF A., 'Art. 220 B.W.', in *Comm.Pers* 2025, Wolters Kluwer, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn60098&check=true&sourceid=dn60098&state=changed>.

²³³ VANDERHULST V., 'Gerechtelijke indeplaatsstelling of voorlopig bewind: welk statuut geniet voorrang bij gehuwden?', *Not.Fisc.M.* 2013/6, (158) 163-164; VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch Familierecht*, die Keure, 2010, 496; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 179.

²³⁴ VAN DER MEERSCH B., 'De rechterlijke machtiging en de gerechtelijke indeplaatsstelling (art. 220, § 1 en § 2, B.W.)', *RW* 1991/32, (1077) 1080-1081; WOLF A., 'Art. 220 B.W.', *Comm.Pers* 2025, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn60098&check=true&sourceid=dn60098&state=changed>.

²³⁵ VANDERHULST V., 'Gerechtelijke indeplaatsstelling of voorlopig bewind: welk statuut geniet voorrang bij gehuwden?', *Not.Fisc.M.* 2013/6, (158) 161-162; WOLF A., 'Art. 220 B.W.' in *Comm.Pers* 2025, Wolters Kluwer, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn60098&check=true&sourceid=dn60098&state=changed>.

²³⁶ CASMAN H., 'Art. 220 B.W.' in CASMAN H. en VAN LOOCK M. (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2023, 5; VANDERHULST V., 'Gerechtelijke indeplaatsstelling of voorlopig bewind: welk statuut geniet voorrang bij gehuwden?', *Not.Fisc.M.* 2013/6, (158) 161-162; VAN DER MEERSCH B., 'De rechterlijke machtiging en de gerechtelijke indeplaatsstelling (art. 220, § 1 en § 2, B.W.)', *RW* 1991/32, (1077) 1080; VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch Familierecht*, die Keure, 2010, 495; VERSCHULDEN G., VASSEUR R., WUYTS T. e.a., 'Het huwelijk' in *Focus op personen- en familierecht*, Wolters Kluwer, 2024, (1) 87; VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, (163) 178; WOLF A., 'Art. 220 B.W.' in *Comm.Pers* 2025, Wolters Kluwer, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn60098&check=true&sourceid=dn60098&state=changed>.

²³⁷ Art. 220, §3 en 221, lid 1 oud BW; CASMAN H., 'Art. 220 B.W.' in CASMAN H. en VAN LOOCK M. (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2023, 6; DE CLERCK C. en PINTENS W., *Schets van het familiaal vermogensrecht*, die Keure, 2023, 52; SENAËVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 582; VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch Familierecht*, die Keure, 2010, 494; VERSCHULDEN G., VASSEUR R., WUYTS T. e.a., 'Het huwelijk' in *Focus op personen- en familierecht*, Wolters

145. Ook hiervoor moet Anne zich wenden tot de rechter door een verzoekschrift in te dienen bij de vrederechter van de laatste echtelijke verblijfsplaats, wanneer Thomas niet in staat is zijn wil te uiten of afwezig is.²³⁸ Een bijkomende voorwaarde is dat de echtgenoten een huishouding moeten runnen, zonder dat effectief samenwonen noodzakelijk is. Dit betekent dat het instrument niet openstaat voor feitelijk gescheiden echtgenoten.²³⁹

146. De inkomsten die kunnen worden geïnd op basis van de machtiging, zijn schulden die door derden aan de echtgenoot verschuldigd zijn.²⁴⁰ Concreet kan Anne op basis van deze machtiging bijvoorbeeld het loon, pensioen of andere inkomsten van Thomas innen. De omvang van deze bevoegdheid wordt bepaald door de rechter en kan betrekking hebben op het geheel of een deel van deze inkomsten.²⁴¹ De ontvangen gelden mogen echter uitsluitend worden aangewend voor de noden van het huishouden. Dit onderstreept dat dit instrument in de eerste plaats gericht is op het waarborgen van de dagelijkse levensbehoeften van beide echtgenoten.²⁴²

3.4.2 Secundair huwelijksvermogensstelsel

3.4.2.1 Vervangende rechterlijke machtiging (art. 2.3.34 BW)

147. Binnen het secundair huwelijksvermogensstelsel bestaat een figuur die vergelijkbaar is met de rechterlijke machtiging uit het primair stelsel (*supra* nrs. 139 en 140), namelijk de vervangende rechterlijke machtiging uit artikel 2.3.34 BW. Dit instrument kan worden toegepast wanneer een echtgenoot zonder wettige reden weigert toestemming te geven of, zoals bij de voorgaande instrumenten, niet in staat is zijn wil te uiten, zonder dat deze toestand noodzakelijk blijvend moet

Kluwer, 2024, (1) 86; WOLF A., 'Art. 220 B.W.' in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn60098&check=true&sourceid=dn60098&state=changed>.

²³⁸ Art. 594, 19° en 628, 2° Ger.W.; CASMAN H., 'Art. 220 B.W.' in CASMAN H. en VAN LOOCK M. (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2023, 7; SENAËVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 582; VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch Familierecht*, die Keure, 2010, 494; VASSEUR R., WUYTS T. e.a., 'Het huwelijk' in *Focus op personen- en familierecht*, Wolters Kluwer, 2024, (1) 86; WOLF A., 'Art. 220 B.W.' in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn60098&check=true&sourceid=dn60098&state=changed>.

²³⁹ CASMAN H., 'Art. 220 B.W.' in CASMAN H. en VAN LOOCK M. (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2023, 7; SENAËVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 582; VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch Familierecht*, die Keure, 2010, 494-495; VERSCHULDEN G., VASSEUR R., WUYTS T. e.a., 'Het huwelijk' in *Focus op personen- en familierecht*, Wolters Kluwer, 2024, (1) 86; WOLF A., 'Art. 220 B.W.' in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn60098&check=true&sourceid=dn60098&state=changed>.

²⁴⁰ CASMAN H., 'Art. 220 B.W.' in CASMAN H. en VAN LOOCK M. (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2023, 6; SENAËVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 582; VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch Familierecht*, die Keure, 2010, 494; VERSCHULDEN G., VASSEUR R., WUYTS T. e.a., 'Het huwelijk' in *Focus op personen- en familierecht*, Wolters Kluwer, 2024, (1) 86; WOLF A., 'Art. 220 B.W.' in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn60098&check=true&sourceid=dn60098&state=changed>.

²⁴¹ DE CLERCK C. en PINTENS W., *Schets van het familiaal vermogensrecht*, die Keure, 2023, 52; VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch Familierecht*, die Keure, 2010, 494; WOLF A., 'Art. 220 B.W.' in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn60098&check=true&sourceid=dn60098&state=changed>.

²⁴² CASMAN H., 'Art. 220 B.W.' in CASMAN H. en VAN LOOCK M. (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2023, 6; DE CLERCK C. en PINTENS W., *Schets van het familiaal vermogensrecht*, die Keure, 2023, 52; SENAËVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025, 582; VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch Familierecht*, die Keure, 2010, 494; VERSCHULDEN G., VASSEUR R., WUYTS T. e.a., 'Het huwelijk' in *Focus op personen- en familierecht*, Wolters Kluwer, 2024, (1) 86; WOLF A., 'Art. 220 B.W.' in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn60098&check=true&sourceid=dn60098&state=changed>.

zijn.²⁴³ Wanneer Thomas wilsonbekwaam is en zijn toestemming vereist is voor bepaalde rechtshandelingen, kan Anne via een verzoekschrift aan de familierechter van de laatste echtelijke verblijfplaats vragen om deze handelingen alleen te mogen stellen. De machtiging treedt daarbij in de plaats van de vereiste toestemming.²⁴⁴

148. Het toepassingsgebied van deze machtiging is beperkt tot rechtshandelingen die onder het gezamenlijk bestuur vallen. Zij verleent geen algemene vertegenwoordigingsbevoegdheid, maar een specifieke toelating voor welbepaalde handelingen waarvoor toestemming ontbreekt, zoals opgesomd in de artikelen 2.3.31, tweede lid, 2.3.32 en 2.3.33 BW.²⁴⁵

149. Bij de beoordeling van het verzoek zal de familierechter steeds rekening houden met het belang van het gezin en dat van de betrokken echtgenoot.²⁴⁶ De rechter kan daarbij modaliteiten opleggen met betrekking tot de uitvoering van de rechtshandeling, zonder zich uit te spreken over de concrete aanwending van de gevolgen, zoals de bestemming van de verkoopopbrengst.²⁴⁷

150. Zelfs indien Anne via gerechtelijke indeplaatsstelling bevoegd zou zijn om Thomas te vertegenwoordigen, blijft deze vervangende machtiging noodzakelijk voor handelingen die onder het gezamenlijk bestuur vallen. Dit onderstreept het specifieke karakter van dit instrument binnen het huwelijksvermogensrecht (*supra* nr. 143).²⁴⁸

3.4.2.2 Overdracht van bestuursbevoegdheid (art. 2.3.40 BW)

151. Daarnaast kan Anne een beroep doen op de overdracht van bestuursbevoegdheden, geregeld in artikel 2.3.40 BW, eveneens via een verzoekschrift bij de familierechter van de laatste echtelijke verblijfplaats. Indien het verzoek wordt ingewilligd, kunnen de bestuursbevoegdheden van Thomas geheel of gedeeltelijk worden overgedragen met betrekking tot zowel zijn eigen vermogen als het gemeenschappelijk vermogen.²⁴⁹ Onder deze bevoegdheden vallen alle vermogensrechtelijke

²⁴³ AYDOGAN A., BAUWENS A., ABREJOS VILLARROEL L. e.a., 'Wettelijk stelsel' in *Focus op huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2025, (20) 46; DE CLERCK C. en PINTENS W., *Schets van het familiaal vermogensrecht*, die Keure, 2023, 133; DEKKERS R., CASMAN H., VERBEKE A.L. e.a., *Relatievermogensrecht*, Intersentia, 2023, 145; THIJS H., 'Art. 2.3.34 BW' in *Comm.Pers 2024*, Wolters Kluwer, (203) 203.

²⁴⁴ Art. 572bis, 9°, 628, 2° en 2153ter Ger.W.; AYDOGAN A., BAUWENS A., ABREJOS VILLARROEL L. e.a., 'Wettelijk stelsel' in *Focus op huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2025, (20) 46; BROUWERS S. en OVERMEIRE K., 'Bijlagen' in BROUWERS S. (ed.), *Bestendig Handboek Echtscheiding*, Wolters Kluwer, 2025, (885) 889; DE CLERCK C. en PINTENS W., *Schets van het familiaal vermogensrecht*, die Keure, 2023, 133; DEKKERS R., CASMAN H., VERBEKE A.L. e.a., *Relatievermogensrecht*, Intersentia, 2023, 145-146; THIJS H., 'Art. 2.3.34 BW' in *Comm.Pers 2024*, Wolter Kluwer, (203) 203-204 en 209-210.

²⁴⁵ Art. 2.3.31, lid 2, 2.3.32 en 2.3.33 BW; AYDOGAN A., BAUWENS A., ABREJOS VILLARROEL L. e.a., 'Wettelijk stelsel' in *Focus op huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2025, (20) 46; BROUWERS S. en OVERMEIRE K., 'Bijlagen' in BROUWERS S. (ed.), *Bestendig Handboek Echtscheiding*, Wolters Kluwer, 2025, (885) 888; DE CLERCK C. en PINTENS W., *Schets van het familiaal vermogensrecht*, die Keure, 2023, 134; THIJS H., 'Art. 2.3.34 BW' in *Comm.Pers 2024*, Wolters Kluwer, (203) 204.

²⁴⁶ AYDOGAN A., BAUWENS A., ABREJOS VILLARROEL L. e.a., 'Wettelijk stelsel' in *Focus op huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2025, (20) 46; THIJS H., 'Art. 2.3.34 BW' in *Comm.Pers 2024*, Wolters Kluwer (203) 204 en 208.

²⁴⁷ THIJS H., 'Art. 2.3.34 BW' in *Comm.Pers 2024*, Wolters Kluwer, (203) 209.

²⁴⁸ AYDOGAN A., BAUWENS A., ABREJOS VILLARROEL L. e.a., 'Wettelijk stelsel' in *Focus op huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2025, (20) 46; THIJS H., 'Art. 2.3.34 BW' in *Comm.Pers 2024*, Wolters Kluwer, (203) 208.

²⁴⁹ Art. 2.3.40, §1 BW; art. 572bis, 9°, 628, 2° en 1253ter Ger.W.; AYDOGAN A., BAUWENS A., ABREJOS VILLARROEL L. e.a., 'Wettelijk stelsel' in *Focus op huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2025, (20) 53-54; DE CLERCK C. en PINTENS W., *Schets van het familiaal vermogensrecht*, die Keure, 2023, 137; DEKKERS R., CASMAN H., VERBEKE A.L. e.a., *Relatievermogensrecht*, Intersentia, 2023, 139; THIJS H., 'Art. 2.3.40 BW', in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, (105) 108-109 en 111.

handelingen, waaronder daden van genot, beheer en beschikking.²⁵⁰ In tegenstelling tot klassieke beschermingsmaatregelen, zoals bewindvoering, ligt de focus hier niet uitsluitend op de bescherming van te beschermen persoon, maar op het vrijwaren van de gezinsbelangen.²⁵¹

152. De toepassingsvoorwaarden zijn ruim. Het volstaat dat Thomas ongeschikt blijkt in het beheer van zijn vermogen of de gezinsbelangen in gevaar brengt, bijvoorbeeld door ziekte, ouderdom, verslaving of ernstige cognitieve achteruitgang.²⁵² In tegenstelling tot de voorgaande instrumenten is het niet vereist dat hij zijn wil niet meer kan uiten, al zal in dergelijke gevallen doorgaans snel aan de voorwaarde van gevaar voor wanbeheer zijn voldaan.²⁵³

153. De beslissing van de familierechter heeft tot gevolg dat Thomas geheel of gedeeltelijk zijn bevoegdheid verliest om bepaalde vermogensrechtelijke handelingen te stellen. Handelingen met een persoonlijk karakter vallen buiten het toepassingsgebied.²⁵⁴ Een moeilijk punt stelt zich bij schenkingen. Hoewel dit in principe persoonlijke rechtshandelingen zijn, hebben zij ook een directe impact op het vermogen en dus ook op de gezinsbelangen. Hoewel voor de schenking van gemeenschappelijke goederen steeds de toestemming van de andere echtgenoot vereist is, heeft ook een schenking van eigen goederen een weerslag op het gemeenschappelijk vermogen. Het lijkt daarom aangewezen dat deze bevoegdheid wordt ontnomen wanneer de toestand dit vereist.²⁵⁵ Tegelijk rijst de vraag of Anne deze bevoegdheid kan uitoefenen, aangezien schenkingen slechts onder strikte voorwaarden via lastgeving mogelijk zijn: uitdrukkelijke machtiging, bijzonder voorwerp en bij authentieke akte. Dat is moeilijk te verzoenen met het algemene karakter van de bevoegdheidsoverdracht.²⁵⁶

154. Hoewel de familierechter vrij is in de aanduiding van de persoon aan wie de bevoegdheden worden overgedragen, ligt het in een situatie zoals die van Anne en Thomas voor de hand dat Anne deze rol opneemt.²⁵⁷

²⁵⁰ AYDOGAN A., BAUWENS A., ABREJOS VILLARROEL L. e.a., 'Wettelijk stelsel' in *Focus op huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2025, (20) 53; DE CLERCK C. en PINTENS W., *Schets van het familiaal vermogensrecht*, die Keure, 2023, 138; THIJS H., 'Art. 2.3.40 BW' in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, (105) 114.

²⁵¹ AYDOGAN A., BAUWENS A., ABREJOS VILLARROEL L. e.a., 'Wettelijk stelsel' in *Focus op huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2025, (20) 53; DE CLERCK C. en PINTENS W., *Schets van het familiaal vermogensrecht*, die Keure, 2023, 138; THIJS H., 'Art. 2.3.40 BW' in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, (105) 110.

²⁵² Art. 2.3.40 BW; art. 572bis, 9°, 628, 2° en 1253ter Ger.W.; DE CLERCK C. en PINTENS W., *Schets van het familiaal vermogensrecht*, die Keure, 2023, 137-138; THIJS H., 'Art. 2.3.40 BW' in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, (105) 109-110.

²⁵³ DE CLERCK C. en PINTENS W., *Schets van het familiaal vermogensrecht*, die Keure, 2023, 1138; THIJS H., 'Art. 2.3.40 BW', *Comm.Pers 2025*, (105) 110.

²⁵⁴ DE CLERCK C. en PINTENS W., *Schets van het familiaal vermogensrecht*, die Keure, 2023, 138; THIJS H., 'Art. 2.3.40 BW' in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, (105) 112.

²⁵⁵ Art. 2.3.22, §1, 2° en 2.3.33 BW; THIJS H., 'Art. 2.3.40 BW' in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, (105) 112.

²⁵⁶ Art. 1987 en 1988, lid 2 oud BW; THIJS H., 'Art. 2.3.40 BW' in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, (105) 113.

²⁵⁷ DE CLERCK C. en PINTENS W., *Schets van het familiaal vermogensrecht*, die Keure, 2023, 138; THIJS H., 'Art. 2.3.40 BW' in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, (105) 113.

3.4.3 Verhouding ten opzichte van gerechtelijke bescherming

155. De vraag rijst vervolgens hoe deze huwelijksvermogensrechtelijke instrumenten zich verhouden tot de klassieke gerechtelijke bescherming. De wet voorziet namelijk geen expliciete hiërarchie tussen beide systemen, wat aanleiding geeft tot discussie in de rechtsleer.²⁵⁸

156. De heersende opvatting is dat de huwelijksvermogensrechtelijke instrumenten voorrang verdienen, omdat zij minder ingrijpend zijn en beter aansluiten bij het gezinsleven van de echtgenoten. Dit sluit aan bij artikel 8 EVRM, dat vereist dat inmenging in het privé- en gezinsleven zoveel mogelijk wordt beperkt. Voor Anne betekent dit dat zij in principe eerst gebruik kan maken van deze instrumenten, zonder onmiddellijk een bewindvoering te moeten opstarten.²⁵⁹ Dit werd in verscheidene vonnissen en arresten bevestigd, zoals in een vonnis van de vrederechter van Antwerpen, waarbij de rechter oordeelde dat de nog bekwame echtgenoot, aangeduid tot bewindvoerder van het beheer van het vermogen van de onbekwame echtgenoot, het beheer zonder probleem kan uitoefenen op basis van de regels van het huwelijksvermogensstelsel. Zover er geen bijzondere beheersdaden gesteld moesten worden, was er geen nood voor bewind.²⁶⁰

157. Toch blijven er belangrijke nuances bestaan. Zo kan een bewindvoerder of wettelijke vertegenwoordiger niet zomaar de toestemming vervangen die vereist is in het kader van artikel 220, §1 oud BW. Zelfs wanneer Thomas onder bewind staat, kan Anne dus nog steeds een rechterlijke machtiging nodig hebben.²⁶¹ Wat betreft de gerechtelijke indeplaatsstelling schrijft de meerderheidstrekking voor dat deze in principe haar nut verliest zodra een bewindvoerder of lasthebber is aangesteld, aangezien er dan reeds in vertegenwoordiging is voorzien (*supra* nr. 142).²⁶² Bij de vervangende rechterlijke machtiging kan er een overlap ontstaan met het systeem van bewind. Anne heeft dan de keuze tussen beide pistes. Indien zij echter als bewindvoerder met ruime bevoegdheden wordt aangesteld, zal het bewind doorgaans primeren, omdat dit een meer omvattend beschermingskader biedt.²⁶³ Voor de overdracht wordt in de rechtsleer enerzijds gepleit voor voorrang van het huwelijksvermogensrecht, vanuit de bescherming van het gezinsleven, en anderzijds voor voorrang van de algemene beschermingsstatuten, omwille van de grotere rechtszekerheid en controle.²⁶⁴ Bij gebrek aan duidelijke wettelijke regels kunnen deze systemen

²⁵⁸ JANS A., 'De partner en de bewindvoering over de goederen: de verkoop van een appartement ter financiering van zorgkosten (noot onder Vred. 15 maart 2024)', *T.Vred.* 2024/7-8, (499) 505; VAN DEN EEDEN E. en ROTHIER K., 'Algemene situering van het voorlopig bewind' in *Voorlopig bewind. Praktische handleiding*, Wolters Kluwer, 2008, (1) 16; VANDERHULST V., 'Gerechtelijke indeplaatsstelling of voorlopig bewind: welk statuut geniet voorrang bij gehuwden?', *Not.Fisc.M.* 2013/6, (158) 165; VANTHIENEN C., 'Primair huwelijksvermogensstelsel' in DECLERCK C. en MOSSELMANS S. (eds.), *Patrimonium 2022*, die Keure, 2022, (3) 5.

²⁵⁹ Rb. Antwerpen 14 mei 2012, nr. 12/1167/B, *Not.Fisc.M.* 2013/6, (170) 170; Rb. Namen (afd. Dinant) 24 augustus 2020, nr. 20/274/B, *TBBR* 2020/9; Vred. Marchienne-au-Pont 11 mei 1994, *JLMB* 1995, 1058; JANS A., 'De partner en de bewindvoering over de goederen: de verkoop van een appartement ter financiering van zorgkosten (noot onder Vred. 15 maart 2024)', *T.Vred.* 2024/7-8, (499) 503-504; VANDERHULST V., 'Gerechtelijke indeplaatsstelling of voorlopig bewind: welk statuut geniet voorrang bij gehuwden?', *Not.Fisc.M.* 2013/6, (158) 165-166; WUYTS T., 'Rechterlijke bescherming' in *Overzicht van rechtspraak. Personenrecht (2009-2022)*, TPR 2023/4, s.d., (1622) 1624.

²⁶⁰ Vred. Antwerpen 10 januari 2017, *T.Vred.* 2017/9-10, 438.

²⁶¹ WOLF A., 'Art. 220 B.W.' in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn60098&check=true&sourceid=dn60098&state=changed>.

²⁶² VANDERHULST V., 'Gerechtelijke indeplaatsstelling of voorlopig bewind: welk statuut geniet voorrang bij gehuwden?', *Not.Fisc.M.* 2013/6, (158) 165; VANTHIENEN C., 'Primair huwelijksvermogensstelsel' in DECLERCK C. en MOSSELMANS S. (eds.), *Patrimonium 2022*, die Keure, 2022, (3) 4.

²⁶³ THIJS H., 'Art. 2.3.34 BW' in *Comm.Pers 2024*, Wolters Kluwer, (203) 207.

²⁶⁴ THIJS H., 'Art. 2.3.40 BW' in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, (105) 123-124.

naast elkaar bestaan en elkaar aanvullen.²⁶⁵ In de situatie van Anne en Thomas betekent dit dat verschillende instrumenten gecombineerd kunnen worden, afhankelijk van wat nodig is om zowel Thomas als het gezin op een evenwichtige manier te beschermen.

3.5 Tussentijdse conclusie

158. De voorgaande analyse maakt duidelijk dat het Belgische recht een gedifferentieerd en gelaagd systeem van bescherming heeft uitgewerkt voor situaties waarin één van de echtgenoten wilsonbekwaam wordt. Deze instrumenten situeren zich op verschillende niveaus en onderscheiden zich voornamelijk door hun tijdstip van toepassing, hun draagwijdte en de mate van rechterlijke tussenkomst. Voor echtgenoten zoals Anne en Thomas bestaan er in theorie meerdere pistes, gaande van buitengerechterlijke bescherming en huwelijksvermogensrechtelijke instrumenten tot gerechtelijke bescherming. Deze veelheid aan mechanismen wekt op het eerste gezicht de indruk van een coherent en flexibel systeem. Bij nader inzien rijst echter de vraag in welke mate deze instrumenten in de praktijk daadwerkelijk op elkaar zijn afgestemd en toegankelijk zijn voor de betrokken echtgenoten.

159. De buitengerechterlijke bescherming, en in het bijzonder de zorgvolmacht, verdient zonder twijfel de voorkeur vanuit het oogpunt van autonomie en efficiëntie (*supra* nrs. 101-115). Zij laat toe om vooraf, op maat en met respect voor de wil van de betrokken persoon, een regeling uit te werken. In het geval van Anne en Thomas had dit geleid tot een duidelijke en stabiele oplossing, zonder nood aan voortdurende rechterlijke tussenkomst. Het systeem is evenwel sterk afhankelijk van anticipatie. Dit vormt tegelijk zijn grootste sterkte en zijn belangrijkste zwakte: wie tijdig handelt, geniet van maximale autonomie, maar wie, zoals Anne en Thomas, nalaat vooruit te plannen, valt terug op aanzienlijk minder efficiënte alternatieven.

160. De rechterlijke bescherming, in het bijzonder de bewindvoering, is het meest ingrijpend maar ook een coherent en gestructureerd kader, met duidelijke bevoegdheidsverdelingen en rechterlijke controle (*supra* nr. 116-132). Zij vormt vaak het sluitstuk wanneer andere instrumenten tekortschieten. Tegelijk is dit systeem ingrijpend, zowel voor de wilsonbekwame persoon als voor diens echtgenoot, en gaat het gepaard met een aanzienlijke inmenging in het privé- en gezinsleven.

161. De huwelijksvermogensrechtelijke instrumenten trachten deze leemte gedeeltelijk op te vullen, maar blijken in de praktijk slechts een beperkte en gefragmenteerde oplossing te bieden (*supra* nrs. 136-154). Hoewel zij vertrekken vanuit het idee van solidariteit tussen echtgenoten, zijn zij telkens gebonden aan specifieke situaties en vereisen zij systematisch een tussenkomst van de rechter. Voor Anne betekent dit dat zij, ondanks haar positie als echtgenote, niet over een globale bevoegdheid beschikt om de belangen van Thomas te behartigen, maar telkens opnieuw een procedure moet opstarten voor afzonderlijke handelingen. Dit leidt niet alleen tot praktische inefficiëntie, maar ondergraaft ook de continuïteit in het beheer van het vermogen en de zorg voor de gezinsbelangen.

²⁶⁵ *Ibid.*, 124.

162. Bovendien is de onderlinge verhouding tussen deze instrumenten en de gerechtelijke bescherming niet afgelijnd (*supra* nrs. 155-157). Hoewel in de rechtsleer vaak wordt uitgegaan van een voorrang van de huwelijksvermogensrechtelijke instrumenten omwille van hun minder ingrijpende karakter, ontbreekt een expliciete wettelijke hiërarchie. Dit creëert rechtsonzekerheid en laat ruimte voor uiteenlopende interpretaties in de praktijk.

163. Het geheel van deze regelingen maakt duidelijk dat het Belgische recht een gelaagd beschermingssysteem heeft uitgewerkt, waarin verschillende instrumenten elkaar kunnen aanvullen. Tegelijk toont de situatie van Anne en Thomas aan dat het ontbreken van tijdige anticipatie de beschikbare opties aanzienlijk kan beperken en vaak leidt tot meer complexe en ingrijpende oplossingen achteraf. Deze vaststelling onderstreept het belang van preventieve maatregelen, zoals de zorgvolmacht, en vormt een belangrijke leidraad voor de verdere analyse.

Hoofdstuk 4. De zorgvolmachtclausule

164. Uit het voorgaande overzicht van mogelijkheden waarover echtgenoten beschikken in het geval één van hen wilsonbekwaam wordt, toont aan dat er ruimte bestaat voor verbetering. In het bijzonder blijken de instrumenten die rechtelijke tussenkomst vereisen in de praktijk omslachtig in toepassing. Dit kan de effectieve realisatie van de wensen van de echtgenoten belemmeren en hen bovendien ontmoedigen om van deze mogelijkheden gebruik te maken. Hoewel de zorgvolmacht reeds gedeeltelijk aan deze bezorgdheden tegemoetkomt, rijst de vraag of een verdere optimalisering mogelijk is. Dit hoofdstuk beantwoordt dan ook de volgende subonderzoeksvraag: **“Op welke wijze kan een zorgvolmachtclausule juridisch worden vormgegeven binnen een huwelijksovereenkomst, en welke voorwaarden en beperkingen zijn daarbij relevant?”**.

4.1 Conceptuele uitwerking van de zorgvolmachtclausule

4.1.1 Concept

165. In de zorgvolmachtclausule zouden de echtgenoten voorzien in een wederzijdse zorgvolmacht ten aanzien van elkaar, waarbij zij elkaar aanduiden als lasthebber voor het geval dat één van hen later onbekwaam zou worden. Het opnemen van een dergelijke clausule is uiteraard geen verplichting. De echtgenoten behouden steeds de vrijheid om al dan niet voor deze optie te kiezen. Daarnaast beschikken zij over een ruime contractuele vrijheid om de draagwijdte van deze zorgvolmacht zelf te bepalen. Zo kunnen zij onder meer vastleggen voor welke handelingen de volmacht geldt, of bepaalde handelingen expliciet uitsluiten, en eventueel grenzen voorzien, bijvoorbeeld met betrekking tot bepaalde rechtshandelingen of financiële verrichtingen boven een bepaald bedrag. Indien de echtgenoten later wensen de zorgvolmacht uit te breiden, bijvoorbeeld door opvolgende lasthebbers aan te duiden of bijkomende handelingen te laten opnemen die oorspronkelijk niet werden voorzien, blijft dit mogelijk. Zij kunnen in dat geval steeds een wijziging van de bestaande zorgvolmacht laten verlijden of een aanvullende zorgvolmacht laten opstellen door de notaris.

166. De notaris, met de notariële medewerkers, speelt een centrale rol, daarom is dit voorstel relevant voor de notariële praktijk. In de eerste plaats bij het opstellen van een huwelijksovereenkomst en het verlijden van een zorgvolmacht, maar ook binnen de adviesverlening en de preventieve begeleiding van cliënten. In dat kader dient de zorgvolmachtclausule op een passend moment ter sprake te worden gebracht. Dit is met name het geval wanneer echtgenoten zich tot de notaris wenden met het oog op het opstellen of wijzigen van een huwelijksovereenkomst, wanneer zij vragen stellen over de vermogensrechtelijke gevolgen van een mogelijke wilsonbekwaamheid, of wanneer de notaris, in het kader van zijn informatie- en raadgevingsplicht, zelf oordeelt dat het aangewezen is om deze problematiek proactief aan te kaarten. Op die wijze kan de notaris de echtgenoten tijdig informeren en hen begeleiden bij het maken van weloverwogen keuzes.

167. Aangezien het voorstel van een zorgvolmachtclausule de rechtsfiguur van de zorgvolmacht op zich niet aantast, blijven de andere regels nog steeds van toepassing (*supra* nrs. 106-108). Dit betreft in het bijzonder de vorm- en geldigheidsvereisten, zoals het schriftelijk karakter van de zorgvolmacht, de vereiste van wils- en handelingsbekwaamheid bij het opstellen ervan, evenals de aanvaarding door de lasthebber.²⁶⁶ Ook de registratieverplichting blijft van toepassing, zodat de zorgvolmachtclausule moet worden opgenomen in het Centraal Register van Lastgevingen, teneinde tegenwerpelijk te zijn aan derden en uitwerking te kunnen krijgen in geval van wilsonbekwaamheid (*supra* nr. 109).²⁶⁷ Daarnaast blijft de contractuele autonomie van de lastgever behouden wat betreft de draagwijdte, de inhoud en het tijdstip van inwerkingtreding van de zorgvolmacht, evenals de aard van de handelingen die aan de lasthebber kunnen worden toevertrouwd (*supra* nrs. 104, 110 en 113).²⁶⁸ Tot slot wijzigt de verhouding tot gerechtelijke bescherming evenmin (*supra* nrs. 133-135). De zorgvolmachtclausule blijft een alternatief voor bewindvoering, waarbij het subsidiariteitsbeginsel onverkort geldt. Dit impliceert dat, zolang de zorgvolmachtclausule volstaat om de belangen van de betrokken persoon te beschermen, een rechterlijke tussenkomst niet aangewezen is. Slechts wanneer de clausule onvoldoende bescherming biedt of aanleiding geeft tot misbruik, kan de vrederechter alsnog ingrijpen door middel van bewindvoering.²⁶⁹

4.1.2 Doelstelling

168. Het objectief van deze masterscriptie bestaat erin het voorstel te toetsen om een zorgvolmachtclausule op te nemen in een huwelijksovereenkomst. Daarbij wordt onderzocht of het mogelijk en wenselijk is om, wanneer echtgenoten zich tot de notaris wenden voor het opstellen of wijzigen van hun huwelijksovereenkomst, gelijktijdig een regeling inzake zorgvolmacht te voorzien. De huidige stand van het recht voorziet de vestiging van een zorgvolmacht in een afzonderlijke akte, los van de huwelijksovereenkomst. Het voorliggende voorstel strekt ertoe deze handelingen te combineren door de zorgvolmacht te integreren in de huwelijksovereenkomst zelf, in de vorm van een zorgvolmachtclausule. Een dergelijke integratie biedt het voordeel dat reeds bij het aangaan van het huwelijk een eerste vorm van wederzijdse bescherming tussen echtgenoten wordt voorzien. Deze benadering vertrekt vanuit de gedachte dat echtgenoten in de regel het best geplaatst zijn om elkaars belangen te behartigen en dat zij elkaar het nodige vertrouwen toekennen om beslissingen te nemen in het belang van de partner. Door elkaar reeds bij het huwelijk als lasthebber aan te wijzen voor het

²⁶⁶ Art. 490, 490/1, §1 en 496/6 oud BW; WUYTS T., 'Buitengerechtelijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (51) 59-62, 70, 89; WUYTS T., 'Een buitengerechtelijke bescherming geniet voorrang op een rechterlijke bescherming zelfs bij ruzie binnen de familie', *T.Fam.* 2020/2-3, (88) 89-90.

²⁶⁷ Art. 490 en 490/1, §1, lid 1 oud BW; VANDERHULST V. en GORET H., '10 jaar zorgvolmacht', *Not.Fisc.M.* 2023/8, (283) 285-286; WUYTS T., 'Buitengerechtelijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (51) 62; WUYTS T., 'Een buitengerechtelijke bescherming geniet voorrang op een rechterlijke bescherming zelfs bij ruzie binnen de familie', *T.Fam.* 2020/2-3, (88) 90.

²⁶⁸ Art. 490/1, §1 oud BW; MOSSELMANS S. en VAN THIENEN A., 'Meerderjarige beschermde personen: update en modernisering met titel 2 van de wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie', *T.Fam.* 2020/2-3, (38) 42; WUYTS T., 'Buitengerechtelijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (51) 55 en 59.

²⁶⁹ Art. 492 oud BW; WUYTS T., 'Buitengerechtelijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, (51) 85; WUYTS T., 'Een buitengerechtelijke bescherming geniet voorrang op een rechterlijke bescherming zelfs bij ruzie binnen de familie', *T.Fam.* 2020/2-3, (88) 88.

geval van toekomstige wilsonbekwaamheid, wordt een juridisch kader gecreëerd dat toelaat om sneller en efficiënter op te treden wanneer een dergelijke situatie zich voordoet.

169. Het integreren van een zorgvolmachtclausule past binnen een bredere tendens van anticiperende of preventieve vermogensplanning. Net zoals echtgenoten bij de huwelijksovereenkomst nadenken over hun vermogensrechtelijke organisatie, kan ook worden nagedacht over toekomstige situaties van kwetsbaarheid of onbekwaamheid. De clausule stimuleert dus een proactieve benadering van mogelijke toekomstige risico's.

170. Door zelf vooraf te bepalen wie hun belangen zal behartigen en binnen welke grenzen dit kan gebeuren, behouden echtgenoten een grote mate van zelfbeschikking. Het systeem laat toe dat zij hun persoonlijke en vermogensrechtelijke belangen laten beheren door een persoon die zij zelf vertrouwen, in plaats van dat deze beslissing later door een rechter moet worden genomen.

4.1.3 Voordelen

171. Het voorstel om een zorgvolmachtclausule te integreren in de huwelijksovereenkomst beoogt verschillende voordelen op preventief, maatschappelijk, juridisch en praktisch vlak.

172. In de eerste plaats kunnen preventieve en maatschappelijke voordelen worden onderscheiden. Het systematisch aanhalen van de mogelijkheid tot het opnemen van een zorgvolmacht bij het opstellen van een huwelijksovereenkomst kan bijdragen tot een grotere bewustwording bij echtgenoten omtrent de juridische gevolgen van een mogelijke toekomstige onbekwaamheid. In de praktijk leeft immers vaak de misvatting dat echtgenoten automatisch bevoegd zijn om hun partner te vertegenwoordigen wanneer deze niet langer in staat is zijn of haar belangen zelf te behartigen (*supra* nrs. 3 en 7). Door dit onderwerp reeds te bespreken bij het aangaan of het wijzigen van een huwelijksovereenkomst worden echtgenoten gestimuleerd om tijdig na te denken over dergelijke situaties. Op die manier past de zorgvolmachtclausule binnen een bredere tendens van anticiperende of preventieve planning, waarbij personen reeds vooraf regelingen treffen voor mogelijke toekomstige kwetsbaarheid. Dit is niet enkel relevant voor oudere koppels, maar ook voor jonge gehuwden. Ook zij kunnen immers geconfronteerd worden met een situatie van onbekwaamheid, bijvoorbeeld ten gevolge van een verkeersongeval, een plotse medische aandoening of het optreden van een ernstige psychische crisis.

173. Daarnaast zijn er juridische voordelen verbonden aan het opnemen van een zorgvolmachtclausule. Door elkaar wederzijds als lasthebber aan te duiden, behouden echtgenoten een belangrijke mate van autonomie en zelfbeschikking. Zij kunnen immers zelf bepalen wie hun belangen zal behartigen indien zij later onbekwaam zouden worden, evenals binnen welke grenzen dit kan gebeuren. Bovendien kan een vooraf opgestelde zorgvolmacht in vele gevallen vermijden dat een gerechtelijke beschermingsmaatregel moet worden ingesteld. Wanneer een dergelijke maatregel toch noodzakelijk zou blijken, kan de bestaande zorgvolmacht bovendien een belangrijke leidraad vormen bij de beoordeling door de rechter. Op die manier draagt de clausule bij tot een grotere rechtszekerheid omtrent de vertegenwoordiging bij onbekwaamheid.

174. Ten slotte kunnen ook praktische voordelen worden vastgesteld. Het integreren van een zorgvolmachtclausule in de huwelijksovereenkomst maakt het mogelijk om twee afzonderlijke notariële handelingen te combineren in één akte. Dit kan de procedure vereenvoudigen en de administratieve lasten voor de betrokken partijen beperken. Daarnaast kan het ook leiden tot een zekere kostenbesparing, aangezien geen afzonderlijke akte voor de zorgvolmacht hoeft te worden verleden. Bovendien laat een reeds bestaande zorgvolmacht toe dat de aangeduide lasthebber onmiddellijk kan optreden wanneer zich een situatie van onbekwaamheid voordoet. Dit kan van groot belang zijn wanneer dringende beslissingen moeten worden genomen met betrekking tot bijvoorbeeld vermogensrechtelijke handelingen, administratieve formaliteiten of het beheer van goederen.

175. Gelet op deze verschillende voordelen lijkt het integreren van een zorgvolmachtclausule in de huwelijksovereenkomst een potentieel waardevol instrument om echtgenoten beter voor te bereiden op situaties van toekomstige onbekwaamheid.

4.1.4 Beperkingen en aandachtspunten

176. Het blijft noodzakelijk om kritisch na te denken over de mogelijke gevolgen van dit voorstel. In de eerste plaats bestaat er een knelpunt met betrekking tot het onderscheid tussen het huwelijksvermogensrecht en lastgeving. Hoewel de conventionele lastgeving uit artikel 219 oud BW (*supra* nr. 137) reeds een vorm van lastgeving binnen het huwelijk introduceert, verliest deze haar uitwerking bij het intreden van wilsonbekwaamheid van één van de echtgenoten. Een huwelijksovereenkomst heeft in de eerste plaats betrekking op de vermogensrechtelijke regeling tussen echtgenoten, terwijl een zorgvolmacht een lastgeving vormt die gericht is op vertegenwoordiging bij toekomstige onbekwaamheid. Het samenbrengen van beide regelingen in één akte roept de vraag op of deze verschillende rechtsfiguren voldoende duidelijk van elkaar kunnen worden onderscheiden. Het is belangrijk dat de clausule juridisch helder wordt geformuleerd zodat geen verwarring ontstaat over de aard en draagwijdte van de verschillende bepalingen.

177. Het volgende knelpunt heeft betrekking op het mogelijke einde van de affectieve relatie, namelijk: wat gebeurt er met de zorgvolmachtclausule, of de uitwerking hiervan, als de echtgenoten scheiden? Of in een eerder stadium, wat als de relatie verslechtert? Indien de zorgvolmacht werd opgenomen in de huwelijksovereenkomst, kan de vraag rijzen of deze automatisch blijft bestaan nadat het huwelijk wordt ontbonden. In principe blijft een zorgvolmacht geldig zolang zij niet wordt herroepen, maar in de praktijk kan het ongewenst zijn dat een ex-partner nog steeds bevoegd blijft om op te treden als lasthebber. Het kan daarom aangewezen zijn dat echtgenoten zich bewust zijn van de noodzaak om de zorgvolmacht in dergelijke situaties te herroepen of aan te passen. Dit kan verholpen worden door het invoegen van een samenwoningsvereiste (*infra* nrs. 193-194).

178. Een laatste knelpunt dat kan optreden zijn mogelijke belangenconflicten. Wanneer echtgenoten elkaar wederzijds als lasthebber aanduiden, kunnen zich in bepaalde omstandigheden belangenconflicten voordoen. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij beslissingen met belangrijke

vermogensrechtelijke gevolgen of wanneer de belangen van de lasthebber niet volledig samenvallen met die van de lastgever. Hoewel dit risico ook bestaat bij een afzonderlijke zorgvolmacht, kan het nuttig zijn om bij het opstellen van een zorgvolmachtclausule na te denken over mogelijke waarborgen, zoals het aanduiden van een lasthebber ad hoc. Hierbij moet dan wel weer worden opgemerkt dat deze lasthebber zijn mandaat ook moet accepteren, waardoor deze betrokken wordt bij het tekenen van de zorgvolmachtclausule, en dus ook de huwelijksovereenkomst.

4.2 Praktische implementatie

179. De concrete formulering van een zorgvolmachtclausule in een huwelijksovereenkomst is in sterke mate afhankelijk van de specifieke wensen en behoeften van de echtgenoten. Net zoals bij een afzonderlijke akte van zorgvolmacht, betreft het ook hier maatwerk. Niettemin zijn er bij de opname van een zorgvolmachtclausule een aantal juridische en praktische aandachtspunten waarmee rekening moet worden gehouden.

4.2.1 Vereisten huwelijksovereenkomst

180. Aangezien de zorgvolmachtclausule wordt geïntegreerd in een huwelijksovereenkomst, moet deze overeenkomst steeds voldoen aan de wettelijke vereisten die gelden voor dergelijke akten. Deze vereisten zijn essentieel om de geldigheid van de overeenkomst te waarborgen en mogen bijgevolg niet uit het oog worden verloren.

4.2.1.1 Geldigheidsvereisten

181. Een huwelijksovereenkomst is een overeenkomst in de zin van het verbintenissenrecht en moet daarom voldoen aan de gemeenrechtelijke geldigheidsvereisten, zoals opgenomen in artikel 5.27, eerste lid BW.²⁷⁰ Ten eerste is de vrije en bewuste toestemming van elke partij vereist. Partijen kunnen slechts op een geldige wijze instemmen als hun toestemming vrij is van wilsgebreken zoals dwaling, geweld, bedrog, misbruik van omstandigheden en benadeling.²⁷¹ Ten tweede moeten de partijen bekwaam zijn om contracten aan te gaan (*supra* nr. 48).²⁷² Ten derde moet de overeenkomst een bepaalbaar en geoorloofd voorwerp hebben. Het voorwerp verwijst naar de beoogde rechtsgevolgen, in dit geval de vermogensrechtelijke rechten en plichten tussen de echtgenoten en tegenover derden.²⁷³ Ten slotte moet er een geoorloofde oorzaak aanwezig zijn. Dit verwijst naar de

²⁷⁰ AERTS M., AYDOGAN A., BAUWENS A. e.a., *Focus op huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2024, 1; DE CLERCK C. en PINTENS W., *Schets van het familiaal vermogensrecht*, die Keure, 2023, 220; SAGAERT V., *Beginnelsen van verbintenissenrecht. De contractuele en quasi-contractuele verbintenissen*, LeA Uitgevers, 2023, 57; STIJNS S., *Verbintenissenrecht*, die Keure, 2025, 125; VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek verbintenissenrecht*, Larcier, 2023, 201.

²⁷¹ Art. 5.27, lid 1, 1°, 5.28 en 5.33-5.37 BW; DE CLERCK C. en PINTENS W., *Schets van het familiaal vermogensrecht*, die Keure, 2023, 220; SAGAERT V., *Beginnelsen van verbintenissenrecht. De contractuele en quasi-contractuele verbintenissen*, LeA Uitgevers, 2023, 58-69; STIJNS S., *Verbintenissenrecht*, die Keure, 2025, 125 en 127-128 en 133-154; VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek verbintenissenrecht*, Larcier, 2023, 201-204, 206-207 en 208-238.

²⁷² Art. 5.27, lid 1, 2° en 5.40 BW; DE CLERCK C. en PINTENS W., *Schets van het familiaal vermogensrecht*, die Keure, 2023, 220; SAGAERT V., *Beginnelsen van verbintenissenrecht. De contractuele en quasi-contractuele verbintenissen*, LeA Uitgevers, 2023, 75-76; STIJNS S., *Verbintenissenrecht*, die Keure, 2025, 154-156; VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek verbintenissenrecht*, Larcier, 2023, 238-240.

²⁷³ Art. 5.27, lid 1, 3° en 5.48-5.51 BW; DE CLERCK C. en PINTENS W., *Schets van het familiaal vermogensrecht*, die Keure, 2023, 222; SAGAERT V., *Beginnelsen van verbintenissenrecht. De contractuele en quasi-contractuele verbintenissen*, LeA Uitgevers, 2023, 76-80; STIJNS S., *Verbintenissenrecht*, die Keure, 2025, 157-162; VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek verbintenissenrecht*, Larcier, 2023, 243-266.

determinerende motieven van de partijen om te contracteren. Deze beweegredenen mogen niet strijdig zijn met regels van openbare orde of van dwingend recht.²⁷⁴

182. Naast deze inhoudelijke vereisten, geldt ook een vormvereiste: de huwelijksovereenkomst moet worden verleden bij notariële akte. Het betreft een vormelijk contract, waarbij het niet naleven van het vormvoorschrift leidt tot absolute nietigheid.²⁷⁵ Bij nietigverklaring worden de echtgenoten geacht gehuwd te zijn onder het wettelijk stelsel, met retroactieve werking (*ex tunc*). Alle tot dan toe verrichte rechtshandelingen worden dus beoordeeld alsof het wettelijk stelsel steeds van toepassing was. Indien de echtgenoten dit willen vermijden voor hun toekomstige handelingen moeten zij een nieuwe, geldige huwelijksakte laten opstellen.²⁷⁶

4.2.1.2 Bekendmaking

183. Als de huwelijksovereenkomst voldoet aan de verschillende geldigheidsvereisten, is de bekendmaking ervan ook van belang. In hoofde van de notaris die de huwelijksovereenkomst verlijdt, rust namelijk een verplichting om deze in te schrijven in het Centraal Register voor Huwelijksovereenkomsten (CRH). Hiervoor geldt een strikte termijn van vijftien dagen vanaf het verlijden van de akte.²⁷⁷

184. De inschrijving in het CRH is noodzakelijk wegens de externe werking van het huwelijksstelsel. De overeenkomst beïnvloedt namelijk de rechtsverhoudingen, niet alleen tussen de echtgenoten onderling, maar ook tegenover derden. Door de registratie wordt de overeenkomst tegenwerpelijk aan derden, die via de houder van het contract inzage kunnen verkrijgen in de inhoud ervan. Zonder deze publiciteit zou de overeenkomst enkel verbindend zijn tussen de partijen zelf, conform het principe van de relativiteit van rechtshandelingen, en zouden er voor derden geen rechten of plichten uit voortvloeien.²⁷⁸

4.2.2 Inwerkingtreding van de zorgvolmachtclausule

185. Net zoals bij een afzonderlijke akte van zorgvolmacht moeten de echtgenoten ook bij een zorgvolmachtclausule nadenken over het tijdstip van inwerkingtreding.

²⁷⁴ Art. 5.27, lid 1, 4°, 5.53 en 5.56 BW; DE CLERCK C. en PINTENS W., *Schets van het familiaal vermogensrecht*, die Keure, 2023, 222-223; SAGAERT V., *Beginnelsen van verbintenissenrecht. De contractuele en quasi-contractuele verbintenissen*, LeA Uitgevers, 2023, 81-84; STIJNS S., *Verbintenissenrecht*, die Keure, 2025, 166-167 en 169-173; VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek verbintenissenrecht*, Larcier, 2023, 274-286.

²⁷⁵ Art. 2.3.6, 5.5, lid 2 en 5.29, lid 3 BW; AERTS M., AYDOGAN A., BAUWENS A. e.a., *Focus op huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2024, 5 en 8; DE CLERCK C. en PINTENS W., *Schets van het familiaal vermogensrecht*, die Keure, 2023, 219 en 223; DEKKERS R., CASMAN H., VERBEKE A.L. e.a., *Relatievermogensrecht*, Intersentia, 2023, 192-194 en 206.

²⁷⁶ Art. 2.3.12 en 5.62, lid 1 BW; AERTS M., AYDOGAN A., BAUWENS A. e.a., *Focus op huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2024, 8; DE CLERCK C. en PINTENS W., *Schets van het familiaal vermogensrecht*, die Keure, 2023, 227; DEKKERS R., CASMAN H., VERBEKE A.L. e.a., *Relatievermogensrecht*, Intersentia, 2023, 205.

²⁷⁷ Art. 2.3.9, lid 1 BW; art. 4 KB 23 juni 2022 houdende het beheer van het centraal register voor huwelijksovereenkomsten, het centraal register van testamenten en het centraal erfrechtregister, BS 30 juni 2022; AERTS M., AYDOGAN A., BAUWENS A. e.a., *Focus op huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2024, 10-11; DE CLERCK C. en PINTENS W., *Schets van het familiaal vermogensrecht*, die Keure, 2023, 225-226; DEKKERS R., CASMAN H., VERBEKE A.L. e.a., *Relatievermogensrecht*, Intersentia, 2023, 208.

²⁷⁸ Art. 2.3.11, 2.3.80 en 5.103 BW; AERTS M., AYDOGAN A., BAUWENS A. e.a., *Focus op huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2024, 10-13; DE CLERCK C. en PINTENS W., *Schets van het familiaal vermogensrecht*, die Keure, 2023, 225-226; DEKKERS R., CASMAN H., VERBEKE A.L. e.a., *Relatievermogensrecht*, Intersentia, 2023, 208-209.

186. Zoals eerder uiteengezet, bestaat er in de rechtsleer discussie omtrent de beoordeling van de bekwaamheid van personen (*supra* nrs. 43-44 en 111). Om die reden kiezen sommige echtgenoten wellicht ervoor om de zorgvolmachtclausule onmiddellijk te laten ingaan vanaf het verlijden van de huwelijksovereenkomst. In dat geval spreekt men van een onmiddellijke inwerkingtreding. Andere echtgenoten verkiezen daarentegen een uitgestelde inwerkingtreding, bijvoorbeeld wanneer de wilsonbekwaamheid van een van hen wordt vastgesteld aan de hand van één of meerdere medische attesten. In dat geval treedt de clausule pas in werking op het ogenblik dat de wilsonbekwaamheid wordt vastgesteld. Daarnaast kan ook een tussenoplossing worden voorzien, waarbij bepaalde handelingen slechts kunnen worden gesteld mits voorafgaande machtiging.

187. Aan elk van deze mogelijkheden zijn zowel voor- als nadelen verbonden. De keuze vereist dan ook een zorgvuldige afweging door de echtgenoten zelf, bij voorkeur onder begeleiding van de notaris. Uiteindelijk zijn het evenwel de echtgenoten die hierover autonoom beslissen.

4.2.3 Het einde van de affectieve relatie

188. Zoals eerder aangehaald kan het einde van de affectieve relatie een belangrijk knelpunt vormen bij de toepassing van een zorgvolmachtclausule (*supra* nr. 177). Het is daarom aangewezen om in de huwelijksovereenkomst reeds te anticiperen op dergelijke situaties. In het bijzonder worden twee situaties in aanmerking genomen: het instellen van een echtscheidingsprocedure en het feitelijk beëindigen van de samenwoning. Uiteraard staat het de echtgenoten vrij om deze elementen naar eigen inzicht aan te passen of uit te breiden.

4.2.3.1 Instellen van een echtscheidingsprocedure

189. Vooreerst lijkt het aangewezen om te bepalen dat de opstart van een echtscheidingsprocedure automatisch een einde maakt aan de wederkerige zorgvolmacht die voortvloeit uit de zorgvolmachtclausule.

190. Voor veel echtgenoten betekent de aanvang van een echtscheidingsprocedure immers het definitieve einde van de affectieve relatie. In dat geval is het niet langer vanzelfsprekend dat de andere echtgenoot nog wordt beschouwd als de meest geschikte persoon om hun belangen te vertegenwoordigen.

191. In dat verband rijst evenwel de vraag naar de gevolgen wanneer de echtscheidingsprocedure niet leidt tot een effectieve ontbinding van het huwelijk, bijvoorbeeld in geval van afstand van vordering, verzoening of afwijzing.²⁷⁹ Het is derhalve aangewezen dat de clausule uitdrukkelijk bepaalt of de zorgvolmacht in dat geval definitief tenietgaat dan wel haar uitwerking kan hernemen.

192. Een dergelijke bepaling zou bijvoorbeeld als volgt kunnen worden geformuleerd: "De wederkerige zorgvolmacht die voortvloeit uit deze akte neemt van rechtswege een einde op het ogenblik dat tussen de echtgenoten een procedure tot echtscheiding wordt ingesteld door neerligging

²⁷⁹ Art. 1294bis, 1299 en 1307 Ger.W.

van het verzoekschrift. Vanaf dat moment kan geen van beide echtgenoten zich nog beroepen op de in deze clausule verleende vertegenwoordigingsbevoegdheden. Indien de procedure wordt beëindigd zonder dat een echtscheiding wordt uitgesproken, onder meer ingevolge afstand van vordering, verzoening of afwijzing, herneemt de zorgvolmacht van rechtswege haar uitwerking.”.²⁸⁰

4.2.3.2 Samenwoningsvereiste

193. Daarnaast kan het ook nuttig zijn om een samenwoningsvereiste op te nemen. Dit kan relevant zijn in situaties waarin de echtgenoten hun affectieve relatie hebben beëindigd en niet langer samenwonen, maar nog geen echtscheidingsprocedure hebben opgestart. Ook in dergelijke omstandigheden is het niet noodzakelijk wenselijk dat de zorgvolmachtclausule onverkort blijft gelden. De voormalige partner is mogelijk niet langer de persoon die het best geplaatst is om de belangen van de andere echtgenoot te behartigen, of het onderlinge vertrouwen dat voor een dergelijke vertegenwoordiging vereist is, kan zijn weggevalen. Daarbij moet evenwel aandacht worden besteed aan situaties waarin echtgenoten niet langer samenwonen, terwijl de affectieve relatie wel nog voortduurt, zoals bij een langdurig verblijf in het ziekenhuis of in een woonzorgcentrum. In dergelijke gevallen kan het net wenselijk zijn dat de zorgvolmachtclausule haar uitwerking behoudt.

194. Een dergelijke voorwaarde zou bijvoorbeeld als volgt kunnen worden geformuleerd: “Onderhavige volmacht blijft ten aanzien van de echtgenoot-volmachtdrager slechts van kracht zolang de echtgenoten samenwonen. In geval van scheiding van tafel en bed of wanneer de echtgenoten feitelijk niet langer samenwonen, houdt deze volmacht van rechtswege op uitwerking te hebben. Dit geldt evenwel niet wanneer het niet-samenwonen niet voortvloeit uit een duurzame ontwrichting van de relatie, zoals bijvoorbeeld bij een verblijf van één van de echtgenoten in een woonzorgcentrum, een ziekenhuisopname of een tijdelijk verblijf in het buitenland.”.

4.2.4 Opdracht van de lasthebber

195. Zoals eerder uiteengezet kan de lasthebber op basis van een zorgvolmacht een brede waaier aan handelingen stellen (*supra* nrs. 113-115). Het is daarom sterk aangewezen om in de clausule duidelijk te omschrijven in welke bevoegdheden de echtgenoten aan elkaar wensen toe te kennen. Het kan daarbij onder meer gaan om handelingen met betrekking tot beheer, ontvangsten, betalingen, het verlenen van volmachten, vervreemding van goederen, het aanvaarden of verwerpen van erfenissen, of zelfs wijzigingen aan het huwelijksvermogensstelsel. Een duidelijke omschrijving van deze bevoegdheden draagt bij tot rechtszekerheid en voorkomt interpretatieproblemen bij de uitvoering van de clausule.

4.2.5 Informatieverplichting

196. Naast het opnemen van een zorgvolmachtclausule in een huwelijksovereenkomst kan ook worden overwogen om een expliciete informatieverplichting in te voeren. Dit zou betekenen dat de notaris verplicht wordt om cliënten die een huwelijksovereenkomst opstellen of wijzigen systematisch

²⁸⁰ Art. 229, §2 en §3 oud BW; art. 1254, §1, lid 1 en 1288bis, §1, lid 1 Ger.W.

te informeren over het bestaan van de zorgvolmachtclausule en over de mogelijkheid om deze in hun huwelijksovereenkomst op te nemen.

197. Dit idee is niet nieuw binnen het notariaat. Er bestaan reeds verschillende informatieverplichtingen, bijvoorbeeld met betrekking tot het stelsel van scheiding van goederen en het verrekenbeding. In dat kader moet de notaris zijn cliënten informeren over de juridische en vermogensrechtelijke gevolgen van hun keuzen voor een bepaald huwelijksstelsel. Op die manier wordt vermeden dat partijen zich verbinden tot een regeling waarvan zij de gevolgen niet kennen of niet kunnen inschatten. Bovendien wordt doorgaans in de huwelijksovereenkomst zelf vermeld dat de notaris de echtgenoten op deze gevolgen heeft gewezen. In een dergelijke situatie krijgt de informatieplicht een dubbel karakter. Enerzijds vormt zij een materiële verplichting voor de notaris om de partijen correct te informeren. Anderzijds krijgt zij ook een formeel karakter doordat de vervulling van deze verplichting wordt vermeld in de akte zelf. Indien de notaris nalaat aan deze verplichting te voldoen, kan dit aanleiding geven tot diens aansprakelijkheid.²⁸¹

²⁸¹ Art. 1, lid 3 Wet 16 maart 1803 van 25 ventôse jaar XI op het notarisambt, *BS* 16 maart 1803; art. 2.3.64, §3 en 2.3.81, §2, lid 2 BW; Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat het huwelijksvermogensrecht betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake, KAMER, 2017-2018, 13 december 2017, nr. 54-2848/001, 28 en 77; GwH 7 maart 2013, nr. 28/2013, *TBBR* 2014/10, (511) 514; LARUELLE J., 'La responsabilité du notaire dans le choix du régime matrimonial (noot onder Cass. 3 oktober 2018)', *Rev.not.B.* 2019/6, (460) 462; MOSSELMANS S. en VAN THIENEN A., 'Vernieuwd huwelijksvermogensrecht', *Not.Fisc.M.* 2018/10, (326) 347; VAN DEN BOSSCHE A., 'Hoe zal de notaris zijn drievoudige informatieplicht bij scheiding van goederen moeten invullen?' in DECLERCK C. en PINTENS W. (eds.), *Patrimonium 2019*, die Keure, 2019, (189) 194-195 en 201-202; VAN DEN BOSSCHE A., 'Rechtszekerheid en aansprakelijkheid in familiaal vermogensrecht', *Not.Fisc.M.* 2021/6-7-8, (230) 232.

Hoofdstuk 5. Tussen bescherming en zelfbeschikking: de zorgvolmachtclausule en artikel 12 IVRPH

198. Dit hoofdstuk formuleert een antwoord op de subonderzoeksvraag: **“In welke mate kan de opname van een zorgvolmachtclausule in een huwelijksovereenkomst worden verantwoord in het licht van de beginselen van artikel 12 IVRPH, met name gelijkheid voor de wet, zelfbeschikking en autonomie?”**. Deze evaluerende vraag toetst het voorstel van een zorgvolmachtclausule aan de normen van artikel 12 IVRPH en onderzoekt of een dergelijke clausule strookt met de mensenrechtelijke verplichtingen die daaruit voortvloeien.

5.1 Gelijkheid voor de wet

199. Artikel 12 IVRPH vertrekt vanuit het uitgangspunt dat personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen rechtsbekwaam zijn in alle aspecten van het leven. Dit impliceert dat zij niet op voorhand als onbekwaam mogen worden beschouwd en dat hun vermogen om rechtsgevolgen te creëren moet worden erkend. Het bestaan van een handicap of een toekomstige situatie van wilsonbekwaamheid mag dus niet automatisch leiden tot de veronderstelling dat de betrokkene onbekwaam is om beslissingen te nemen of zijn rechten uit te oefenen (*supra* nr. 79).

200. Dit uitgangspunt sluit in belangrijke mate aan bij het voorstel van de zorgvolmachtclausule. De clausule vertrekt immers niet vanuit een voorafgaand vermoeden van onbekwaamheid, maar vanuit de bekwaamheid van de echtgenoten op het ogenblik waarop zij de regeling treffen (*supra* nr. 165). Zij beslissen zelf, op voorhand en in volle wilsbekwaamheid, indien zij later niet langer in staat zouden zijn om dit zelfstandig te doen. De zorgvolmachtclausule heeft bovendien niet tot gevolg dat de betrokken echtgenoot onbekwaam wordt verklaard. Zij brengt op zichzelf geen beperking van de rechts- of handelingsbekwaamheid met zich mee. Integendeel, de clausule vormt net een uitoefening van die bekwaamheid: de echtgenoten maken gebruik van hun juridische autonomie om een regeling op maat uit te werken voor een mogelijke toekomstige onbekwaamheid. De zorgvolmachtclausule voorkomt dat automatisch wordt overgegaan tot gerechtelijke beschermingsmaatregelen en verkleint het risico dat iemand louter op basis van zijn toestand onder plaatsvervangende besluitvorming wordt geplaatst.

201. Niettemin moet worden gewaakt over het risico dat de zorgvolmacht in de praktijk toch leidt tot een feitelijke uitholling van de rechtsbekwaamheid, bijvoorbeeld wanneer de lasthebber zeer ruime bevoegdheden krijgt zonder voldoende betrokkenheid van de lastgever. In dat geval zou de clausule kunnen evolueren naar een vorm van plaatsvervangende besluitvorming, hetgeen moeilijk te rijmen is met de geest van artikel 12 IVRPH.

5.2 Autonomie en zelfbeschikking

202. Het uitgangspunt van het autonomiebeginsel is dat personen met een handicap in beginsel zelf het best geplaatst zijn om hun eigen belangen te behartigen. Een centraal element daarbij is het respect voor de wil en de voorkeuren van de betrokken persoon (*supra* nr. 93). Besluitvorming mag

niet uitsluitend gebaseerd zijn op wat derden als het objectieve belang van de persoon beschouwen, maar moet zoveel mogelijk vertrekken vanuit diens eigen wensen, waarden en voorkeuren.

203. De zorgvolmachtclausule is een facultatieve en op maat vorm te geven regeling. Het gaat niet om een verplichte regeling, maar om een facultatieve mogelijkheid (*supra* nrs. 165 en 195). Echtgenoten behouden dus de vrijheid om al dan niet voor deze vorm van anticiperende bescherming te kiezen. Ook de inhoud van de clausule wordt door hen zelf bepaald. Zij kunnen beslissen wie als lasthebber optreedt, welke bevoegdheden worden toegekend, welke beperkingen gelden en op welk ogenblik de zorgvolmacht uitwerking krijgt. Op die manier versterkt de clausule hun zelfbeschikking, zij kunnen vooraf hun voorkeuren vastleggen, in plaats van later een door de rechter opgelegde beschermingsmaatregel af te wachten. Dit sluit aan bij het idee dat personen, ook wanneer zij later kwetsbaar worden, zoveel mogelijk zelf richting moeten kunnen geven aan hun situatie. Hoe nauwkeuriger de clausule wordt afgestemd op hun persoonlijke situatie, hoe beter zij aansluit bij de geest van artikel 12 IVRPH.

204. Tegelijk moet worden erkend dat de concrete invulling van de begrippen 'wensen' en 'belangen' niet altijd eenvoudig is. De lasthebber moet handelen in overeenstemming met de wil en voorkeuren van de lastgever, maar in een huwelijkscontext heeft de lasthebber vaak ook eigen wensen en belangen. De echtgenoot-lasthebber is immers niet louter een neutrale derde, maar maakt zelf deel uit van de vermogensrechtelijke en affectieve relatie.

Dit kan spanningen veroorzaken. Beslissingen over gezinsvermogen, gemeenschappelijke goederen, schenkingen, vastgoed of kosten van verzorging kunnen tegelijk gevolgen hebben voor de onbekwaam geworden echtgenoot én voor de nog bekwame echtgenoot. Daarom is het belangrijk dat de clausule zo duidelijk mogelijk omschrijft hoe de lasthebber moet handelen en welke belangen voorrang krijgen. In het licht van artikel 12 IVRPH moet het uitgangspunt steeds blijven dat de rechten, wil en voorkeuren van de lastgever centraal staan. De eigen belangen van de echtgenoot-lasthebber mogen die niet verdringen.

5.3 Ondersteunende versus plaatsvervangende besluitvorming

205. Artikel 12 IVRPH beoogt een verschuiving van plaatsvervangende naar ondersteunende besluitvorming (*supra* nrs. 78-80). De vraag rijst daarom in welke mate de zorgvolmachtclausule binnen dit kader kan worden geplaatst.

206. In haar klassieke vorm is de zorgvolmacht een instrument van vertegenwoordiging. De lasthebber treedt op in naam en voor rekening van de lastgever (*supra* nr. 103). Daardoor kan de zorgvolmacht in bepaalde gevallen aanleunen bij plaatsvervangende besluitvorming. Dit is vooral het geval wanneer de lasthebber ruime bevoegdheden krijgt en de lastgever niet langer actief wordt betrokken bij beslissingen.

Toch hoeft dit niet noodzakelijk problematisch te zijn, op voorwaarde dat de zorgvolmachtclausule wordt ingevuld als een ondersteunend en op maat gemaakt instrument. De clausule kan bepalen dat de lasthebber de lastgever zoveel mogelijk moet blijven betrekken bij beslissingen, rekening moet

houden met eerdere verklaringen, voorkeuren en levenskeuzes, en slechts zelfstandig optreedt wanneer dat noodzakelijk is.

207. De zorgvolmachtclausule kan dus worden opgevat als een hybride instrument. Zij bevat vertegenwoordigingselementen, maar kan tegelijk worden vormgegeven op een wijze die de autonomie van de lastgever zo veel mogelijk respecteert. De verenigbaarheid met artikel 12 IVRPH hangt daarom niet enkel af van het bestaan van de clausule op zich, maar vooral van haar concrete inhoud en toepassing.

5.4 Waarborgen tegen misbruik

208. Artikel 12, vierde lid IVRPH vereist dat maatregelen die betrekking hebben op de uitoefening van rechtsbekwaamheid gepaard gaan met adequate en doeltreffende waarborgen tegen misbruik, belangenconflicten en ongepaste beïnvloeding (*supra* nrs. 90-91).

209. Bij een zorgvolmachtclausule tussen echtgenoten is dit bijzonder relevant. De vertrouwensband tussen echtgenoten vormt net de reden waarom zij elkaar als lasthebber aanduiden. Tegelijk kan diezelfde band ook risico's meebrengen. De echtgenoot-lasthebber heeft immers vaak eigen vermogensrechtelijke, familiale of persoonlijke belangen. Daardoor kunnen belangenconflicten ontstaan, bijvoorbeeld bij beslissingen over gemeenschappelijke goederen of de gezinswoning.

210. Om aan artikel 12 IVRPH te voldoen, moet de clausule daarom voldoende waarborgen bevatten. Dat kan onder meer door: de bevoegdheden van de lasthebber duidelijk af te bakenen, bepaalde handelingen uit te sluiten of aan voorwaarden te onderwerpen, een lasthebber ad hoc te voorzien bij belangenconflicten en beëindigingsgronden op te nemen bij echtscheiding of feitelijke scheiding (*supra* nrs. 178 en 195).

211. Ook de notaris speelt hierbij een belangrijke rol. De notaris moet erop toezien dat de echtgenoten voldoende geïnformeerd worden over de draagwijdte van de clausule, de mogelijke risico's en de alternatieven. Zijn informatie- en raadgevingsplicht draagt ertoe bij dat de clausule niet louter standaardmatig wordt opgenomen, maar werkelijk berust op een vrije en bewuste keuze van beide echtgenoten.

5.5 Herroeping, wijziging en beëindiging

212. Een belangrijk aandachtspunt in het licht van artikel 12 IVRPH betreft de mogelijkheid tot herroeping, wijziging en beëindiging. Artikel 12 vereist dat ondersteuning niet definitief of onveranderlijk wordt opgelegd, maar dat de betrokken persoon de mogelijkheid behoudt om ondersteuning te weigeren, te wijzigen of te beëindigen (*supra* nr. 93).

213. Bij de zorgvolmachtclausule kan dit een moeilijk punt vormen. In dit kader is het van bijzonder belang dat de zorgvolmachtclausule de mogelijkheid tot eenzijdige herroeping waarborgt.

Artikel 12 IVRPH vereist immers dat de betrokken persoon de controle behoudt over de verleende ondersteuning, wat impliceert dat hij of zij deze ondersteuning op elk moment moet kunnen beëindigen (*supra* nr. 93). Indien de herroeping afhankelijk zou zijn van de instemming van de andere echtgenoot of van een gezamenlijke beslissing, zou dit de autonomie van de lastgever ernstig kunnen ondermijnen. Dit verhoogt het risico op ongepaste beïnvloeding of feitelijke belemmeringen om de volmacht effectief te beëindigen. Daarom is het aangewezen om bij het opstellen van de clause niet alleen het principe van eenzijdige herroepbaarheid te bevestigen, maar ook na te denken over praktische waarborgen die deze herroeping faciliteren, zoals de tussenkomst van een notaris of de mogelijkheid tot rechterlijke controle.

214. Daarom is het aangewezen om reeds bij het opstellen van de clause aandacht te besteden aan beëindigingsmechanismen en controlemogelijkheden (*supra* nrs. 188-194). Denk bijvoorbeeld aan een bepaling die de zorgvolmacht doet eindigen bij echtscheiding, bij het instellen van een echtscheidingsprocedure of bij het feitelijk beëindigen van de samenwoning. Ook kan worden overwogen om een opvolgend lasthebber, een lasthebber ad hoc of een vorm van toezicht te voorzien voor situaties waarin het vertrouwen tussen de echtgenoten wegvalt of waarin een belangenconflict ontstaat.

Deze mogelijkheid tot aanpassing en beëindiging is essentieel om te vermijden dat de zorgvolmachtclause evolueert naar een statisch instrument dat niet langer overeenstemt met de actuele wil, voorkeuren of belangen van de lastgever.

5.6 Tussentijdse conclusie

215. De opname van een zorgvolmachtclause in een huwelijksovereenkomst kan in belangrijke mate worden verantwoord in het licht van artikel 12 IVRPH. De clause vertrekt niet vanuit een vermoeden van onbekwaamheid, maar vanuit de bekwaamheid en autonomie van de echtgenoten. Zij bepalen zelf of zij een dergelijke regeling wensen, wie zij vertrouwen als lasthebber en welke bevoegdheden zij willen toekennen (*supra* nrs. 165, 169, 170, 173 en 181). Bovendien heeft de zorgvolmachtclause op zichzelf geen onbekwaamheid tot gevolg. Zij vormt geen gerechtelijke beschermingsmaatregel, maar een vooraf gekozen en op maat gemaakte regeling die de echtgenoten toelaat zelf te anticiperen op een mogelijke toekomstige kwetsbaarheid.

216. De verenigbaarheid met artikel 12 IVRPH is echter niet absoluut. Er blijven aandachtspunten bestaan, vooral wat betreft herroeping, wijziging en beëindiging van de zorgvolmacht. Ook moet rekening worden gehouden met mogelijke belangenconflicten, aangezien de nog bekwame echtgenoot niet alleen lasthebber is, maar vaak ook eigen wensen en belangen heeft.

217. Mits de clause zorgvuldig wordt geformuleerd, voldoende ruimte laat voor de wil en voorkeuren van de lastgever, en adequate waarborgen bevat tegen misbruik en belangenconflicten, kan zij worden beschouwd als een instrument dat verenigbaar is met de beginselen van artikel 12 IVRPH. In die vorm draagt de zorgvolmachtclause bij tot een meer autonome, preventieve en menswaardige benadering van toekomstige wilsonbekwaamheid binnen het huwelijk.

Hoofdstuk 6. Empirische evaluatie van de zorgvolmachtclausule in de huwelijksovereenkomst

218. Dit hoofdstuk beantwoordt de subonderzoeksvraag: **“Welke voor- en nadelen zien notarissen in de opname van een zorgvolmachtclausule, bekeken vanuit de vereisten van artikel 12 IVRP?”**. Aan de hand van empirisch onderzoek wordt het voorstel van de zorgvolmachtclausule geëvalueerd. Daarbij worden inzichten uit tien diepte-interviews met notarissen uit Limburg gebruikt om de haalbaarheid van dit voorstel en de mogelijke praktische uitdagingen te analyseren. Deze kwalitatieve bevindingen worden vervolgens geconfronteerd met de resultaten uit het voorafgaande rechtsdogmatisch onderzoek, zodat een geïntegreerde beoordeling van het voorstel mogelijk wordt.

6.1 Bevindingen uit de interviews

219. De thematische analyse van de diepte-interviews heeft tot doel de centrale thema's te identificeren die naar voren kwamen tijdens de gesprekken met de respondenten. Door middel van een systematische analyse van de interviewtranscripten werden verschillende terugkerende patronen en aandachtspunten vastgesteld, die inzicht bieden in de manier waarop notarissen het voorstel van een zorgvolmachtclausule beoordelen vanuit hun praktijkervaring.

6.1.1 Stijgende populariteit

220. Aan de notarissen werd gevraagd naar hun ervaring met betrekking tot de zorgvolmachten in hun praktijk, en in welke mate zij vaststellen dat cliënten reeds vertrouwd zijn met het concept van de zorgvolmacht.

221. Een eerste duidelijk terugkerend thema in de interviews betreft dan ook de sterke toename van het aantal zorgvolmachten dat door notarissen wordt opgesteld (N=10). Alle respondenten geven aan dat zorgvolmachten vandaag een belangrijk en frequent onderdeel van hun praktijk vormen. Verschillende notarissen vermelden daarbij dat zij wekelijks, en in sommige gevallen zelfs dagelijks, meerdere zorgvolmachten behandelen.²⁸² Volgens de respondenten kan deze stijging worden verklaard door verschillende factoren. Zo wordt onder meer gewezen op de toegenomen media-aandacht, bijvoorbeeld via televisieprogramma's waarin het instrument wordt toegelicht (N=7). Daarnaast dragen ook sensibiliseringsinitiatieven van banken, woonzorgcentra, ziekenhuizen en de federatie van notarissen (Fednot) bij aan de bekendheid van de zorgvolmacht (N=6). Ook mond-tot-mondreclame speelt een belangrijke rol, doordat cliënten vaak via familieleden, vrienden of kennissen met het instrument in aanraking komen (N=5).²⁸³

²⁸² WINTHAEGEN, L., 'Transcriptie interview N1', 20 december 2025, 4-5; WINTHAEGEN, L., 'Transcriptie interview N2', 29 december 2025, 1; WINTHAEGEN, L., 'Transcriptie interview N3', 7 januari 2026, 1; WINTHAEGEN, L., 'Transcriptie interview N4', 13 januari 2026, 1; WINTHAEGEN, L., 'Transcriptie interview N5', 5 februari 2026, 1; WINTHAEGEN, L., 'Transcriptie interview N6', 9 februari 2026, 1; WINTHAEGEN, L., 'Transcriptie interview N7', 12 februari 2026, 1; WINTHAEGEN, L., 'Transcriptie interview N8', 16 februari 2026, 1; WINTHAEGEN, L., 'Transcriptie interview N9', 18 februari 2026, 1; WINTHAEGEN, L., 'Transcriptie interview N10', 23 februari 2026, 1.

²⁸³ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N1", *supra* vn. 282, 5; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N2", *supra* vn. 282, 1; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N3", *supra* vn. 282, 1; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N4", *supra* vn. 282, 1; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N5", *supra* vn. 282, 1-2; WINTHAEGEN,

Een respondent verwoordt dit als volgt: "De mensen zijn daardoor aan het nadenken geslagen."²⁸⁴ Deze vaststelling wijst erop dat de zorgvolmacht zich in relatief korte tijd heeft ontwikkeld van een eerder weinig gekend instrument tot een ingeburgerd onderdeel van de notariële praktijk.

222. De notarissen geven daarbij aan dat cliënten steeds vaker reeds van de zorgvolmacht hebben gehoord voordat zij het notariskantoor bezoeken (N=7). Deze voorkennis blijkt echter vaak beperkt te zijn. Veel cliënten zijn wel vertrouwd met het bestaan van de zorgvolmacht, maar hebben slechts een oppervlakkig begrip van de precieze werking en de juridische mogelijkheden ervan. Hierdoor blijft een uitgebreide toelichting door de notaris in de meeste gevallen noodzakelijk.²⁸⁵

Zo blijkt uit de interviews dat er regelmatig verwarring bestaat over de draagwijdte van de zorgvolmacht, in het bijzonder met betrekking tot medische beslissingen en de verhouding tot euthanasie. Een respondent stelt hierover: "Ik leg eerst uit wat de zorgvolmacht precies inhoudt, zodat cliënten dat duidelijk begrijpen, en maak ook het onderscheid met euthanasie. Dat vind ik belangrijk, omdat veel mensen niet beseffen dat euthanasie geen onderdeel uitmaakt van de zorgvolmacht. Bovendien begrijpen ze vaak niet dat euthanasie via een arts moet verlopen, waardoor deze zaken soms met elkaar worden verward."²⁸⁶ Deze vaststelling onderstreept dat de toegenomen bekendheid van de zorgvolmacht niet noodzakelijk gepaard gaat met een correcte juridische kennis, wat de rol van de notaris als informatieverstrekker en begeleider des te belangrijker maakt.

6.1.2 Beperkte aandacht voor zorgvolmachten bij jonge koppels

223. Een ander terugkerend thema in de interviews betreft de mate waarin zorgvolmachten worden besproken bij jonge koppels die een huwelijksovereenkomst afsluiten (N=6).²⁸⁷ Over het algemeen kan worden vastgesteld dat het bespreken van de figuur van de zorgvolmacht bij het opstellen van een huwelijksovereenkomst geen automatisme vormt in de notariële praktijk.

224. De respondenten geven hiervoor verschillende verklaringen. In de eerste plaats wijzen zij erop dat jonge cliënten doorgaans weinig stilstaan bij de mogelijkheid van toekomstige onbekwaamheid (N=6).²⁸⁸ Daarnaast behoort deze groep meestal niet tot de demografische categorie met een omvangrijk vermogen, waardoor het regelen van een zorgvolmacht voor hen vaak

L., "Transcriptie interview N6", *supra* vn. 282, 1; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N7", *supra* vn. 282, 1; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N8", *supra* vn. 282, 1; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N9", *supra* vn. 282, 1; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N10", *supra* vn. 282, 1-2.

²⁸⁴ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N5", *supra* vn. 282, 2.

²⁸⁵ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N2", *supra* vn. 282, 2; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N4", *supra* vn. 282, 1; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N6", *supra* vn. 282, 1; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N7", *supra* vn. 282, 1; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N8", *supra* vn. 282, 1-2; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N9", *supra* vn. 282, 2; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N10", *supra* vn. 282, 1.

²⁸⁶ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N8", *supra* vn. 282, 2.

²⁸⁷ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N1", *supra* vn. 282, 5; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N2", *supra* vn. 282, 2; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N6", *supra* vn. 282, 1; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N8", *supra* vn. 282, 1-2; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N10", *supra* vn. 282, 1.

²⁸⁸ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N1", *supra* vn. 282, 5; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N2", *supra* vn. 282, 2; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N6", *supra* vn. 282, 1; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N7", *supra* vn. 282, 2; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N8", *supra* vn. 282, 1-2; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N10", *supra* vn. 282, 1.

minder prioritair is (N=4).²⁸⁹ Zorgvolmachten worden volgens de respondenten immers vaak opgesteld in het kader van bredere vermogens- of successieplanning. Ten slotte geven meerdere notarissen aan dat cliënten het regelen van een zorgvolmacht regelmatig uitstellen tot een later moment in het leven, wanneer zij ouder zijn of wanneer hun familiale en vermogensrechtelijke situatie daartoe meer aanleiding geeft (N=6), bijvoorbeeld wanneer de kinderen volwassen zijn en kunnen optreden als opvolgend lasthebber, of wanneer vermogensplanning aan de orde is.²⁹⁰

225. Deze bevinding suggereert dat de zorgvolmacht in de praktijk sterk verbonden blijft met latere levensfasen en momenten van vermogensopbouw. Dit roept de vraag op in welke mate het zinvol is om dit instrument reeds systematisch te integreren in het kader van een huwelijksovereenkomst, die doorgaans op een eerder vroeg moment in het leven wordt afgesloten.

6.1.3 Voordelen zorgvolmachtclausule

226. De notarissen werd gevraagd naar hun inschatting van de mogelijke voordelen van het opnemen van een zorgvolmachtclausule in een huwelijksovereenkomst. Hieruit kwamen drie voordelen naar voren: de aansluiting van dit voorstel bij de notariële praktijk, een mogelijke kostenbesparing en een vroegere bewustwording van cliënten omtrent de noodzaak van een zorgvolmacht.

227. Een eerste voordeel van de opname van een zorgvolmachtclausule in een huwelijksovereenkomst is dat deze in lijn ligt met de bestaande notariële praktijk (N=10). Uit alle interviews blijkt immers dat zorgvolmachten bij gehuwde cliënten in de meeste gevallen volgens een gelijkaardige structuur worden opgesteld: echtgenoten verlenen in eerste instantie wederzijds een volmacht aan elkaar, waarna in tweede instantie vaak de kinderen of andere vertrouwenspersonen als opvolgende lasthebbers worden aangeduid.²⁹¹ Deze hiërarchische opbouw sluit aan bij de realiteit van veel gezinnen, waarin de partner doorgaans de eerste persoon is die het beheer van het vermogen en de praktische beslissingen op zich neemt wanneer één van beide onbekwaam wordt. Pas wanneer ook de partner niet langer kan optreden, treden de kinderen of andere vertrouwenspersonen in functie. Het opnemen van een zorgvolmachtclausule in een huwelijksovereenkomst zou bijgevolg in lijn liggen met de wijze waarop zorgvolmachten vandaag in de praktijk worden vormgegeven.

Hoewel verschillende respondenten aangeven een voorkeur te hebben voor het vier-ogen-principe, waarbij twee lasthebbers worden aangeduid (N=6), blijkt uit de interviews dat deze voorkeur eerder

²⁸⁹ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N1", *supra* vn. 282, 5; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N6", *supra* vn. 282, 1; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N7", *supra* vn. 282, 2; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N10", *supra* vn. 282, 8.

²⁹⁰ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N1", *supra* vn. 282, 5-6; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N2", *supra* vn. 282, 2; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N3", *supra* vn. 282, 2; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N7", *supra* vn. 282, 2; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N8", *supra* vn. 282, 1-2; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N9", *supra* vn. 282, 3.

²⁹¹ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N1", *supra* vn. 282, 4 en 11; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N2", *supra* vn. 282, 2; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N3", *supra* vn. 282, 1; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N4", *supra* vn. 282, 2; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N5", *supra* vn. 282, 3; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N7", *supra* vn. 282, 2; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N8", *supra* vn. 282, 2; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N9", *supra* vn. 282, 4-5; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N10", *supra* vn. 282, 2-3.

een aanvullend controlemechanisme vormt, doordat beslissingen niet door één persoon alleen kunnen worden genomen.²⁹²

228. Een tweede mogelijk voordeel betreft de *kostenbesparing*. Verschillende respondenten wijzen erop dat het opnemen van een zorgvolmacht in een huwelijksovereenkomst ertoe kan leiden dat twee rechtshandelingen in één akte worden gecombineerd (N=7). Hierdoor zouden bepaalde vaste kosten, zoals het recht op geschriften, gedeeltelijk kunnen worden vermeden.²⁹³ Tegelijk benadrukken notarissen dat deze kostenbesparing in de praktijk eerder beperkt blijft (N=6). Zo blijven verschillende kostenposten, zoals de inschrijving in het register van de lastgevingsovereenkomsten en het ereloon voor de bijkomende rechtshandeling, alsnog verschuldigd. Hierdoor blijft de effectieve financiële besparing relatief gering.²⁹⁴ Niettemin kan het bundelen van beide regelingen in één akte voor cliënten een administratief voordeel opleveren en het aantal afzonderlijke handelingen beperken.

Opvallend is dat slechts één respondent expliciet een bedrijfseconomisch perspectief naar voren schuift. Deze respondent wijst erop dat het in de praktijk niet evident is om, naar aanleiding van één concrete vraag van cliënten, bijkomende complexe thema's systematisch te behandelen. Deze respondent stelt: "Dan ben je al snel een uur tot anderhalf uur bezig met een huwelijksovereenkomst. Als je voor de toelichting daarvan zomaar anderhalf uur moet vrijmaken, omdat al deze bijkomende aspecten ook besproken moeten worden, vrees ik dat dit bedrijfseconomisch moeilijker wordt."²⁹⁵ Deze opmerking wijst op een spanningsveld tussen juridische volledigheid en praktische haalbaarheid binnen de notariële praktijk, waarbij tijdsdruk en efficiëntie een rol spelen in de mate waarin bijkomende instrumenten effectief worden besproken.

229. Een derde voordeel dat uit de interviews naar voren komt, is de mogelijkheid om cliënten op een vroeger moment *bewust te maken van het bestaan en het belang van de zorgvolmacht*. Verschillende notarissen geven aan dat jonge koppels die een huwelijksovereenkomst afsluiten doorgaans nog weinig nadenken over de mogelijkheid van toekomstige onbekwaamheid (N=6).²⁹⁶ Door het onderwerp reeds in het kader van de huwelijksovereenkomst ter sprake te brengen, kunnen cliënten echter op een eerder moment worden geïnformeerd over de mogelijke gevolgen van onbekwaamheid en de juridische instrumenten die hiervoor bestaan. Bovendien kan een zorgvolmacht op die manier worden geïntegreerd in een bredere vermogensplanning, waarbij ook

²⁹² WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N1", *supra* vn. 282, 9; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N2", *supra* vn. 282, 2; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N3", *supra* vn. 282, 1-2; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N8", *supra* vn. 282, 2-3; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N9", *supra* vn. 282, 2-3.

²⁹³ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N1", *supra* vn. 282, 8; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N2", *supra* vn. 282, 3; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N3", *supra* vn. 282, 2; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N5", *supra* vn. 282, 4; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N9", *supra* vn. 282, 10; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N10", *supra* vn. 282, 4.

²⁹⁴ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N1", *supra* vn. 282, 5-6 en 11; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N3", *supra* vn. 282, 2; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N4", *supra* vn. 282, 2; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N7", *supra* vn. 282, 5; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N8", *supra* vn. 282, 5-6; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N9", *supra* vn. 282, 10; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N10", *supra* vn. 282, 4.

²⁹⁵ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N8", *supra* vn. 282, 5.

²⁹⁶ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N2", *supra* vn. 282, 5; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N3", *supra* vn. 282, 2; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N7", *supra* vn. 282, 10; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N9", *supra* vn. 282, 1-3; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N10", *supra* vn. 282, 4 en 6.

andere instrumenten zoals huwelijksvermogensregelingen, schenkingen of successieplanning worden besproken. Dit suggereert dat de zorgvolmachtclausule niet enkel een juridisch instrument is, maar ook kan fungeren als een sensibiliseringsmechanisme binnen de notariële praktijk.

6.1.4 Nadelen zorgvolmachtclausule

“Een zorgvolmacht is geen cadeau, het is een verantwoordelijkheid die je op je neemt.”

230. Net zoals bij de voordelen werd de notarissen gevraagd naar hun inschatting van de mogelijke nadelen van het opnemen van een zorgvolmachtclausule in een huwelijksovereenkomst. Uit de interviews komen meerdere terugkerende knelpunten naar voren: de problematiek van herroepbaarheid, privacyproblemen, mogelijke belangenconflicten, de complexiteit en leesbaarheid van de akte, en de noodzaak van een bijkomende akte voor de aanduiding van opvolgende lasthebbers.

231. Een eerste belangrijk aandachtspunt dat door vrijwel alle respondenten werd aangehaald bij de integratie van een zorgvolmachtclausule in een huwelijksovereenkomst betreft de *herroepbaarheid* (N=7).²⁹⁷ Het voorstel combineert twee verschillende rechtshandelingen in één akte. Deze rechtshandelingen worden echter beheerst door verschillende regels met betrekking tot wijziging en herroepbaarheid. Een zorgvolmacht is in beginsel eenzijdig herroepbaar door de volmachtgever (*supra* nr. 107). Deze mogelijkheid tot herroeping wordt door de respondenten als essentieel beschouwd om de zorgvolmacht als functioneel en flexibel instrument te laten functioneren. De volmachtgever moet immers steeds de mogelijkheid behouden om de aangeduide lasthebber te wijzigen of de volmacht in te trekken wanneer het vertrouwen in de lasthebber wegvalt of wanneer de familiale situatie wijzigt. Een huwelijksovereenkomst daarentegen heeft het karakter van een overeenkomst tussen echtgenoten en kan niet eenzijdig worden herroepen of gewijzigd. Voor een wijziging is in beginsel de medewerking van beide echtgenoten vereist en gelden bovendien specifieke vormvereisten. Deze verschillen kunnen een juridisch spanningsveld creëren wanneer beide rechtshandelingen in één akte worden gecombineerd. Enkele respondenten wijzen er daarom op dat een duidelijke structurele scheiding binnen de akte noodzakelijk is (N=2). Een respondent suggereert daarom expliciet een structurele splitsing:²⁹⁸

“Hoofdstuk 1: Huwelijksovereenkomst

Hoofdstuk 2: Zorgvolmacht.”

Op deze manier kunnen de regels met betrekking tot wijziging en herroepbaarheid voor elk onderdeel afzonderlijk worden gerespecteerd. Een dergelijke structuur voorkomt dat de zorgvolmacht wordt behandeld als een gewone clausule binnen de huwelijksovereenkomst, wat tot onduidelijkheid zou

²⁹⁷ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N1", *supra* vn. 282, 8-9; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N2", *supra* vn. 282, 3; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N3", *supra* vn. 282, 4; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N4", *supra* vn. 282, 3; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N7", *supra* vn. 282, 5; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N9", *supra* vn. 282, 8; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N10", *supra* vn. 282, 4-5.

²⁹⁸ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N1", *supra* vn. 282, 4.

kunnen leiden. Tegelijk benadrukken de respondenten dat het voor cliënten duidelijk moet zijn welke bepalingen eenzijdig kunnen worden gewijzigd of herroepen en welke niet (N=4).²⁹⁹ Terwijl de zorgvolmacht door de volmachtgever op elk moment kan worden aangepast of ingetrokken, blijven de bepalingen met betrekking tot het huwelijksvermogensstelsel onderworpen aan de strengere regels die gelden voor huwelijksovereenkomsten. Een duidelijke toelichting aan de cliënten is daarom noodzakelijk om misverstanden over de juridische draagwijdte van beide onderdelen te vermijden.

232. Een tweede frequent aangehaald nadeel betreft de mogelijke *privacyproblemen* wanneer een zorgvolmacht in een huwelijksovereenkomst wordt opgenomen.³⁰⁰ Wanneer de zorgvolmacht in dezelfde akte is vervat als de huwelijksovereenkomst, kan het immers noodzakelijk zijn dat de volledige akte wordt voorgelegd aan derden om de volmacht te kunnen gebruiken. Dit kan zich bijvoorbeeld voordoen wanneer de lasthebber een rechtshandeling stelt bij een bank. In dergelijke situaties vragen instellingen doorgaans een kopie van de akte waarin de volmacht is opgenomen om de bevoegdheid van de lasthebber te kunnen verifiëren. Indien de zorgvolmacht deel uitmaakt van de huwelijksovereenkomst, betekent dit dat ook de bepalingen met betrekking tot het huwelijksvermogensstelsel en andere persoonlijke afspraken tussen de echtgenoten zichtbaar worden voor derden. Verschillende respondenten wijzen erop dat dit vanuit privacy-oogpunt problematisch kan zijn, aangezien derden in principe geen belang hebben bij de inhoud van de huwelijksovereenkomst zelf (N=5).³⁰¹ Om die reden geven sommige notarissen aan dat het in de praktijk vaak verkieslijk blijft om beide rechtshandelingen in afzonderlijke akten op te nemen. Enkele respondenten hebben hierbij ook aangegeven dat het mogelijk is om een apart uittreksel te maken van de akte, waarbij enkel het gedeelte van de zorgvolmacht zichtbaar is (N=2).³⁰² Op die manier zou kunnen worden vermeden dat derden inzage krijgen in de volledige inhoud van de huwelijksovereenkomst wanneer de zorgvolmacht wordt gebruikt.

233. Een volgende opmerking die verschillende keren terugkwam (N=6), betreft de mogelijkheid van een *conflict van belangen* bij zorgvolmachten tussen echtgenoten.³⁰³ Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer beslissingen worden genomen over het vermogen van de onbekwame partner of over het gemeenschappelijk vermogen. In dergelijke situaties kan de echtgenoot die optreedt als lasthebber immers beslissingen nemen die zowel het eigen vermogen als dat van de onbekwame partner raken, waardoor er een potentieel spanningsveld ontstaat tussen het eigen belang van de lasthebber en het belang van de volmachtgever. Daarom benadrukken verschillende notarissen het belang van duidelijke clausules waarin dergelijke situaties vooraf worden geregeld, of van

²⁹⁹ *Ibid.*, 8; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N7", *supra* vn. 282, 5; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N9", *supra* vn. 282, 9-10; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N10", *supra* vn. 282, 5.

³⁰⁰ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N1", *supra* vn. 282, 7-8; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N2", *supra* vn. 282, 3; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N3", *supra* vn. 282, 2; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N5", *supra* vn. 282, 4; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N6", *supra* vn. 282, 3.

³⁰¹ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N1", *supra* vn. 282, 7-8; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N2", *supra* vn. 282, 3; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N5", *supra* vn. 282, 4; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N6", *supra* vn. 282, 3.

³⁰² WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N1", *supra* vn. 282, 8; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N6", *supra* vn. 282, 3.

³⁰³ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N1", *supra* vn. 282, 9; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N2", *supra* vn. 282, 3; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N3", *supra* vn. 282, 3; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N5", *supra* vn. 282, 6; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N9", *supra* vn. 282, 7; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N10", *supra* vn. 282, 9.

aanvullende controlemechanismen zoals het aanstellen van een lasthebber ad hoc (N=4).³⁰⁴ Een dergelijke lasthebber kan optreden wanneer er een tegenstrijdig belang bestaat tussen de lasthebber en de volmachtgever, zodat een onafhankelijke persoon de betrokken rechtshandeling kan stellen. Tegelijk wijzen de respondenten erop dat ook deze oplossing praktische en principiële bezwaren kan oproepen wanneer de zorgvolmacht in een huwelijksovereenkomst wordt geïntegreerd. In dat geval zou de lasthebber ad hoc immers moeten optreden in het kader van een akte die eveneens de inhoud van de huwelijksovereenkomst bevat. Dit kan leiden tot privacyproblemen, aangezien een derde partij dan kennis kan nemen van bepalingen die betrekking hebben op het huwelijksvermogensstelsel van de echtgenoten.

234. Daarnaast werd in de interviews opgemerkt dat in situaties van *tegenstrijdige belangen* uiteindelijk ook een rechterlijke tussenkomst mogelijk blijft (N=5).³⁰⁵ Wanneer er twijfel bestaat over het handelen van de lasthebber of wanneer een specifieke rechtshandeling niet kan worden uitgevoerd wegens een belangenconflict, kan de vrederechter ingrijpen door bijvoorbeeld een lasthebber ad hoc aan te stellen of door een beschermingsmaatregel te nemen. Dit illustreert dat het probleem van tegenstrijdige belangen niet volledig kan worden uitgesloten, maar dat het bestaande juridische kader wel voorziet in correctiemechanismen wanneer dergelijke situaties zich voordoen. Dit raakt aan een kernprobleem van vertegenwoordiging binnen familiale relaties. Namelijk dat de lasthebber tegelijk betrokken partij en vertegenwoordiger is. Dit raakt aan een fundamenteel spanningsveld binnen de zorgvolmacht, waarbij de autonomie van de volmachtgever moet worden verzoend met de nood aan bescherming tegen mogelijk misbruik. Een respondent wijst impliciet op deze dubbelrol: "Je kan niet met twee petjes een akte tekenen."³⁰⁶

235. De *complexiteit van de akte* is een volgend knelpunt dat door verschillende respondenten wordt aangehaald (N=5).³⁰⁷ Het combineren van twee verschillende rechtshandelingen kan verwarring veroorzaken. Concreet wordt door verschillende notarissen gewezen op het feit dat een akte van zorgvolmacht op zich al snel twintig pagina's lang is (N=5).³⁰⁸ Zorgvolmachten zijn namelijk vaak zeer uitgebreid en vereisen een gedetailleerde bespreking van verschillende soorten handelingen, zoals financiële handelingen, onroerende goederen, persoonlijke beslissingen en schenkingen. Eén van de respondenten werkt bijvoorbeeld met een onderscheid tussen vier categorieën van handelingen. In de eerste plaats worden de administratieve handelingen onderscheiden, waaronder onder meer het beheer van papierwerk, belastingen en sociale zekerheid valt. Vervolgens worden de financiële handelingen behandeld, zoals betalingen, beleggingen en

³⁰⁴ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N3", *supra* vn. 282, 3; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N5", *supra* vn. 282, 7; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N6", *supra* vn. 282, 2; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N9", *supra* vn. 282, 7.

³⁰⁵ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N1", *supra* vn. 282, 9; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N2", *supra* vn. 282, 2; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N7", *supra* vn. 282, 4; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N9", *supra* vn. 282, 7; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N10", *supra* vn. 282, 9.

³⁰⁶ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N7", *supra* vn. 282, 4.

³⁰⁷ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N1", *supra* vn. 282, 9; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N2", *supra* vn. 282, 3; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N3", *supra* vn. 282, 2; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N9", *supra* vn. 282, 7 en 9; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N10", *supra* vn. 282, 6 en 9.

³⁰⁸ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N2", *supra* vn. 282, 3; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N3", *supra* vn. 282, 3; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N8", *supra* vn. 282, 1 en 3; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N9", *supra* vn. 282, 9 en 12; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N10", *supra* vn. 282, 6.

levensverzekeringscontracten. Een derde categorie betreft handelingen met betrekking tot onroerende goederen, zoals verkoop, aankoop of het afstand doen van vruchtgebruik. Tot slot worden schenkingen als een afzonderlijke categorie van handelingen behandeld.³⁰⁹ Wanneer een dergelijke uitgebreide regeling moet worden toegevoegd aan een huwelijksovereenkomst, dat op zichzelf reeds een omvangrijke akte kan zijn, resulteert dit in een zeer omvangrijk document.

236. Wanneer de *leesbaarheid* van de akte hierdoor verder wordt bemoeilijkt, vrezen verschillende respondenten ook voor de mate waarin cliënten de inhoud van de akte daadwerkelijk kunnen verwerken (N=6).³¹⁰ Het lezen en begrijpen van één rechtshandeling in een notariële akte is voor niet-juristen vaak al een uitdaging. Indien meerdere complexe rechtshandelingen in éénzelfde akte worden samengebracht, kan dit de begrijpelijkheid nog verder verminderen. Dit heeft tot gevolg dat cliënten mogelijk minder goed inzicht hebben in de precieze draagwijdte van de bepalingen die zij ondertekenen. Bovendien bestaat het risico dat bepaalde clausules minder aandacht krijgen tijdens de bespreking, omdat de akte als geheel te omvangrijk wordt. Verschillende respondenten geven daarom aan dat het, vanuit praktisch oogpunt, vaak duidelijker is om beide rechtshandelingen in afzonderlijke akten op te nemen (N=3).³¹¹ Op die manier blijft de structuur overzichtelijker en kan elke regeling afzonderlijk worden toegelicht aan de cliënten.

237. Een laatste nadeel waar verschillende respondenten op wijzen is de *noodzaak van een bijkomende akte* wanneer echtgenoten hun zorgvolmacht later wensen uit te breiden naar opvolgende lasthebbers, zoals kinderen of andere vertrouwenspersonen (N=6).³¹² Dit veronderstelt echter dat de betrokkenen op een later tijdstip opnieuw naar de notaris terugkeren om de zorgvolmacht aan te passen. De respondenten benadrukken dat dit in de praktijk niet altijd gebeurt (N=6). Zo bestaat het risico dat echtgenoten vergeten de zorgvolmacht tijdig uit te breiden, bijvoorbeeld omdat zij ervan uitgaan dat hun situatie reeds volledig geregeld is. Bovendien kan het voor cliënten niet altijd duidelijk zijn dat een zorgvolmacht enkel de personen dekt die uitdrukkelijk als lasthebber zijn aangeduid. Wanneer echtgenoten elkaar enkel wederzijds een volmacht hebben verleend en nadien beiden onbekwaam worden zonder dat opvolgende lasthebbers zijn aangeduid, kan alsnog een gerechtelijke beschermingsmaatregel noodzakelijk zijn. De interviews tonen aldus aan dat het gefaseerd opbouwen van een zorgvolmacht, eerst tussen echtgenoten en later met uitbreiding naar kinderen, weliswaar praktisch kan zijn, maar ook een zekere kwetsbaarheid bevat wanneer cliënten onvoldoende inzicht hebben in de juridische gevolgen of wanneer zij nalaten om de regeling tijdig te vervolledigen. Dit creëert een potentieel vals gevoel van zekerheid bij cliënten, wat de effectiviteit van de zorgvolmacht als beschermingsinstrument kan ondermijnen.

³⁰⁹ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N7", *supra* vn. 282, 2-3.

³¹⁰ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N2", *supra* vn. 282, 2-3; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N3", *supra* vn. 282, 3; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N4", *supra* vn. 282, 5; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N6", *supra* vn. 282, 4; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N8", *supra* vn. 282, 1 en 3; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N9", *supra* vn. 282, 9 en 11-12; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N10", *supra* vn. 282, 5-6.

³¹¹ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N6", *supra* vn. 282, 4; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N9", *supra* vn. 282, 11; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N10", *supra* vn. 282, 5.

³¹² WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N1", *supra* vn. 282, 9 en 11; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N2", *supra* vn. 282, 5; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N3", *supra* vn. 282, 3; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N7", *supra* vn. 282, 6; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N9", *supra* vn. 282, 11.

6.1.5 Vertrouwensinstrument

“Een zorgvolmacht is een contract van vertrouwen.”

238. Aan de notarissen werd gevraagd of een zorgvolmachtclausule volgens hen zou kunnen leiden tot onwenselijke gevolgen, zoals het creëren van onevenwichten tussen echtgenoten, en op welke manier eventuele misbruiken kunnen worden voorkomen.

239. Een terugkerend uitgangspunt hierbij, in alle interviews is dat de zorgvolmacht in essentie gebaseerd is op *vertrouwen* (N=10).³¹³ De notarissen benadrukken dat dit instrument slechts naar behoren kan functioneren wanneer er een voldoende sterke vertrouwensrelatie bestaat tussen de volmachtgever en de aangeduide lasthebber. Dit vertrouwen speelt een belangrijke rol bij verschillende keuzes die bij het opstellen van een zorgvolmacht moeten worden gemaakt, zoals de aanduiding van de lasthebber, de omvang van de toegekende bevoegdheden en de vraag of bepaalde handelingen, zoals schenkingen, al dan niet worden toegestaan. Tegelijk wordt door meerdere respondenten benadrukt dat misbruik nooit volledig kan worden uitgesloten, precies omdat het instrument uitgaat van een vertrouwensrelatie (N=5).³¹⁴ Deze vaststelling illustreert dat het vertrouwenskarakter van de zorgvolmacht tegelijk haar grootste sterkte en haar grootste kwetsbaarheid vormt.

240. Wanneer echtgenoten echter absolute zekerheid wensen en elk mogelijk risico op misbruik willen uitsluiten, wijzen de respondenten erop dat een zorgvolmacht mogelijk niet het meest aangewezen instrument is. In dergelijke gevallen kan een wettelijke beschermingsmaatregel, zoals bewindvoering onder toezicht van de vrederechter, een meer geschikte oplossing bieden, aangezien daarbij een vorm van rechterlijke controle wordt voorzien.

6.1.6 Samenwoningsvereiste of echtscheidingsprocedure

241. Aan de notarissen werd de vraag gesteld of aan de werking van de zorgvolmachtclausule bijkomende voorwaarden zouden moeten worden gekoppeld, zoals bijvoorbeeld een samenwoningsvereiste op het moment van de inwerkingtreding (*supra* nrs. 177 en 188-194).

242. Uit de interviews blijkt dat de meerderheid van de respondenten aandacht besteden aan de mogelijkheid om *bijkomende voorwaarden* te koppelen aan de werking van een zorgvolmacht tussen echtgenoten (N=9).³¹⁵ In dat verband worden onder meer een samenwoningsvereiste of het

³¹³ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N1", *supra* vn. 282, 11; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N2", *supra* vn. 282, 4; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N3", *supra* vn. 282, 2; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N4", *supra* vn. 282, 3-4; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N5", *supra* vn. 282, 6; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N6", *supra* vn. 282, 4; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N7", *supra* vn. 282, 5; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N8", *supra* vn. 282, 4; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N9", *supra* vn. 282, 8; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N10", *supra* vn. 282, 6.

³¹⁴ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N3", *supra* vn. 282, 3; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N4", *supra* vn. 282, 3-4; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N7", *supra* vn. 282, 5; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N9", *supra* vn. 282, 8; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N10", *supra* vn. 282, 6.

³¹⁵ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N2", *supra* vn. 282, 4; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N3", *supra* vn. 282, 3; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N4", *supra* vn. 282, 5; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N5", *supra* vn. 282, 5; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N6", *supra* vn. 282, 2; WINTHAEGEN,

beëindigen van de zorgvolmacht bij de start van een echtscheidingsprocedure besproken. Deze voorstellen vertrekken vanuit het idee dat een zorgvolmacht in essentie gebaseerd is op een vertrouwensrelatie tussen de volmachtgever en de lasthebber. Wanneer de relatie tussen echtgenoten onder druk komt te staan of feitelijk wordt beëindigd, kan dat vertrouwen verdwijnen, waardoor het minder aangewezen lijkt dat één partner nog beslissingen kan nemen in naam van de andere.

Deze benadering toont aan dat de juridische werking van de zorgvolmacht nauw verbonden wordt geacht met de feitelijke relatie tussen de betrokken partijen.

243. Sommige respondenten wijzen er daarom op dat het logisch kan zijn om de zorgvolmacht automatisch te laten eindigen op het moment dat een echtscheidingsprocedure wordt opgestart, bijvoorbeeld vanaf de neerlegging van het verzoekschrift tot echtscheiding (N=5).³¹⁶ Tegelijk tonen de interviews aan dat dergelijke voorwaarden ook juridische en praktische vragen oproepen. Zo moet worden nagedacht over de precieze formulering en het moment waarop de zorgvolmacht haar werking verliest, evenals over de rechtszekerheid voor derden die met de lasthebber handelen. Het opnemen van dergelijke voorwaarden kan dus bijdragen aan een betere afstemming tussen de zorgvolmacht en de familiale realiteit van de echtgenoten, maar vereist een zorgvuldige uitwerking om onduidelijkheid of ongewenste gevolgen te vermijden. Daarnaast moet worden opgemerkt dat het beëindigen van de zorgvolmacht steeds ter kennis moet worden gebracht van de notaris of de vrederechter, met het oog op de registratie in het Centraal Register van Lastgevingsovereenkomsten (CRL).

244. Slechts enkele van de respondenten nemen dergelijke clausules reeds op in de zorgvolmacht akte (N=4). Eén van hen formuleert dit als volgt: "Onderhavige volmacht zal eveneens ten aanzien van de echtgenoot-volmachtdrager een einde nemen in geval van echtscheiding of scheiding van tafel en bed, en dit in beide gevallen, vanaf het instellen van dergelijke procedure, of indien de echtgenoten niet meer samenwonen, tenzij hun feitelijke scheiding niet is ontstaan uit een duurzame ontwrichting van hun relatie. Met opsomming van woonzorgcentrum, verblijf in het buitenland, enzovoort."³¹⁷

245. Het merendeel van de respondenten werkt eerder omgekeerd (N=5). Zij voorzien in de echtscheidingsakte dat deze automatisch een einde maakt aan eventuele zorgvolmachten tussen de echtgenoten, of nemen in de huwelijksovereenkomst op dat bepaalde bedingen slechts uitwerking krijgen zolang er geen sprake is van relationele problemen.³¹⁸

L., "Transcriptie interview N7", *supra* vn. 282, 5 en 9-10; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N8", *supra* vn. 282, 6; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N9", *supra* vn. 282, 12-13; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N10", *supra* vn. 282, 8-9.

³¹⁶ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N2", *supra* vn. 282, 4; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N3", *supra* vn. 282, 3; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N4", *supra* vn. 282, 5; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N5", *supra* vn. 282, 8; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N9", *supra* vn. 282, 12.

³¹⁷ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N3", *supra* vn. 282, 4; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N4", *supra* vn. 282, 5; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N7", *supra* vn. 282, 8; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N9", *supra* vn. 282, 12.

³¹⁸ WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N2", *supra* vn. 282, 4; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N5", *supra* vn. 282, 5; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N6", *supra* vn. 282, 2; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N8", *supra* vn. 282, 6-7; WINTHAEGEN, L., "Transcriptie interview N10", *supra* vn. 282, 8-9.

246. Eén van de respondenten formuleert hierbij een genuanceerde kanttekening: "Stel dat echtgenoten elkaar een zorgvolmacht geven en één van hen later dement wordt. Dan blijven zij in principe een koppel. Wanneer de andere partner zijn of haar leven verderzet, bijvoorbeeld door te verhuizen of een nieuwe relatie aan te gaan, kan dit door de familie worden aangegrepen om de zorgvolmacht aan te vechten. Toch kan men niet verwachten dat iemand als een kluizenaar blijft leven. Het feit dat iemand een nieuwe relatie heeft of niet langer samenwoont, betekent niet noodzakelijk dat er misbruik wordt gemaakt van de zorgvolmacht."³¹⁹ Deze opmerking illustreert dat het koppelen van de zorgvolmacht aan strikte relationele voorwaarden niet zonder risico is, aangezien het onvoldoende rekening houdt met de complexiteit van familiale situaties en de evolutie van persoonlijke relaties in de tijd.

6.2 Tussentijdse conclusie

247. Uit de interviews blijkt dat notarissen over het algemeen positief staan tegenover het concept van de zorgvolmacht en het belang ervan in de praktijk duidelijk erkennen. Alle respondenten wijzen op de sterke toename van zorgvolmachten in de afgelopen jaren en benadrukken dat dit instrument vandaag een vaste plaats heeft binnen de notariële praktijk (*supra* nrs. 221 en 227). Tegelijk tonen de interviews aan dat de zorgvolmacht in de praktijk vaak wordt opgesteld volgens een gelijkaardige structuur, waarbij echtgenoten elkaar in eerste instantie een volmacht verlenen en vervolgens kinderen of andere vertrouwenspersonen als opvolgende lasthebbers worden aangeduid (*supra* nr. 227). Vanuit dat perspectief lijkt het idee om een eerste stap reeds in het kader van een huwelijksovereenkomst te voorzien niet volledig los te staan van de bestaande praktijk. Daarnaast wordt door verschillende respondenten gewezen op mogelijke voordelen, zoals een beperkte kostenbesparing en een vroegere bewustwording bij cliënten omtrent het bestaan en de gevolgen van de zorgvolmacht (*supra* nrs. 224, 228-229).

248. Tegelijk brengen de interviews ook een aantal belangrijke aandachtspunten en nadelen aan het licht. Zo wijzen notarissen onder meer op juridische en praktische uitdagingen, zoals de verschillen in herroepbaarheid tussen een huwelijksovereenkomst en een zorgvolmacht, mogelijke problemen met betrekking tot tegenstrijdige belangen en privacy, evenals de verminderde leesbaarheid van akten wanneer beide rechtshandelingen in één document worden gecombineerd (*supra* nrs. 231-236).

249. De bevindingen uit de interviews tonen aldus aan dat het voorstel van een zorgvolmachtclausule in een huwelijksovereenkomst weliswaar aansluit bij bepaalde elementen van de praktijk, maar dat een zorgvuldige juridische uitwerking noodzakelijk blijft om de gesignaleerde risico's en praktische bezwaren te ondervangen.

³¹⁹ WINTHAESEN, L., "Transcriptie interview N8", *supra* vn. 282, 7.

6.3 Vergelijking met rechtsdogmatisch onderzoek

250. De empirische bevindingen uit de interviews bieden een waardevolle toetssteen voor de theoretische analyse van de zorgvolmachtclausule in het licht van artikel 12 IVRPH. Waar het theoretisch kader vertrekt vanuit normatieve uitgangspunten zoals gelijkheid voor de wet, autonomie en bescherming tegen misbruik, tonen de interviews hoe deze principes zich concreet vertalen, en soms onder druk komen te staan, in de notariële praktijk.

251. Een eerste belangrijke vaststelling is dat de empirische bevindingen in grote mate het theoretisch uitgangspunt inzake autonomie en zelfbeschikking bevestigen (*supra* nrs. 202-204). De notarissen benadrukken unaniem dat de zorgvolmacht in essentie een vertrouwensinstrument is, waarbij echtgenoten zelf beslissen wie hen zal vertegenwoordigen en onder welke voorwaarden (*supra* nr. 239). Dit sluit nauw aan bij artikel 12 IVRPH, dat vertrekt vanuit het idee dat personen zelf het best geplaatst zijn om hun eigen belangen te behartigen (*supra* nr. 75). De praktijk bevestigt dat de zorgvolmachtclausule een middel kan zijn om deze autonomie vooraf vorm te geven. Tegelijk tonen de interviews aan dat deze autonomie niet onbeperkt is. Het feit dat misbruik nooit volledig kan worden uitgesloten, wijst op een inherente spanning tussen zelfbeschikking en bescherming (*supra* nr. 240). Dit bevestigt de theoretische analyse dat de zorgvolmacht zich bevindt op het snijvlak van autonomie en controle, en dat beide niet volledig verzoenbaar zijn.

252. Daarnaast bieden de interviews een belangrijke nuancering van het theoretisch uitgangspunt inzake gelijkheid voor de wet. In theorie draagt de zorgvolmachtclausule bij tot het vermijden van gerechtelijke beschermingsmaatregelen en dus tot het respecteren van de handelingsbekwaamheid van de betrokkene. In de praktijk blijkt echter dat de concrete invulling van de zorgvolmacht bepalend is voor de mate waarin dit doel effectief wordt bereikt. Verschillende respondenten wijzen erop dat ruime bevoegdheden van de lasthebber kunnen leiden tot een feitelijke uitholling van de autonomie van de lastgever (*supra* nr. 236). Dit sluit aan bij de theoretische waarschuwing dat de zorgvolmacht kan evolueren naar een vorm van plaatsvervangende besluitvorming indien onvoldoende waarborgen worden ingebouwd (*supra* nr. 206). De empirische bevindingen bevestigen dus dat de zorgvolmachtclausule slechts verenigbaar is met artikel 12 IVRPH indien zij effectief wordt vormgegeven als een instrument dat de wil en voorkeuren van de lastgever respecteert.

253. Een derde belangrijk raakpunt betreft het onderscheid tussen ondersteunende en plaatsvervangende besluitvorming. In het theoretisch kader werd de zorgvolmacht omschreven als een hybride instrument, dat elementen van beide modellen bevat (*supra* nr. 206-207). De interviews bevestigen deze vaststelling. Enerzijds benadrukken de notarissen het belang van vertrouwen en autonomie, wat wijst op een ondersteunende benadering (*supra* nr. 239). Anderzijds tonen verschillende knelpunten, zoals belangenconflicten, het vier-ogen-principe en de nood aan rechterlijke tussenkomst, aan dat de zorgvolmacht in de praktijk vaak functioneert als een vorm van vertegenwoordiging waarbij de lasthebber beslissingen neemt in plaats van de lastgever (*supra* nrs. 233 en 237). Dit bevestigt dat de kwalificatie van de zorgvolmachtclausule als ondersteunend instrument niet vanzelfsprekend is, maar afhankelijk blijft van de concrete invulling en toepassing.

254. De empirische bevindingen werpen ook een kritisch licht op de theoretische vereisten inzake waarborgen tegen misbruik, zoals voorzien in artikel 12, vierde lid IVRPH. In theorie kunnen dergelijke waarborgen worden ingebouwd via duidelijke clausules, de aanduiding van een lasthebber ad hoc of beëindigingsmechanismen bij echtscheiding (*supra* nrs. 233 en 242-243). In de praktijk blijkt echter dat deze waarborgen niet altijd evident zijn. Zo wijzen de notarissen op privacyproblemen bij het inschakelen van derden, op praktische bezwaren bij het opnemen van complexe clausules en op het risico dat cliënten de draagwijdte van de regeling niet volledig begrijpen (*supra* nrs. 232-235). Daarnaast toont de noodzaak van een bijkomende akte voor opvolgende lasthebbers aan dat het systeem afhankelijk is van latere handelingen van de betrokkenen, wat een lacune kan creëren (*supra* nr. 237). Deze bevindingen bevestigen dat het voorzien van effectieve waarborgen in de praktijk complexer is dan in theorie wordt aangenomen.

255. Ook met betrekking tot herroeping, wijziging en beëindiging sluiten de empirische bevindingen nauw aan bij het theoretisch kader. De interviews tonen aan dat de notarissen de eenzijdige herroepbaarheid van de zorgvolmacht als essentieel beschouwen, wat volledig in lijn ligt met artikel 12 IVRPH (*supra* nr. 231). Tegelijk bevestigen zij dat de integratie van een zorgvolmacht in een huwelijksovereenkomst problematisch kan zijn, aangezien dit botst met de wederkerigheid en stabiliteit van het huwelijksvermogensrecht. Deze spanning tussen flexibiliteit en rechtszekerheid werd reeds theoretisch geïdentificeerd en wordt door de praktijk duidelijk bevestigd. De voorgestelde oplossing, in de vorm van een structurele scheiding binnen de akte, illustreert hoe men in de praktijk tracht deze spanning te verzoenen.

256. Tot slot bieden de interviews een bijkomende dimensie die in het theoretisch kader minder expliciet naar voren komt, namelijk de praktische en bedrijfseconomische haalbaarheid van de zorgvolmachtclausule (*supra* nr. 228). De notarissen wijzen erop dat tijdsdruk, complexiteit en begrijpelijkheid een belangrijke rol spelen in de mate waarin dergelijke clausules effectief worden toegepast (*supra* nrs. 228 en 235-237). Deze factoren hebben een indirecte impact op de naleving van artikel 12 IVRPH, aangezien een gebrek aan begrijpelijkheid of onvoldoende toelichting de geïnformeerde toestemming van cliënten kan ondermijnen.

Conclusie

257. Deze masterscriptie vertrok vanuit de vraag of de opname van een zorgvolmachtclausule in een huwelijksovereenkomst een meerwaarde kan bieden in het licht van artikel 12 van het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (IVRPH), in situaties waarin één van de echtgenoten wilsonbekwaam wordt. Op basis van een combinatie van rechtsdogmatisch en empirisch onderzoek kan worden vastgesteld dat het Belgische recht momenteel geen automatische vertegenwoordigingsbevoegdheid toekent aan echtgenoten in dergelijke omstandigheden. Hoewel het huwelijk rechten en plichten creëert, zoals de verplichting tot hulp en bijstand, biedt het geen sluitende regeling voor situaties waarin één van de partners niet langer in staat is zijn of haar belangen zelfstandig te behartigen. Deze vaststelling vormt het uitgangspunt van een reële juridische en praktische problematiek die zich in de praktijk frequent voordoet.

258. De bestaande beschermingsmechanismen bieden weliswaar oplossingen, maar zijn elk verbonden aan specifieke beperkingen. De zorgvolmacht als buitengerechtelijk instrument, dat meer flexibiliteit en autonomie toelaat doordat het vertrekt van een voorafgaande wilsuiting van de betrokkene. Dit instrument sluit beter aan bij het streven naar zelfbeschikking en individuele autonomie, maar vereist een afzonderlijke en bewuste rechtshandeling, waardoor het gebruik ervan in de praktijk afhankelijk blijft van initiatief en bewustwording bij de betrokken personen (*supra* nrs. 101-115).

Daartegenover staat de rechterlijke beschermingsmaatregel van bewindvoering is een krachtig instrument, maar wordt gekenmerkt door een formeel, tijdrovend en ingrijpend karakter. De tussenkomst van de vrederechter en de mogelijke aanstelling van een externe bewindvoerder maken deze maatregel minder afgestemd op situaties waarin reeds een vertrouwensrelatie bestaat tussen echtgenoten. Ondanks de hervormingen die gericht zijn op het respecteren van de autonomie van de beschermde persoon, blijft bewindvoering in essentie een systeem waarin elementen van plaatsvervangende besluitvorming aanwezig zijn (*supra* nr. 116-132).

De huwelijksvermogensrechtelijke instrumenten bieden bijkomende mogelijkheden, maar zijn fragmentarisch en niet specifiek ontworpen om een alomvattende oplossing te bieden voor situaties van wilsonbekwaamheid. Binnen het primair huwelijksvermogensstelsel beschikken echtgenoten over een aantal beschermingsmechanismen, zoals de rechterlijke machtiging, de gerechtelijke indeplaatsstelling en de ontvangstmachtiging (art. 220 oud BW) (*supra* nrs. 137-146). Deze instrumenten laten toe dat één echtgenoot bepaalde handelingen kan stellen in naam van of in plaats van de andere echtgenoot, bijvoorbeeld wanneer deze laatste niet in staat is om zijn wil te uiten. Zij zijn echter beperkt tot welbepaalde situaties en vereisen telkens een rechterlijke tussenkomst, wat hun praktische toegankelijkheid en snelheid kan beperken. Ook binnen het secundair huwelijksvermogensstelsel bestaan er gelijkaardige correctiemechanismen, zoals de vervangende rechterlijke machtiging (art. 2.3.34 BW) en de overdracht van bestuursbevoegdheden (art. 2.3.40 BW) (*supra* nrs. 147-154). Deze instrumenten maken het mogelijk om, onder bepaalde voorwaarden, de bevoegdheidsverdeling tussen echtgenoten aan te passen wanneer één van hen niet (langer) in staat is om zijn of haar vermogensrechtelijke taken naar behoren uit te oefenen. Hoewel zij nuttige oplossingen kunnen bieden in concrete gevallen, blijven ook deze mechanismen beperkt in hun draagwijdte en toepassing. Zij zijn doorgaans gericht op specifieke vermogensrechtelijke handelingen

en bieden geen algemene regeling voor vertegenwoordiging bij wilsonbekwaamheid. Daarenboven zijn deze instrumenten in de eerste plaats ontworpen om tijdelijke of uitzonderlijke situaties op te vangen, en niet om een duurzame en preventieve regeling te bieden voor toekomstige wilsonbekwaamheid. Hierdoor ontbreekt het aan een geïntegreerd kader dat zowel flexibiliteit als rechtszekerheid garandeert. In de praktijk leidt dit ertoe dat echtgenoten alsnog aangewezen zijn op bijkomende maatregelen, zoals een zorgvolmacht of bewindvoering, om een volledige bescherming te verzekeren.

259. Tegen deze achtergrond werd in deze scriptie het voorstel ontwikkeld om een zorgvolmachtclausule op te nemen in de huwelijksovereenkomst. Een dergelijke clausule beoogt een geïntegreerde en preventieve oplossing te bieden, door de zorgvolmacht te verankeren in een huwelijksovereenkomst. Vanuit juridisch oogpunt blijkt dat een dergelijke clausule in beginsel mogelijk is, gelet op de ruime contractsvrijheid van echtgenoten, mits naleving van de grenzen van dwingend recht en openbare orde (*supra* nr. 167). Daarbij moet evenwel worden opgemerkt dat de benaming 'zorgvolmachtclausule' enigszins vereenvoudigend is. Uit het empirisch onderzoek blijkt immers dat een dergelijke regeling in de praktijk waarschijnlijk niet zal bestaan uit één afzonderlijke clausule, maar eerder uit een geheel van samenhangende bepalingen verspreid over een hoofdstuk van de huwelijksovereenkomst (*supra* nr. 231). Het gaat met andere woorden niet louter om één specifieke clausule, maar om de combinatie en afstemming van verschillende rechtshandelingen en afspraken binnen één akte. Tegelijkertijd vereist de concrete uitwerking van deze clausule bijzondere aandacht voor haar inhoudelijke afbakening, de wijze van inwerkingtreding, de duur, de controlemechanismen en de beëindigingsmodaliteiten. De clausule kan immers slechts effectief functioneren indien zij voldoende duidelijk, flexibel en aangepast is aan de concrete situatie van de betrokken partijen.

260. De toetsing aan artikel 12 IVRPH vormt een essentieel onderdeel van deze analyse en bevestigt dat de zorgvolmachtclausule in belangrijke mate aansluit bij de onderliggende beginselen van het verdrag. Artikel 12 vertrekt vanuit het fundamentele uitgangspunt dat personen met een handicap op gelijke voet met anderen rechtsbekwaam zijn en dat zij, waar nodig, recht hebben op ondersteuning bij de uitoefening van hun rechten (*supra* nrs. 87-89). In dit licht kan de zorgvolmachtclausule worden beschouwd als een instrument dat de autonomie van de betrokkene respecteert, aangezien zij gebaseerd is op een vooraf uitgedrukte wil. In tegenstelling tot systemen van plaatsvervangende besluitvorming, waarin beslissingen door derden worden genomen, laat de zorgvolmachtclausule toe dat de betrokkene zelf bepaalt wie hem of haar zal vertegenwoordigen en onder welke voorwaarden. Dit maakt het mogelijk om de persoonlijke voorkeuren en waarden van de betrokkene te laten doorwerken, zelfs in situaties van wilsonbekwaamheid.

Niettemin brengt de toepassing van een dergelijke clausule ook belangrijke aandachtspunten met zich mee. Artikel 12 IVRPH vereist immers dat maatregelen die betrekking hebben op de uitoefening van rechtsbekwaamheid gepaard gaan met adequate waarborgen tegen misbruik (*supra* nrs. 90-91). In het kader van een zorgvolmachtclausule is het daarom essentieel dat voldoende controlemechanismen worden voorzien en dat de mogelijkheid tot herroeping of aanpassing behouden blijft (*supra* nrs. 213-214).

261. Het empirisch onderzoek bij tien notarissen bevestigt en nuanceert deze bevindingen. Uit de interviews blijkt dat de zorgvolmacht in de praktijk steeds meer aan belang wint en wordt beschouwd als een essentieel instrument voor toekomstige bescherming (*supra* nrs 220-222 en 227). De notarissen erkennen de voordelen ervan, in het bijzonder op het vlak van flexibiliteit, efficiëntie en respect voor de autonomie van de cliënt (*supra* nrs. 226-229). Tegelijkertijd wordt vastgesteld dat het gebruik van zorgvolmachten nog niet algemeen ingeburgerd is, vooral bij jonge koppels, wat wijst op een gebrek aan bewustzijn en proactieve planning (*supra* nrs. 223-225). In dat opzicht kan de integratie van een zorgvolmachtclausule in de huwelijksovereenkomst bijdragen tot een grotere verspreiding en normalisering van dit instrument.

De houding van de notarissen ten aanzien van de voorgestelde clausule is overwegend positief, maar tegelijk genuanceerd. Enerzijds wordt het potentieel erkend om rechtszekerheid te vergroten en administratieve lasten te verminderen (*supra* nr. 228). Anderzijds wordt gewezen op het belang van maatwerk en de noodzaak om rekening te houden met veranderende omstandigheden, zoals evoluerende familiale verhoudingen of een mogelijke relatiebreuk. Daarnaast wordt benadrukt dat de effectiviteit van de clausule in grote mate afhankelijk is van het onderlinge vertrouwen tussen echtgenoten, aangezien zij een verregaande bevoegdheid kan toekennen aan de partner (*supra* nrs. 238-240). Deze bevindingen illustreren dat de zorgvolmachtclausule geen uniforme oplossing is, maar een instrument dat zorgvuldig moet worden afgestemd op de individuele situatie.

262. Op basis van deze analyse kan worden geconcludeerd dat de opname van een zorgvolmachtclausule in een huwelijksovereenkomst een duidelijke meerwaarde kan bieden, zowel vanuit juridisch als praktisch oogpunt. De clausule maakt het mogelijk om vooraf een regeling te treffen die aansluit bij de vertrouwensrelatie tussen echtgenoten en die inspeelt op situaties van wilsonbekwaamheid op een manier die minder ingrijpend is dan gerechtelijke bescherming. Zij draagt bij tot de realisatie van de beginselen van autonomie, zelfbeschikking en gelijkheid voor de wet, zoals verankerd in artikel 12 IVRPH, en vormt daarmee een waardevol instrument binnen een evoluerend juridisch kader dat steeds meer gericht is op ondersteuning in plaats van vervanging.

Deze conclusie moet evenwel worden genuanceerd. De effectiviteit van de zorgvolmachtclausule is afhankelijk van haar concrete uitwerking en van de aanwezigheid van adequate waarborgen tegen misbruik. Bovendien kan zij niet in alle situaties een volledige oplossing bieden en blijft zij ingebed in een breder systeem van beschermingsmaatregelen, waarin ook gerechtelijke interventie soms noodzakelijk blijft.

263. Voor situaties zoals die van Anne en Thomas illustreert dit onderzoek dat een preventieve regeling binnen de huwelijksovereenkomst had kunnen bijdragen tot een meer efficiënte en autonomiegerichte bescherming

Bibliografie

Wetgeving

1. Internationaal

Verdrag van 13 december 2006 inzake de rechten van personen met een handicap, *BS* 22 juli 2009.

Facultatief protocol van 13 december 2006 bij het verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, *BS* 22 juli 2009.

2. Europese Unie

Verordening (EU) 2016/1103 van de Raad van 24 juni 2016 tot uitvoering van de nauwere samenwerking op het gebied van de bevoegdheid, het toepasselijke recht erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen op het gebied van huwelijksvermogensstelsels, *Pb.L.* 8 juli 2016.

EUROPEES PARLEMENT, Europese uitvoeringsbeoordeling (over) tenuitvoerlegging door de EU van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (CRPD), februari 2016, PE 536.347.

3. België

Wet 16 maart 1803 van 25 ventôse jaar XI op het notarisambt, *BS* 16 maart 1803.

(Oud) Burgerlijk Wetboek, *BS* 21 maart 1804.

Gerechtelijk Wetboek, *BS* 31 oktober 1967.

Wet 13 mei 2009 houdende instemming met volgende Internationale Akten: Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, aangenomen te New York op 13 december 2006, *BS* 22 juli 2009.

Wet van 17 maart 2013 tot hervorming van de regelingen inzake onbekwaamheid en tot instelling van een nieuwe beschermingsstatus die strookt met de menselijke waardigheid, *BS* 14 juni 2013.

Wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie, *BS* 31 december 2018.

Burgerlijk Wetboek van 13 april 2019, *BS* 14 mei 2019.

Decreet 8 mei 2009 houdende instemming met het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, en het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, opgemaakt in New York op 13 december 2006, *BS* 3 augustus 2009.

KB 29 juli 2019 tot vaststelling van de inhoud en de vorm van het standaardformulier van omstandige geneeskundige verklaring ter uitvoering van artikel 1241, §1, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek, *BS* 21 augustus 2019.

KB 23 juni 2022 houdende het beheer van het centraal register voor huwelijksovereenkomsten, het centraal register van testamenten en het centraal erfrechtregister, *BS* 30 juni 2022.

Wetsvoorstel tot invoering van een globaal beschermingsstatuut voor meerderjarige wilsonbekwame personen, KAMER, 2010-2011, 11 januari 2011, nr. 53-1009/001.

Verslag wetsvoorstel tot invoering van een globaal beschermingsstatuut voor meerderjarige wilsonbekwame personen en wetsvoorstel tot instelling van een algemene regeling van voorlopig bewind over goederen en personen, KAMER, 2011-2012, 16 juli 2012, nr. 53-1009/10.

Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat het huwelijksvermogensrecht betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake, KAMER, 2017-2018, 13 december 2017, nr. 54-2848/001.

Wetsontwerp houdende diverse bepalingen betreffende justitie, KAMER, 2017-2018, 8 oktober 2018, nr. 54-3303/001.

Wetsontwerp houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en tot vereenvoudiging van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek en het Gerechtelijk Wetboek betreffende de onbekwaamheid, en van de wet van 17 maart 2013 tot hervorming van de regelingen inzake onbekwaamheid en tot instelling van een nieuwe beschermingsstatus die strookt met de menselijke waardigheid, KAMER, 2017-2018, 8 oktober 2018, nr. 54-3303/1.

Wetsontwerp houdende instemming met volgende Internationale Akten: Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, aangenomen te New York op 13 december 2006, SENAAT, 2008-2009, 16 december 2008, nr. 4-1069/1.

Nota naar aanleiding van het nader verslag Uitvoering van het op 13 december 2006 te New York tot stand gekomen Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, TWEEDE KAMER, 2014-2015, 2 september 2015, 33990.

Verslag van de eerste lezing wetsontwerp houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en tot vereenvoudiging van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek en het Gerechtelijk Wetboek betreffende de onbekwaamheid, en van de wet van 17 maart 2013 tot hervorming van de regelingen inzake onbekwaamheid en tot instelling van een nieuwe beschermingsstatus die strookt met de menselijke waardigheid, KAMER, 2018-2019, 30 november 2018, nr. 54-3303/008.

Ontwerp van decreet houdende instemming met het verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, en het facultatief protocol bij het verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, opgemaakt in New York op 13 december 2006, VLAAMS PARLEMENT, 2008-2009, 5 maart 2009, nr. 2144/1.

Rechtspraak

1. Europees Hof voor de Rechten van de Mens

EHRM 27 maart 2008, nr. 44009/05, 'Shtukaturrov/Russia'.

EHRM 23 maart 2017, nr. 53251/13, 'A.-M.V./Finland'.

EHRM 16 november 2021, nr. 38048/18, 'N./Romania'.

2. Hof van Justitie van de Europese Unie

HvJ 11 juli 2006, C-13/05, ECLI:EU:C:2006:456, 'Sonia Chacón Navas'.

HvJ 11 april 2013, C-335/11 en C-337/11 en ECLI:EU:C:2013:222, 'HK Danmark'.

HvJ 18 maart 2014, C-363/12, ECLI:EU:C:2014:159, 'Z.'.

HvJ 18 december 2014, C-354/13, ECLI:EU:C:2014:2463, 'FOA'.

HvJ 18 januari 2018, C-270/16, ECLI:EU:C:2018:17, 'Ruiz Conejero'.

3. België

GwH 7 maart 2013, nr. 28/2013, *TBBR* 2014/10, 511.

Cass. (1e k.) 18 oktober 2018, C.17.0297.F/1, 'B.B./Etat Belge'.

Cass. (3ek.) 9 september 2024, AR C.23.0339.N, 'A. T./A. L., B. R., J. V. D. M., e.a.'.

Cass. 17 september 2007, C.03.0582.N, ECLI:BE:CASS:2007:ARR.20070917.3, *T.Fam.* 2008/4, 72.

Cass. 18 oktober 2018, C.17.029.F.

Cass. 9 september 2024, C.23.0339.N.

HvB Antwerpen 12 december 2022, 2022/AR/408, *TBBR* 2024/3, 125.

Rb. Antwerpen 14 mei 2012, nr. 12/1167/B, *Not.Fisc.M.* 2013/6, 170.

Rb. Gent (4e k.) 3 december 2009, *RW* 2010-2011/31, 1311.

Rb. Namen (afd. Dinant) 24 augustus 2020, nr. 20/274/B, *TBBR* 2020/9, 531.

Vred. Antwerpen 10 januari 2017, *T.Vred.* 2017/9-10, 438.

Vred. Binche 10 oktober 2017, *T.Vred.* 2018/9-10, 492.

Vred. Brussel (Etterbeek) 20 juni 2016, *T.Vred.* 2018/1-2, 8.

Vred. Enghien-Lens 19 oktober 2017, *T.Vred.* 2018/9-10, 515.

Vred. Marchienne-au-Pont 11 mei 1994, *JLMB* 1995, 1058.

Vred. Zottegem-Herzele (Herzele) 18 januari 2012, *T.Vred.* 2013/7-8, 436.

Rechtsleer

1. Internationale en Europese rechtsleer

BOEKEN

D'ESPALLIER A., SOTTIAUX S. en WOUTERS J., *De doorwerking van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap*, Intersentia, 2014.

BIJDRAGEN IN BOEKEN

DOMANSKI M. en BOGUSTAW L., 'Active legal capacity of natural persons and its intersectional relevance to the legal system' in DOMANSKI M. en LACKORONSKI B. (eds.), *Models of implementation of article 12 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD). Private and criminal law aspects*, Routledge, 2024, 7.

FELDER F., DAVY L. en KAYESS R., 'Forms of Equity, Faces of Discrimination: CRPD Article 5, Article 12, and the Disability's Difference Debate' in *Disability Law and Human Rights*, Palgrave, 2022, 107.

HOEFMANS A., 'The EU disability framework under construction: new perspectives through fundamental rights policy and EU accession to the CRPD' in WADDINGTON L., QUINN G. en FLYNN E. (eds.), *European yearbook of disability law*, Intersentia, 2012, 35.

MENKES J., 'Legal-international analysis of Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities' in DOMANSKI M. en BOGUSTAW L. (eds.), *Models of implementation of article 12 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD). Private and criminal law aspects*, Routledge, 2024, 20.

BIJDRAGEN IN TIJDSCHRIFTEN

DE BHAILIS C. en FLYNN E., 'Recognising legal capacity: commentary and analysis of Article 12 CRPD', *International Journal of Law in Context* 2017, 6.

KEUNEN S., 'VN-Comité voor de Rechten van Personen met een Handicap. Overzicht van rechtspraak', *NjW* 2016/335, 50.

SCHUTHOF F., 'Invisible before the law. The legal position of persons with intellectual disabilities under the Dutch Care and Compulsion Act (Wzd) in light of Article 12 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)', *Family & Law* 2021, 1.

SCHUTHOF F., 'Promoting Autonomy in Adult Guardianship Measures – Procedural Safeguards in Adult Guardianship Measures. A Comparative Analysis of CRPD and ECHR Human Rights Requirements in 28 European Jurisdictions', *Family & Law* 2025, 1.

BELEIDSDOCUMENTEN

COUNCIL OF EUROPE, *Principles concerning continuing powers of attorney and advance directives for incapacity. Recommendation CM/Rec (2009)11 and explanatory memorandum*, Council of Europe Publishing, s.d.

General Comment No. 1 - Article 12: Equal recognition before the law, 19 mei 2014, <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-1-article-12-equal-recognition-1>.

SWENNEN F. en WUYTS T., Country reports: Empowerment and Protection of Vulnerable Adults. The empowerment and protection of vulnerable adults, 2023, https://fl-eur.eu/working_field_1__empowerment_and_protection/country-reports.

2. Interne rechtsleer

BOEKEN

AERTS M., AYDOGAN A., BAUWENS A. e.a., *Focus op huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2024.

BRULOOT B., DE GROOTE B. en DE CORTE R., *Privaatrecht in hoofdlijnen. Volume 2. Overzicht van het privaatrecht*, LeA Uitgevers, 2022.

DE CLERCK C. en PINTENS W., *Schets van het familiaal vermogensrecht*, die Keure, 2023.

DEKKERS R., CASMAN H., VERBEKE A.L. e.a., *Relatievermogensrecht*, Intersentia, 2023.

GALLUS N. en VAN HALTEREN T., *Le nouveau régime de protection des personnes majeures. Analyse de la loi du 17 mars 2013*, Bruylant, 2014.

MARTYN G., ROTTHIER K., D'HONDT K. e.a., *De vrederechter "Tot uw dienst"*, die Keure, 2018.

MEVESEN B., 'Het bewind: werking en organisatie' in SENA EVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, 141.

MORTELMANS D., *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*, Acco, 2020.

ROOSE H. en MEULEMAN B., *Kennis maken. Methodologie voor sociale wetenschappers*, SKRIBIS, 2023.

SAGAERT V., *Beginnelsen van verbintenissenrecht. De contractuele en quasi-contractuele verbintenissen*, LeA Uitgevers, 2023.

SENA EVE P., DECLERCK C. en WUYTS T., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2025.

SILVERMAN D., *Doing qualitative research*, Sage, 2017.

STIJNS S., *Verbintenissenrecht*, die Keure, 2025.

SWENNEN F., *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2023.

VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek verbintenissenrecht*, Larcier, 2023.

VERSCULDEN G., *Handboek Belgisch Familierecht*, die Keure, 2010.

BIJDRAGEN IN BOEKEN

AYDOGAN A., BAUWENS A., ABREJOS VILLARROEL L. e.a., 'Wettelijk stelsel' in *Focus op huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2025, 20.

BROUWERS S. en OVERMEIRE K., 'Bijlagen' in BROUWERS S. (ed.), *Bestendig Handboek Echtscheiding*, Wolters Kluwer, 2025, 885.

CASMAN H., 'Art. 220 B.W' in CASMAN H. en VAN LOOCK M. (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2023.

CASMAN H., 'Lastgeving tussen echtgenoten' in CASMAN H. en VAN LOOCK M. (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Wolters Kluwer, 2023.

LAMBERS J., VERSTREKEN L. en VAN DE VENNE E., 'Lastgeving, mandaat, volmacht' in *Bijvoorbeeld. Modellen voor het bedrijfsleven.*, 2023, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn300196310&check=true&sourceid=dn300196310&state=changed>.

ROTTHIER K., 'Wie kan worden beschermd?' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, 1.

ROTTHIER K., WUYTS T. en VAN DEN EEDEN E., 'De rechterlijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, 103.

SENAEVE P., 'Commentaar bij het overgangsrecht van de wet van 17 maart 2013' in VERSCHULDEN, G. en WUYTS, T. (dirs.), *Personen- en familierecht. Comm.Pers.*, Wolters Kluwer, 2014, 327.

SWENNEN F., 'Toepassingsgebied van de wet' in *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, 10.

SWENNEN F., 'Rechterlijke bescherming' in *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2026, 232.

THIJS H., 'Art. 2.3.34 BW' in *Comm.Pers 2024*, Wolters Kluwer, 203.

THIJS H., 'Art. 2.3.40 BW' in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, 105.

VAN DEN BOSSCHE A., 'Hoe zal de notaris zijn drievoudige informatieplicht bij scheiding van goederen moeten invullen?' in DECLERCK C. en PINTENS W. (eds.), *Patrimonium 2019*, die Keure, 2019, 189.

VAN DEN EEDEN E. en ROTTHIER K., 'Algemene situering van het voorlopig bewind' in *Voorlopig bewind. Praktische handleiding*, Wolters Kluwer, 2008, 1.

VAN LOOCK S., 'Art. 1990 BW' in DAMBRE M., TILLEMEN B. en TANGHE T. (eds.), *Bijzondere overeenkomsten. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2025, 189.

VANTHIENEN C., 'Primair huwelijksvermogensstelsel' in DECLERCK C. en MOSSELMANS S. (eds.), *Patrimonium 2022*, die Keure, 2022, 3.

VERSCHELDEN G., 'Onbekwaamheid - de persoon' in SENAEVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G. (eds.), *Meerderjarige beschermde personen*, die Keure, 2014, 49.

VERSCHELDEN G., VASSEUR R., WUYTS T. e.a., 'Het huwelijk' in *Focus op personen- en familierecht*, Wolters Kluwer, 2024, 1.

VERSTRAETE J., 'Krijtlijnen voor de zorgvolmacht' in *Liber Amicorum Aloïs Van den Bossche*, die Keure, 2019, 163.

WOLF A., 'Art. 219 B.W.' in *Comm.Pers. 1995*, Wolters Kluwer, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn11833&scrollid=dn11833&NavSearchId=13253200>.

WOLF A., 'Art. 220 B.W.' in *Comm.Pers 2025*, Wolters Kluwer, <https://jura.kluwer.be/secure/DocumentView.aspx?id=dn60098&check=true&sourceid=dn60098&state=changed>.

WUYTS T., 'Het eengemaakte beschermingsstatuut voor wilsonbekwamen hervormd. Commentaar bij de wet van 21 december 2018' in *Onbekwame meerderjarigen: aanpassingen van de wet van 2013 – Openbare verkoop: biddit, de onlineprocedure*, Die Keure, 2019, 1.

WUYTS T., 'Buitengerechtelijke bescherming' in *Handboek bescherming wilsonbekwamen. Zorgvolmacht en bewind na de wet van 21 december 2018*, Wolters Kluwer, 2020, 51.

BIJDRAGEN IN TIJDSCHRIFTEN

CALLENS M. en MAHIEU G., 'Contrats entre époux', *Rep.Not.* 1980/33, 17.

DECLERCK C., 'Contractsvrijheid van aanstaande echtgenoten uitgedrukt in cijfers en grafieken', *T.Fam.* 2023/3-4, 70.

DEGUEL F., 'Pot-pourri pour les personnes majeures protégées', *JT* 2019/19, 369.

FRESON I. en JANS A., 'Bewindvoering in transitie: de impact van de wet van 8 november 2023 betreffende het statuut van bewindvoerder over een beschermd persoon op familiale en professionele bewindvoerders', *T.Fam.* 2024/6, 185.

GORET H., '[Burgerlijk recht] De zorgvolmacht: is er iets nieuws onder de zon? Over artikel 1.8, § 6 BW en belangenconflicten, én de gewijzigde voorwaarden voor de lasthebbers vanaf 1 september 2025', *Notariaat* 2025/6, 1.

JANS A., 'De partner en de bewindvoering over de goederen: de verkoop van een appartement ter financiering van zorgkosten (noot onder Vred. 15 maart 2024)', *T.Vred.* 2024/7-8, 499.

JANS A., 'Noot bij de beschikking van het vredegerecht van Antwerpen (2de kanton) d.d. 15 maart 2024. De partner en de bewindvoering over de goederen de verkoop van een appartement ter financiering van zorgkosten', *T.Vred.* 2024/7-8, 499.

J.P., 'Indeplaatsstelling wegens onbekwaamheid tot wilsuiking (noot onder Rb. Brussel (14e k.) 28 december 1977)', *RW* 1978/4, 229.

LARUELLE J., 'La responsabilité du notaire dans le choix du régime matrimonial (noot onder Cass. 3 oktober 2018)', *Rev.not.B.* 2019/6, 460.

MASSCHELEIN M.A., 'De invoering van één globaal beschermingsstatuut voor wilsonbekwame personen', *NNK* 2013/4, 3.

MEVESEN B., 'Waarom een bewind overbodig kan zijn (noot bij Vred. Antwerpen (2e k.) 7 juni 2018)', *T.Vred.* 2019/5-6, 276.

MOSSELMANS S. en VAN THIENEN A., 'Vernieuwd huwelijksvermogensrecht', *Not.Fisc.M.* 2018/10, 326.

MOSSELMANS S. en VAN THIENEN A., 'Meerderjarige beschermde personen: update en modernisering met titel 2 van de wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie', *T.Fam.* 2020/2-3, 38.

ROTTHIER K., 'Is de voorlopige bewindvoerder de wettelijke vertegenwoordiger van de beschermde persoon in het raam van de Wet Persoon Geesteszieke? (noot onder Rb. Gent (4e k.) 3 december 2009)', *RW* 2010/3, 1311.

VAN DE VOORDE J., 'De nietigheid in het Belgische vermogensrecht. Een stand van zaken anno 2023', *TBBR* 2023/2, 51.

VAN DEN BOSSCHE A., 'Rechtszekerheid en aansprakelijkheid in familiaal vermogensrecht', *Not.Fisc.M.* 2021/6-7-8, 230.

VAN DER MEERSCH B., 'De rechterlijke machtiging en de gerechtelijke indeplaatsstelling (art. 220, § 1 en § 2, B.W.)', *RW* 1991/32, 1077.

VANDERHULST V., 'Gerechtelijke indeplaatsstelling of voorlopig bewind: welk statuut geniet voorrang bij gehuwden?', *Not.Fisc.M.* 2013/6, 158.

VANDERHULST V., 'Gerechtelijke indeplaatsstelling of voorlopig bewind: welk statuut geniet voorrang bij gehuwden?', *Not.Fisc.M.* 2013/6, 158-169.

VANDERHULST V. en GORET H., '10 jaar zorgvolmacht', *Not.Fisc.M.* 2023/8, 283-317.

WUYTS T., 'Bewindvoering' in *Overzicht van rechtspraak. Personenrecht (2009-2022)*, TPR, 2023, 1657.

WUYTS T., 'Maatwerk bij bewindvoering: de kloof tussen recht en praktijk', *T.Fam.* 2024/9, 278.

WUYTS T., 'Maatwerk bij bewindvoering: de kloof tussen recht en praktijk', *T.Fam.* 2024/9, 278.

WUYTS T., 'Naar een nieuwe invulling van de staat van de persoon?', *T.Fam.* 2024/3, 74.

WUYTS T., 'Een buitengerechtelijke bescherming geniet voorrang op een rechterlijke bescherming zelfs bij ruzie binnen de familie', *T.Fam.* 2020/2-3, 88.

WUYTS T., 'Een buitengerechtelijke bescherming geniet voorrang op een rechterlijke bescherming zelfs bij ruzie binnen de familie', *T.Fam.* 2020/2-3, 88-91.

WUYTS T., 'Rechterlijke bescherming' in *Overzicht van rechtspraak. Personenrecht (2009-2022)*, TPR 2023/4, s.d., 1622.

BELEIDSDOCUMENTEN

HACON M. en JEURISSEN L., Evaluatie van de wet van 17 maart 2013 tot hervorming van de regelingen inzake onbekwaamheid en tot instelling van een nieuwe beschermingsstatus die strookt

met de menselijke waardigheid, 22 januari 2025, https://justitie.belgium.be/nl/publicaties/evaluatie_van_de_wet_van_17_maart_2013.

HOGHE RAAD VOOR JUSTITIE, *Het toezicht op de bewindvoeringen door de vredegerechten*, 2019, <https://hrj.be/nl/publicaties/2019/audit-het-toezicht-op-de-bewindvoeringen-door-de-vredegerechten>.

Varia

AZARE B., "Al ruim 120.000 zorgvolmachten in 2025. Vooral Vlamingen sloten zo'n volmacht af", 2025.

FEDNOT, 'Steeds meer Belgen passen hun huwelijkscontract aan tijdens hun huwelijk', *Notaris.be* 2024, <https://www.notaris.be/nieuws/steeds-meer-belgen-passen-hun-huwelijkscontract-aan-tijdens-hun-huwelijk>.

FEDNOT, 'Steeds meer koppels passen hun huwelijkscontract aan tijdens hun huwelijk', <https://www.fednot.be/nl/perscommuniqué/steeds-meer-koppels-passen-hun-huwelijkscontract-aan-tijdens-hun-huwelijk/>.

GROMMEN S., 'Vergrijzing van de Belgische bevolking versnelt nog in de komende 10 jaar', *VRTNWS* 2025, www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/02/11/vergrijzing-van-de-belgische-bevolking-versnelt-nog-in-de-komend/.

OHCHR, 'Background to the Convention', <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crpd/background-convention>.

STATISTIEK VLAANDEREN, 'Bevolking naar burgerlijke staat' 2025, www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/bevolking/bevolking-naar-burgerlijke-staat.

STEYAERT J., 'Wat is dementie? Prevalentie', *Expertisecentrum Dementie Vlaanderen*, www.dementie.be/home/wat-is-dementie/prevalentie/.

VAN DEN BROEK N., "Over geld gesproken' met Frances Lefebure op VTM ging van droge notaris-tv naar een programma over de relatie van Pedro en Saskia', *HUMO* 3 september 2025, <https://www.humo.be/tv/over-geld-gesproken-met-frances-lefebure-op-vtm-ging-van-droge-notaris-tv-naar-een-programma-over-de-relatie-van-pedro-ensaskia~b4c11031d/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>.

VLANOT, "De zorgvolmacht", juni 2023.

X., 'Over geld gesproken' 2025, <https://www.vtmgo.be/vtmgo/over-geld-gesproken~95fb5547-b8cd-46a8-8145-325548e7c8a0>.

Bijlagen

Bijlage 1. Overzicht onderzoeksvragen

Onderzoeksdoelstellingen, -vragen en -methodologie		
OD1: Belangrijke concepten en begrippen definiëren en afbakenen.	SOV1: Hoe worden de begrippen wilsonbekwaamheid, handelingsonbekwaamheid, bewindvoering en huwelijksovereenkomst gedefinieerd en toegepast naar Belgisch recht?	Type: Definiërend
		OM: Literatuuronderzoek (RDO)
		Deel: 1
OD2: Het toetsingscriterium beschrijven.	SOV2: Wat bepaalt artikel 12 van het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (IVRPH) over gelijkheid voor de wet, zelfbeschikking en autonomie?	Type: Beschrijvend
		OM: Literatuuronderzoek (RDO)
		Deel: 2
OD3: Het huidige Belgische recht m.b.t. zorgvolmacht, bewind en huwelijk-vermogensrechtelijke instrumenten beschrijven.	SOV3: Welke juridische instrumenten staan echtgenoten ter beschikking wanneer één van hen wilsonbekwaam wordt, en hoe verhouden deze instrumenten zich tot elkaar?	Type: Beschrijvend
		OM: Literatuuronderzoek (RDO)
		Deel: 3
OD4: Het voorstel vormgeven door het concreet uit te werken, voorwaarden en beperkingen te formuleren.	SOV4: Op welke wijze kan een zorgvolmachtclausule juridisch worden vormgegeven binnen een huwelijksovereenkomst, en welke voorwaarden en beperkingen zijn daarbij relevant?	Type: Beschrijvend
		OM: Literatuuronderzoek (RDO)
		Deel: 4
OD5: Het voorstel evalueren aan de hand van artikel 12 IVRPH (toetsen SO3 aan SO2).	SOV5: In welke mate kan de opname van een zorgvolmachtclausule in een huwelijksovereenkomst worden verantwoord in het licht van de beginselen van artikel 12 IVRPH, met name gelijkheid voor de wet, zelfbeschikking en autonomie?	Type: Evaluerend
		OM: Literatuuronderzoek (RDO)
		Deel: 5
OD6: Het voorstel toetsen praktijkervaring (toetsen SO3 aan SO2).	SOV6: Welke voor- en nadelen zien notarissen in de opname van een zorgvolmachtclausule, bekeken vanuit de vereisten van artikel 12 IVRPH?	Type: Evaluerend
		OM: Sociaalwetenschappelijk onderzoek, diepte-interview (SWO)
		Deel: 6

Bijlage 2. Vragenlijst diepte-interviews

Inleidende vragen

1. Kan u zichzelf kort voorstellen (functie en anciënniteit)?
2. Kunt u kort iets vertellen over uw ervaring als notaris en uw werkzaamheden met betrekking tot zorgvolmachten?
3. In welke mate ervaart u dat cliënten al vertrouwd zijn met het concept 'zorgvolmacht' voordat zij bij u komen?
4. Hoe vaak krijgt u de vraag naar de opmaak van een zorgvolmacht bij de redactie van een huwelijksovereenkomst? Stelt u dit zelf ook voor? Zo ja, welke respons krijgt u daarop?

Inhoudelijke vragen

5. Hoe pakt u het opstellen van een zorgvolmacht aan bij gehuwde cliënten?
6. Welke juridische uitdagingen komt u het vaakst tegen bij zorgvolmachten tussen echtgenoten? Zijn er hierbij specifieke knelpunten die zich vaker voordoen in de context van het huwelijk?
7. Welke praktische uitdagingen komt u het vaakst tegen bij zorgvolmachten tussen echtgenoten? Zijn er hierbij specifieke knelpunten die zich vaker voordoen in de context van het huwelijk?
8. Welke voordelen en risico's ziet u in het contractueel vastleggen van een zorgvolmachtclausule in een huwelijksovereenkomst? (juridisch en praktisch)
9. Zou een zorgvolmachtclausule volgens u kunnen leiden tot onwenselijke gevolgen, zoals het creëren van onevenwichten tussen echtgenoten?
10. Hoe kunnen volgens u eventuele misbruiken worden voorkomen?
11. Heeft u zelf enkele aanbevelingen die opgenomen zouden moeten worden in dergelijke clausule?
12. Hoe kijkt u aan tegen een verplichting tot informatieverstrekking over het belang van de zorgvolmachtclausule?
13. Zou er aan de uitwerking van de zorgvolmacht nog een bijkomende voorwaarde gekoppeld moeten worden, bv. samenwoningsvereiste op het ogenblik van uitwerking? (vgl. met wet patiëntenrechten, bedingen van aanwas, enz.)
14. Hoe kijkt u aan tegen een mogelijke verplichting van zo'n clausule of tot opname van bepaalde essentiële elementen in de clausule?
15. Zijn er aspecten die daarbij zeker voor ogen gehouden moeten worden?
16. In uw ervaring, laat het huidige systeem voldoende ruimte voor de wil en voorkeuren van de persoon die mogelijk wilsonbekwaam wordt?

Uitleidende vragen

17. Zijn er volgens u nog belangrijke juridische of praktische aspecten rond zorgvolmachten en het huwelijk die niet mogen ontbreken in dit onderzoek?

18. Heeft u zelf nog zaken toe te voegen? (Wilt u nog iets toevoegen aan het interview waar we het nog niet over hebben gehad? vb. bepaalde uitdagingen, onduidelijkheden in wetgeving, leemtes in de wet, inconsistenties)

Bijlage 3. Transcripties diepte-interviews

De transcripties zijn beschikbaar in de 'Google Shared Drive', waar de gegevens op een veilige en zorgvuldige wijze worden opgeslagen en enkel toegankelijk zijn voor bevoegde personen.